

Yù Napiá nga Dámak nga Meyannung kê Apu Kesu Kiristu nga Initúrâ ni Kuan

Yù Meyannung sù Initúrâ ni Kuan

Si Kuan nga nattúrâ sawe libru yù tádday sù ira mapulu duá nga sinudduán ni Apu Kesu. Á netúrâ ta meyanung kê Kuan sù libru ni Mattiu (4:21), ta aggina yù anâ ni Sebedo. Á pattúrâ ni Kuan, initúrâ na ta kunnay ta tanakuán yù mattúrâ, á ta meyanung ta baggi na, kun na lâ, “yù tudduán ni Apu Kesu nga iddukan na.” Á netúrâ gapay sawe libru ni Kuan (19:25-27) yù kinagi ni Apu Kesu ta keggá na ta kurù lage na natay, ta sinullà na si Kuan ta manaron sù innò na.

Á ipakánnámmu ni Kuan ta si Apu Kesu yù mannanáyun nga Anâ ni Namarò, nga kapulupulù ni Namarò. Á si Apu Kesu yù mangngágan ta Ubobuk ni Namarò, nga pannakasimù ni Namarò. Á megapu sù pagubobuk na, pinarò na yù ngámin nga aijan, á awán bulubugá ta arán na pinarò.

Á nabbáli si Apu Kesu ta tolay nga nakipaggián ta tolay megapu sù keyanâ na. Á kinagi ni Kuan (20:31) yù ipangitúrâ na sawe libru, “tapè kurugan naw ta si Apu Kesu yù MakKiristu nga Anâ ni Namarò nga Makáwayyá nga Mangiyígù. Ta nu kurugan naw ána ikatalà naw, mepattolay kayu kuna ta áddè ta áddè.”

Á ta meyannung sù baggi na, kinagi ni Apu Kesu, “Sikán yù Egga, nga áttotole na tolay. Sikán yù manotolay” (6:48). Á meyárik ta nawák, gapu ta “mamannawák ta nonò na tolay” (12:35-36). Á sit-tam nga mangikatalà kuna yù meyárik ta karneru na. Á kinagi na, “Sikán yù napiá nga minánnaron, á ammù yù ira ngámin nga kukuâ. Á yù ira kukuâ, ammu rangà gapay” (10:14).

Yù Mayán na yawe Napiá nga Dámak

- Paddáyo ni Kuan sù Ubobuk ni Namarò (1:1-18)
 Pangilayalayâ ni Kuan nga Minánnigù (1:19-34)
 Pagágál ni Apu Kesu sù ira Tudduán na (1:35-51)
 Pamagaddátu ni Apu Kesu áнна Pangituddu na
 (2:1-9:41)
 Meyárik si Apu Kesu sù Minápparák ta Karneru
 (10:1-42)
 Pate ni Lasaru áнна Pamaginnanole ni Apu
 kuna (11:1-12:11)
 Pamaddulò da kê Apu Kesu ta Jerusalem (12:12-
 50)
 Pangituddu ni Apu ta Keggá na ta Jerusalem
 (13:1-16:33)
 Yù Pakimállà ni Apu Kesu megapu nittam (17:1-
 26)
 Paggápù da áнна Pamapáte ra kê Apu Kesu
 (18:1-19:27)
 Yù Pangipátà da kê Apu Kesu ta Kurù (19:17-27)
 Pate ni Apu Kesu áнна Pangitanam da kuna
 (19:28-42)
 Matolay si Apu Kesu, nga Mappasingan! (20:1-
 21:25)

Yù Paddáyo ni Kuan sù Manotolay nga Mangngágan ta Ubobuk ni Namarò

¹ Gári, sù ngaw lage na kaparò na dabbuno, egga yù mangngágan ta Ubobuk ni Namarò.

Á yù mangngágan ta Ubobuk ni Namarò yù kapulupulù ni Namarò, nga magubobuk sù ubobuk ni Namarò.

Á aggina si Namarò.

² Á ta áddè ngaw kapámmegapu na ngámin, dán nga maggián kâ Namarò.

³ Á megapu sù mangngágan ta Ubobuk ni Namarò, pinarò ni Namarò yù ngámin nga ajjan, á awán bulubugá ta pinarò na nga ari megapu sù pagubobuk na.

⁴ Á sigga-inángà yù Ubobuk ni Namarò, nga manotolay, nga paggapuán nayù inángà na ngámin nga matolay.

Á aggina yù meyárik ta nawák, nga mamannawák ta nonò na tolay, gapu ta ipakánnámmu na si Namarò.

⁵ Á ta kunnay ta pannawagan na nawák yù kallà, á pannawagan nayù meyárik ta nawák yù nonò na tolay.

Ta arád da ammu si Namarò, á kunnay ta maggián ira ta kallà.

Á arán na bulubugá máppù na kallà yù nawák.

⁶ Á sinullà ni Namarò yù tolay nga mangngágan ta Kuan.*

---

* **1:6** Yawe si Kuan nga minánnigù, nga ari yù sinudduán ni Apu Kesu nga nattúrá sawe.

- 7 Á jinok ni Namarò si Kuan ta umay mangi-pakánnámmu ta meyannung sù tádday nga umay,
 nga meyárik ta nawák,
 tapè ajjan yù awayyá nayù ira ngámin nga tatolay nga mangikatalà ána manguruk kuna, megapu sù pangituddu ni Kuan.
- 8 Ari si Kuan yù meyárik ta nawák,
 ngam minay galâ, tapè ipakánnámmu na yù tádday nga meyárik ta nawák.
- 9 Yù MagUbobuk yù kukurugán nga meyárik ta nawák, nga duttálin ta dabbuno, nga mamannawák ta nonò na ngámin nga tatolay.
- 10 Jimittál yù MagUbobuk ta dabbuno.
 Á mássiki nu pinarò ni Namarò yù ira ngámin nga tatolay ta dabbuno megapu sù pagubobuk nayù MagUbobuk, ngam arád da natákkilalán.
- 11 Á yá labbetán na ta dabbuno yù lugár nayù ira ikáttole na,
 ngam arád da inalawâ.
- 12 Ngam ajjan yù ira nga mangalawâ ána mangikatalà kuna,
 á iniyawâ na nira yù pakáwayyá ra nga mabbáli ta ánâ ni Namarò.
- 13 Á yù pabbáli ra ta ánâ ni Namarò, ari megapu sù pangatáwa nayù ira darakal da.
 Á ari megapu sù pakkaragâ na tolay, onu yù ure ra.
 Ngam si Namarò galâ yù mamabbalin nira ta ánâ na.

14 Á dattál nayù MagUbobuk ta dabbuno, nabbáli ta tolay,
nga neyanâ ta tolay ána nakipaggián ta tolay.

Aggina yù siggapiá ána sigga-allà nga minángngikállà ta tolay,
á kuruk ngámin yù kinagi na.

Á sikami, nasingam mi yù dalingárang na nga naggapu sù Yáma na,
nga dalingárang nga iniyawâ nayù Yáma na sù táttádday nga Anâ na.

15 Á yù MagUbobuk, aggina yù inipakánnámmu na ngaw ni Kuan. Inikatakotol na ngaw ni Kuan, á kinagi na, “Aggina yù kinagì nikayu nga maporián nga tumubbâ nikán, nga makáwayyá ánnè nikán, ta mannanáyun nga egga sù ngaw aringà paga neyanâ,” kun na.

16 Á gapu ta sigga-allà yù MagUbobuk, mesipà ittam sù pangikállà na nittam. Á ta kággággaw lannapán na yù iyawâ na nittam megapu sù ángngikállà na, ta uputan na yù pangikállà na nittam nga awán ta áddè na. ¹⁷ Si Lákay Moyses, nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò, aggina yù nangituddu sù tunung ni Namarò. Ngam si Apu Kesu Kiristu yù mangipakánnámmu sù allà ni Namarò nittam, ána ipakánnámmu na gapay nittam yù ngámin nga kuruk nga meyannung kê Namarò. ¹⁸ Á kuruk gemma nga awán bulubugá ta tolay nga nakasingan kê Namarò. Ngam yù táttádday nga Anâ ni Namarò nga ajjan kuna ána iddukan na, aggina yù mangipakánnámmu sù Yáma na.

*Yù Pangilayalayâ ni Kuan nga Minánngì
Mattiu 3:1-12; Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18*

¹⁹ Á yù ira karakalán na Kudio nga naggián ta Jerusalem, jinok da yù ira pári áнна yù ira kábulud da nga ginaká ni Lákay Libi, ta ed da iyabbû kê Kuan yù meyanung ta baggi na. “Asinni ka?” kud da kê Kuan. ²⁰ Á arán na inilímak nira ni Kuan yù kuruk. Kinagi ni Kuan nira, “Ari sikán yù mangiyígù nga mangngágan ta Kiristu nga iddagát tam ta umay nga mammaguray ta dabbuno,” kun na. ²¹ “Á asinni ka laguk? Sikaw panò si Lákay Elias nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò nga kagiad da ta manoli?” kud da kê Kuan. Á “Ari,” kun ni Kuan. Á namidduá ira nga nangiyabbû, á kinagi ra, “Ari panò sikaw yù ábbilinán ni Namarò nga iddagám mi?” kud da. “Ari,” kun ni Kuan.

²² Á kinagi ra laguk kuna, “Kagam mu ngè nu asinni ka, tapè ammu mi yù kagam mi sù ira naddok nikami. Anni kagam mu nga meyanung ta baggim?” kud da. ²³ Á inittabbák ni Kuan yù kun-nay sù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Lákay Isaya, nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò. Kinagi ni Kuan nira, “Sikán yù makkatakotol ta kalállammatán. Yá ikatakotol ku, ‘Umayin si Apu. Tunungan naw yù pallakarán na.’ ”

²⁴ Á ajjan gapay yù ira nga jinok nayù ira karakalán na Kudio, nga Parisio.† ²⁵ Á iniyabbû da laguk kê Kuan, “Nu ari sikaw yù MakKiristu nga mammaguray, onu si Lákay Elias, onu yù ábbilinán

---

† **1:24** Parisio yù ira Kudio nga naggiámmu sù tunung ni Moyses áнна yù ira tunung da nga inilannà da.

ni Namarò nga iddagám mi, á ngattá, ta manigù ka?” kud da.

²⁶ Á kinagi ni Kuan nira, “Á sikán, danum lâ yù ipanigù ku. Ngam ajjanin nikayu yù tádday nga arán naw ammu. ²⁷ Aggina yù maporián nga tumubbâ nikán, nga makáwayyá ánnè nikán, á aringà mepángngà nga mangubbák ta kaddang na sapátu na.” ²⁸ Á nesimmu ngámin danniaw túrin ta Bitania ta dammáng na danum na Jordan, ta keggá na ngaw ni Kuan nga nanigù sù ira tatolay.

Yù Meyárik ta Karneru nga Meyátáng

²⁹ Á ta tádday ággaw, nasingan ni Kuan si Apu Kesu nga mappángè kuna. Á kinagi ni Kuan sù ira tatolay, “Aggina yù meyárik ta karneru, ta aggina yù iyawâ ni Namarò nga meyátáng, tapè mári yù ngámin nga liwâ na tolay. ³⁰ Aggina yù kinagì nikayu nga maporián nga tumubbâ nikán, nga makáwayyá ánnè nikán, ta egga nga mannanáyun sù ngaw aringà paga neyanâ. ³¹ Á mássiki sikán, sù ngaw, arák ku ammu nu asinni. Ngam yáyù nga minayà ta danum na Jordan nga manigù sù ira tatolay, tapè aggina yù mepakánnámmu sù ira ginaká ni Kákay Israel,”[‡] kun ni Kuan.

³² Á kinagi na laguk ni Kuan, “Nasingak ku yù Ikararuá ni Namarò ta pappagukák na nga kun na kalapáti nga maggapu ta lángi, á minay naddappá nga naggián sù tádday nga tolay. ³³ Á arák ku paga natákkilalán. Ngam si Namarò nga naddok nikán ta umayà manigù, kinagi na nikán,

[‡] **1:31** Yù ira Kudio yù ginaká ni Lakay Israel ána yù ikáttole ni Apu Kesu.

‘Masingam mu sangaw yù Mangilin nga Ikararuá nga mappagukák, á maddappá nga maggián sù tádday nga tolay. Aggina yù sinullà ku ta manigù ta tolay, nga tanakuán yù ánnigù na. Ta ari danum yù ipanigù na, nu ari galâ yù Mangilin nga Ikararuá, nga ipepulù na sù ira tatolay,’ kun ni Namarò nikán. ³⁴ Á gapu ta nasingak ku yù pappagukák nayù Mangilin nga Ikararuá ni Namarò nga naggapu ta lángi ta kun na kalapáti, nga naddappá nga naggián táne tolay, á yáyù nga ipakánnámmù nikayu ta aggina yù Anâ ni Namarò,” kun ni Kuan.

Yù Pagágál ni Apu Kesu sù ira Olu nga Tudduán na

³⁵ Á ta tádday nga ággaw, aijan di Kuan ána duá ira nga tudduán na. ³⁶ Á nasingan ni Kuan si Apu Kesu nga mattalebák nira. Á kinagi ni Kuan sù ira kábulun na, “Yane yù meyárik ta karneru, gapu ta iyawâ ni Namarò, tapè mári yù liwâ na tolay!”

³⁷ Á pakaginná nayù ira duá nga kábulun ni Kuan sù kinagi na, sinuttul da si Apu Kesu. ³⁸ Á nallipay si Apu Kesu, á nasingan na yù ira tumuttul kuna. Á kinagi na nira, “Anni yù ikáyâ naw?” Á iniyabbú da, “Rabbi, sisaw paggianám mu?” kud da. Á “Mesturu” yù kebalinán na Rabbi. ³⁹ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Et tamin ta en naw innan,” kun na. Á binulud da laguk tapè masingad da yù paggianán na. Á nepagammâ ira kuna, gapu ta púgágin yù labbè da.

⁴⁰ Á si Andares nga wagi ni Simon Eduru yù tádday sù ira duá nga siminuttul kê Apu Kesu ta pakaginná ra sù kinagi ni Kuan. ⁴¹ Á dagarágâ en

na laguk inalek ni Andares si Simon nga wagi na. Pakálek na kuna, kinagi na, “Nesimmuám mi ngin yù Messiya!” kun ni Andares. Á yù kebalinán na “Messiya” yù “MakKiristu, nga kamotungán nga patul nga initabbá na ngaw ni Namarò nga umay mammaguray ta ngámin nga dabbuno.” ⁴² Á inituluk ni Andares si Simon nga wagi na kê Apu Kesu. Á inni-innan ni Apu Kesu si Simon, á iniyabbû na kuna, “Á sikaw laguk si Simon, nga anâ ni Kuan? Ingágat taka ta Eduru,” kun ni Apu Kesu kuna. Á “Batu” yù kebalinán na “Eduru.”

Yù Pagágál ni Apu Kesu kári Pilippi kê Nataniel

⁴³ Á ta tádday ággaw, ninonò ni Apu Kesu ta umay ta Galilia. Á nesimmuán na si Pilippi. Á kinagi na kuna, “Tuttulam mà,” kun na kê Pilippi. ⁴⁴ Taga Betseda gapay si Pilippi, nga keliád di Andares kê Eduru.

⁴⁵ Á nálerán na laguk ni Pilippi si Nataniel, á kinagi na kuna, “Nálerám mi ngin yù tolay nga kakágiad da ngaw di Lákay Moyses ána yù ira ngaw ábbilinán ni Namarò, nga netúrâ sù tunung ána yù dán nga netúrâ. Ajjan tuke. Aggina si Apu Kesu nga taga Nasaret, nga anâ ni Lákay Kusè,” kun ni Pilippi kê Nataniel. ⁴⁶ “Egga panò yù napiá nga taga Nasaret?” kun ni Nataniel kuna. “Á et ta ngè innan,” kun ni Pilippi kuna.

⁴⁷ Á pakáranni ra ta gián ni Apu Kesu, nasingan na laguk ni Apu Kesu si Nataniel nga mappángè kuna. Á kinagi ni Apu Kesu sù ira kábulun na, “Aggina yù tolay nga kuruk nga ginaká ni Israel, nga ajjan kuna yù napiá nga nonò nga awán ta

jibak,” kun ni Apu Kesu. ⁴⁸ Á iniyabbû ni Nataniel kuna, “Kunnasi nga ammun yù nonò ku?” kun na. “Nasingat taka ta kapállirum mu paga ta káyú nga igò, sù arán na ka paga jinagâ ni Pilippi,” kun ni Apu Kesu kuna. ⁴⁹ Á kinagi ni Nataniel kuna, “Mesturu, sikaw yù Anâ ni Namarò! Sikaw yù Patul nga mammaguray nikami nga ginaká ni Kákay Israel!” kun na.

⁵⁰ Á kinagi ni Apu Kesu kê Nataniel, “Yaw panò ipanguruk mu níkan yù pakkagì ta nasingat taka sù silárung na igò? Ngam masingam mu paga noka yù akka-akkuák ku nga makapállâ ánnè sawe. ⁵¹ Á kukurugán nga kuruk yù ngámin nga kagiak ku nikayu. Masingan naw noka yù pabbukâ na lángì ánná yù ira daroban ni Namarò nga mánaw nga umay ta utun ánná mappagukák nga umay níkan, síkán nga Kaká ngámin na tatolay,” kun ni Apu Kesu.

2

Yù Pamagaddátu ni Apu Kesu sù Keggá na ta Bodá ta Kana

¹ Á pappasá na duá nga ággaw áddè sù paki-ubobuk ni Apu Kesu kê Nataniel, aijan yù bodá ta ili na Kana sù purubinsia na Galilia. Á aijan tán yù yená ni Apu Kesu. ² Á inapà da gapay di Apu Kesu ánná yù ira tudduán na. ³ Á yù ira tatolay nga nakibodá, napúnu ra yù binaráyáng.* Kapúnu na binaráyáng, en na kinagi nayù yená ni Apu Kesu kuna, “Napúnungin yù binaráyáng,” kun na. ⁴ Á

* **2:3** Tabbuk nayù bungá na úbas yù pidde nayù ira Kudio ta binaráyáng.

kinagi ni Apu Kesu sù yená na, “Paguráyám mu, Innò, ta ammu gemma. Ari paga jimittál yù oras nga sinullà ni Namarò nga kepalappâ ku,” kun ni Apu Kesu. ⁵ Á kinagi na laguk nayù yená na sù ira aripan, “Mássiki nu anni yù ipakuá na sangaw nikayu, á kurugan naw,” kun na nira.

⁶ Á aijan tán annam nga angáng nga darakal, nga pangipayyád da ta danum nga ájjigután nayù ira Kudio ta meyannung sù kustombare ra nga mappakarenu megapu sù rilisiod da. Á makárgá támma ta límá láta yù taggitádday nga angáng. ⁷ Á kinagi ni Apu Kesu sù ira aripan, “Pannuan naw yù ira angáng ta danum,” kun na. Á pinnu ra ira. ⁸ Á kinagi na nira, “Sirutan naw, ta en naw ituluk sù minángngálliuk,” kun na. Á kinuruk da.

⁹ Á yù minángngálliuk, kinákkapán na lâ ta baddi yù danum nga nabbáli ta binaráyáng, ngam arán na gemma ammu nu sisaw nangápád da. Ngam yù ira nanágak, aggira lâ makánnámmu sù naggapuán na. Á pangákkâ nayù minángngálliuk, inagálán na yù nobiu. ¹⁰ Á kinagi na kuna, “Gagángay nittam ta papoluat tam yù kasingngatán, á sangaw nu nakapissán ira ta napiá, á paporianat tam yù jikkù. Ngam sikaw, pinakappiám mu yù kasingngatán, á kapangilattuák mu lâ kunangane,” kun na.

¹¹ Á yù makapállâ nga kingnguá ni Apu Kesu ta keggá na ta bodá sù ili na Kana ta purubinsia na Galilia, yáyù olu nga pinagaddátu na, nga pangipasingan na ta pakáwayyá na. Á pakasingan nayù ira makituddu sù kingnguá na, nangikatalà ira

kuna. ¹² Á ta kabalin na yaw, nappupúlù di Apu Kesu nga nánaw nga minay ta Kapernium, aggira ána yù ira wáwwagi na ána si innò da ána yù ira tudduán na, á nakipaggián ira lábbi tán.

Yù Pamakarenu ni Apu Kesu sù Mangilin nga Kapilliá

Mattiu 21:12-13; Markus 11:15-17; Lukas 19:45-46

¹³ Á maddaggunin yù Piestá ta Jerusalem, nga panaddamán nayù ira Kudio sù ngaw pattalebák nayù mangilin nga daroban sù ira ngaw naggaká nira ta keggá ra ta lugár na Egipto. Á minay laguk di Apu Kesu ta Jerusalem.

¹⁴ Labbè da ta Jerusalem, simillung si Apu Kesu sù mangilin nga kapilliá, á naratang na yù ira minálláku ta báka, karneru, mammánù ána yù ira minánnáli ta kuártu. ¹⁵ Á inâ ni Apu Kesu yù lubik, nga pidde na ta paligà, á pinaturiák na ira ngámin ána yù ira ayám da sù mangilin nga kapilliá. Á sinottombá na yù ira lamesá nayù ira minánnáli ta kuártu ána iniwári na yù kuártu ra. ¹⁶ Á kinagi na sù ira malláku ta mammánù, “Ipáno naw danniw. Ngattá, ta pabbalinán naw ta dápun yawe mangilin nga bale nayù Yámà!” kun ni Apu Kesu. ¹⁷ Á pakasingan nayù ira tudduán na sù kingnguá na, ninonò da laguk yù inipetúrâ ni Namarò sù dán nga netúrâ, nga kunniaw:

“Apu Namarò, nakalò yù ángngiddù ku sù balem, nga kun na api ta unak ku.

Á nepallà yù daddam ku, gapu ta arád da paki-morayán yù balem.”†

18 Á gapu ta pinaturiák ni Apu Kesu yù ira minálláku, minay yù ira karakalán na Kudio, á kinagi ra kuna, “Anni yù ipasingam mu nikami nga makapállâ, nga panákkilálám mi ta aijan yù pakáwayyám sù kingnguám?” kud da kuna. 19 Simibbák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Táttakan naw yawe mangilin nga bale ni Namarò, á ta tallu ággaw patáddagak ku,” kun na. 20 Á kinagi nayù ira Kudio kuna, “Appátapulu ta annam ta dagunin yù pappadde ra sù mangilin nga kapillia nga bale ni Namarò! Á patáddagam mu panò ta tallu nga ággaw?” kud da. 21 Ngam yù mangilin nga bale ni Namarò nga kinagi ni Apu Kesu yù baggi na. 22 Á ta pappasá na pate ni Apu Kesu áнна yù paginnanole na, yáyù lâ pakanonò nayù ira tudduán na sù kinagi na, á yáyù panguruk da sù ngámin nga inipetúrâ ni Namarò sù dán nga netúrâ áнна yù ngámin gapay nga kinagi ni Apu Kesu.

23 Á ta keggá ni Apu Kesu ta Jerusalem nga nakipiestá, aru yù ira nanguruk kuna ta pakasingad da sù aru nga pinagaddátu na nga makapállâ. 24 Ngam arán na ira inikatalà, ta ammu na ta negagángay ta nonò na tolay yù mattá-iki-ikáyâ. Ta ammu na yù nonò na ngámin nga tatolay. 25 Á arán na máwák yù umay maddaránuk kuna ta meyannung sù kakágian nayù ira tatolay ta nonò da, ta ammu na lápay ngámin yù aijan ta nonò da.

---

† 2:17 Salmo 69:9

3

Yù Pakiubobuk ni Nikudemu kê Apu Kesu

¹ Ajjan yù tádday sù ira karakalán na Kudio nga Parisio, nga mangngágan ta Nikudemu. ² Á ta tádday nga gabi, minay si Nikudemu nakiubobuk kê Apu Kesu. “Mesturu,” kun ni Nikudemu kuna, “ammu mi ta sikaw yù mangituddu nga jinok ni Namarò, ta awán gemma ta makapagaddátu ta kun na kingnguám, nu ari mepulù si Namarò kuna,” kun ni Nikudemu kê Apu Kesu. ³ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikaw, nga ari bulubugá mesipà yù tolay sù pammagure ni Namarò nu ari moli nga meyanâ,” kun na. ⁴ Á kinagi ni Nikudemu, “Á kunnasi? Egga panò yù awayyá na tolay nga meyanâ nu lakalákayin? Makatallung panò paga ta sán ni innò na, tapè mamidduá nga meyanâ?” kun ni Nikudemu.

⁵ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikaw, nu ari moli meyanâ yù tolay megapu sù danum ána yù Ikararuá ni Namarò, ari mesipà sù pammagure ni Namarò. ⁶ Ta yá lâ meyanâ ta tolay yù tolay lâ gemma, nga egga kuna yù nonò na tolay. Ngam yù tolay nga moli meyanâ megapu sù Ikararuá ni Namarò, á pabbalinan ni Namarò ta anâ na, nga moli gapay yù nonò na. ⁷ Ari ka laguk mapállâ sù kagiak ku nikaw, nga máwák naw ngámin moli nga meyanâ. ⁸ Ta mássiki nu arán naw ammu nu kunnasi yù kesimmu na, á mesimmu gemma. Á yù paddák yù keyarigán na, ta arán naw ammu yù

paggapuán na ána pappángetán na, ngam ginnán naw yù sarò na. Á kunnian gapay sù keyaná na tolay kâ Namarò megapu sù Ikararuá na,” kun ni Apu Kesu. ⁹ Á kinagi ni Nikudemu kâ Apu Kesu, “Á kunnasi yian?” kun na.

¹⁰ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na kuna, “Sikaw yù maráyaw nga mangituddu sù ira ikáttole tam nga ginaká ni Israel, ngam arám mu ammu yù kinagi nikaw? ¹¹ Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikaw. Á kagiak ku yù ammù ána yù nasingak ku. Ngam sikayu nga Parisio, arán naw kurugan yù kagiak ku. ¹² Á nu arán naw kurugan yù kinagi nikayu nga meyanung ta dabbuno, manguruk kayu panò nu kagiak ku nikayu yù meyanung ta lángì? ¹³ Awán bulubugá ta minay ta lángì nu ari lâ sikán nga naggapu ta lángì, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay.

¹⁴ “Á gári, ta keggá ri Moyses ána yù ira ginaká ni Israel ta kalállammatán, pidde ni Moyses yù baronsi ta siná-iráw, nga initaráng na ta káyu nga inisiddà na ta dabbun, tapè mammapiá yù ira kinagá na iráw ta pattánguk da kuna.* Á kunniúrin gapay yù keyarigák ku. Ta sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, ipotud dangà sangaw nga mepátà ta kurù nga patáddagad da. ¹⁵ Á yù ira ngámin nga mangikatalà nikán, mepattolay ira kâ Namarò, á mesipà ira sù pammagurayán ni Namarò ta áddè ta áddè.

¹⁶ “Á gapu ta napasigaggà yù ángngiddù ni Namarò sù ira tatolay ta dabbuno, yáyù nga iniyawâ

---

* **3:14** Numero 21:4-9

na yù Anâ na nga táttádday ta metapil megapu nira, tapè aggira ngámin nga mangikatalà kuna, ari ira mesinná kâ Namarò, nu ari galâ nga mesipà ira nga mepattolay kuna ta áddè ta áddè. ¹⁷ Ta yáyù gapu na nga jinok ni Namarò yù Anâ na ta dabbuno, nga ari nga mamagikáru ta tolay, nu ari galâ ta aggina yù magikáru ta liwiliwâ nayù ira ngámin nga tatolay, tapè meyígù ira megapu kuna. ¹⁸ Á yù ira nga mangikatalà sù Anâ ni Namarò, ari ira mekanâ sù pamagikáru ni Namarò. Ngam yù ira nga ari mangikatalà kuna, nekanâ iren sù pamagikáru ni Namarò, gapu ta arád dà ikatalà yù táttádday nga Anâ ni Namarò.

¹⁹ “Á yáyù nga pagikaruan ni Namarò ira, gapu ta minayín ta dabbuno yù Anâ na, nga mamannawák ta nonò na tolay, ngam manakì yù ira tatolay kuna. Á yá ipanakì da, ta arád da ikáyâ yù nawák, nu ari galâ yù kallà yù ikáyâ da, gapu ta narákè yù akka-akkuád da. ²⁰ Á ngámin nga tatolay nga narákè yù akka-akkuád da, malusaw ira sù mamannawák, á molang ira umay kuna, marakè mepasingan yù narákè nga akka-akkuád da. ²¹ Ngam yù ira tatolay nga napiá yù akka-akkuád da, umay ira sù mamannawák, tapè mepasingan ta akkuád da lâ yù ngámin nga napiá nga ipakuá ni Namarò nira megapu sù ángngabbák na nira.”

Si Apu Kesu áнна si Kuan nga Minánnigù

²² Á ta kabalin na yaw, minay di Apu Kesu áнна yù ira tudduán na ta purubinsia na Judiya, á naggián ira nga nanigù ta tatolay tán. ²³ Á nanigù

gapay si Kuan ta gián na Enon nga aranni ta ili na Salim, gapu ta napiá yù danum tán. Á minay yù ira tatolay, tapè makirigù ira kê Kuan, á jinigù na ira. ²⁴ Ta ari paga nebáluk si Kuan.

²⁵ Á ajjan yù tádday nga Kudio nga minay nakipereperang ta ubobuk sù ira makituddu kê Kuan ta meyanung sù kustombare na rilisiod da nga mappakarenu. ²⁶ Á minay ira laguk kê Kuan. “Mesturu,” kud da kuna, “manonò mu yù ngaw kabbulum mu nga inipakánnámmum nikami ta paggiát tam ngaw ta dammáng na Jordan? Ajjanin nga manigù, á umay yù ira ngámin nga tatolay makirigù kuna!” kud da kê Kuan.

²⁷ Á simibbák si Kuan, á kinagi na nira, “Á napiá laguk, ta si Namarò yù mangiyawâ kuna ta pakáwayyá na sù akkuán na, ta awán ta pakáwayyá na tolay nga arán na iniyawâ ni Namarò kuna. ²⁸ Á sikayu, naginná naw yù kinagì ngaw nikayu, nga aringà MakKiristu nga umay mammaguray. Sikán galâ yù pinapolu ni Namarò nga umay mangipakánnámmu kuna, tapè manguruk kayu kuna.

²⁹ “Á nu ángngarigán ta ajjan yù bodá, yù nobiu yù mangalawâ ta babay nga atáwa na. Á yù kopun nayù nobiu, nepallà yù pagayáyâ na sù labbè nayù nobiu. Á kunnay gapay nikán, ta nepallà yù pagayáyâ ku megapu sù ira tatolay nga umay kê Apu. ³⁰ Kuruk nga aggina yù mepotun nga meparáyaw. Ngam sikán, máwák ta gukágà lâ gukák,” kun ni Kuan nga Minánnigù.

Makáwayyá ta Ngámin yù Naggapu ta Lángì

31 “Á yù Anâ ni Namarò yù naggapu ta lángì, á aggina yù kotunán ta ngámin. Á yù ira tatolay nga yawe dabbuno yù paggapuád da, á maggián ira lâ ta dabbuno, á ammu ra lâ yù meyannung ta dabbuno, áanna yáyù lâ ubobugad da. Ngam yù naggapu ta lángì, aggina yù kotunán nga makáwayyá ta ngámin. 32 Á ubobugan na yù nasingan na áanna naginná na ta lángì, ngam awán garè ta manguruk sù kagian na. 33 Ngam yù ira tatolay nga manguruk sù bilin na, ipakánnámmu ra ta kuruk yù ngámin nga ubobuk ni Namarò, megapu sù panguruk da.

34 “Á si Apu Kesu Kiristu yù jinok ni Namarò, á ipakánnámmu na yù ubobuk ni Namarò, ta awán ta pakáddekán nayù pakapangguá na áanna pakáwayyá na megapu sù Ikararuá ni Namarò nga iniyawá na kuna. 35 Ta iddukan ni Namarò yù Anâ na, áanna inikatalà na kuna yù pakáwayyá na ta ngámin nga egga ta lángì áanna dabbuno.

36 “Á yù tolay nga mangikatalà sù Anâ ni Namarò, mesipà kê Namarò nga mepattolay kuna ta áddè ta áddè. Ngam yù tolay nga ari manguruk sù Anâ ni Namarò, ari bulubugá mepattolay kê Namarò, nu ari galâ ta ukuman na ira ni Namarò, áanna pagikaruan na ira ta áddè ta áddè.”

4

Yù Pakiubobuk ni Apu Kesu sù Babay nga taga Samaria

1 Á yù ira karakalán na Kudio nga Parisio, narámak da ta napakáru yù ira tatolay nga umay makituddu áanna makirigù kê Apu Kesu ánnè sù ira

nga makituddu ána makirigù kê Kuan. ² Ngam ari gemma si Apu Kesu yù manigù, nu ari galâ yù ira tudduán na. ³ Á pakaginná ni Apu Kesu ta narámak nayù ira Parisio yù pakirigù nayù ira tatolay sù gián na, nánaw laguk ta Judiya nga nepulù sù ira tudduán na, ta umay ira ta purubinsia na Galilia.

⁴ Á pallakák di Apu Kesu nga umay ta Galilia, mattalebák ira sù purubinsia na Samaria. ⁵ Á nakáddè ira ta ili na Sikar sù purubinsia na Samaria nga aranni ta dabbun nga bittáng na ngaw ni Akup sù ngaw anâ na, nga si Kusè. ⁶ Á aijan tán yù bubun ni Akup. Á gapu ta nabannák si Apu Kesu ta pallakalakák na, nagitubang ta aggik na bubun. Á tangngá na ággaw yù labbè da tán.

⁷ Pagitubang ni Apu Kesu ta aggik na bubun, minay nanágak yù babay nga taga Samaria. Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Penumam mà bì,” kun na sù babay. ⁸ Ta nánawin garè yù ira makituddu kê Apu Kesu, nga minay ta ili, ta ed da gatárgan yù kanad da.

⁹ Á yù babay nga kobobuk ni Apu Kesu, nakaddák ta pakiubobuk na kuna, gapu ta iluddè nayù ira Kudio yù ira taga Samaria. Á yáyù nga simibbák yù babay, á kinagi na kê Apu Kesu, “Kunnasi laguk ámmenum ku nikaw, ta sikaw, Kudio ka. Ngam sikán, taga Samariangà,” kun nayù babay kuna.

¹⁰ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na kuna, “Nu ammum nakuan yù iyawâ ni Namarò ta tolay, á nu ammum gapay nakuan nu asinningà

nga makkiddaw nikaw, á sikaw nakuan laguk yù makkiddaw nikán ta inumam mu, á iyawâ ku nikaw yù tanakuán nga danum nga manotolay ta áddè ta áddè,” kun na.

¹¹ “Apu,” kun nayù babay kuna, “awán ka gemma ta itágak, á alaram yawe bubun! Sisaw pangápám mu sù danum nga manotolay ta áddè ta áddè? ¹² Ta gári, si Kákay Akup nga yù ngaw nag-gaká nittam, aggina yù nakkokkok sawe bubun nga bittáng na nikami. Á aggira ngaw áнна yù ira ngámin nga ánâ na áнна ayám da, ininum da yù sinágak da sawe bubun. Makáwayyá ka panò ánnè kâ Kákay Akup?” kun nayù babay.

¹³ Á simibbák si Apu Kesu kuna, á kinagi na, “Yù ira ngámin nga ámminum ta danum na yawe bubun, mapangál ira paga sangaw. ¹⁴ Ngam yù tolay nga ámminum sù tanakuán nga danum nga iyawâ ku, ari ngin bulubugá mapangál. Ta nu inuman na yù iyawâ ku, mabbáli ta kun na wek ta unak na, nga mallatuâ nga manotolay kuna ta áddè ta áddè,” kun ni Apu Kesu kuna. ¹⁵ Á kinagi nayù babay kuna, “Apu, iyawâ mu bì nikán, tapè aringà mabannák nga manoli sawe bubun nga umay manágak,” kun na.

¹⁶ Á pakkiddo nayù babay, kinagi na laguk ni Apu Kesu kuna, “Em mu bì agálán yù atáwam, ta umay kayu saw,” kun na. ¹⁷ “Awánà ta atáwa,” kun nayù babay. Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Wan ay, kuruk yù kinagim, nga awán ka ta atáwa. ¹⁸ Ngam límá gemma ngin yù nangatáwa nikaw. Á yù laláki nga kabbulum mu kunangane, ari nga kukurugán

nga atáwam. Kuruk yù kinagim nga awán ka ta atáwa,” kun na.

¹⁹ Á kinagi nayù babay, “Apu, sikaw yù ábbilinán ni Namarò lagugam! ²⁰ Á ajjan bì yù iyabbû ku nikaw. Yù ira naggaká nikami nga taga Samaria, yawe puddul yù naggagammungád da ta pakimore ra kê Namarò. Ngam sikayu nga Kudio, kagian naw ta Jerusalem nakuan yù paggagammungán nayù ira tatolay nga umay makimoray kê Namarò. Sisaw gián na laguk nayù kuruk nga paggagammungát tam nga makimoray kê Namarò?” kun nayù babay.

²¹ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Kurugam mu yù kagiak ku nikaw. Duttál sangaw yù ággo na nga ari sawe puddul áнна ari tuke Jerusalem yù paggagammungán nayù ira tatolay nga makimoray kê Namarò. ²² Á sikayu nga taga Samaria, makimoray kayu, ngam arán naw garè ammu nu asinni yù pakimorayán naw. Ngam sikami nga Kudio, ammu mi yù pakimorayám mi, ta Kudio gemma yù naggaká sù mangiyígù ta tolay. ²³ Á umayin yù ággo na, mássiki kunangane, nga ajjan yù ira nga kuruk nga makimoray kê Namarò nga Yáma tam ta lángì, nga ari nga áppa-áppè yù pakimore ra, ngam kukurugán nga makimoray ira megapu sù nonò da áнна megapu sù panguruk da, gapu ta kunniaw nga tatolay yù agálán ni Namarò nga Yáma tam nga umay makimoray kuna. ²⁴ Si Namarò yù sigga-inángà nga ari masingan, nga manotolay ta tolay. Á yù ira tatolay nga makimoray nakuan kuna, máwák da makimoray kuna megapu sù nonò da áнна yù panguruk da kuna,”

kun ni Apu Kesu.

²⁵ Á kinagi nayù babay kuna, “Á sikán, ammu gemma ta umay ta dabbuno yù Mangiyígù nga mammaguray nittam. Aggina yù mangngágan ta Kiristu. Á sangaw nu lubbè, aggina yù mangipakánnámmu nittam ta ngámin nga kuruk,” kun na. ²⁶ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Sikán yaw nga makiubobuk nikaw,” kun na.

²⁷ Á ta pagubobuk na paga ni Apu Kesu sù babay, limibbè yù ira tudduán na nga naggapu ta ili, á narángnganád da ira. Á nakaddák ira ta pakiubobuk ni Apu Kesu sù babay, ngam awán ta nangiyabbû kuna nu anni yù ikáyâ nayù babay, onu anni yù gapu na nga pakiubobuk ni Apu Kesu kuna.

²⁸ Á yù babay, pakaginná na sù kinagi ni Apu Kesu kuna, dagarágâ nga nánaw laguk nga bittáng na yù ammutu na, á nanoli ta ili. Á en na kinagi sù ira katangelián na, ²⁹ “Et tamin, ta en naw innan yù tolay nga nakkagi nikán ta ngámin nga kingnguâ. Ari panò aggina yù Mangiyígù nga mangngágan ta Kiristu, nga iddagát tam?” kun na.

³⁰ Á nánaw ira laguk ta ili, ta ed da innan si Apu Kesu.

³¹ Á ta kapapáno nayù babay kári Apu Kesu ta bubun, á yù ira tudduán ni Apu Kesu, kinagi ra kuna, “Mesturu, kumán ka bì,” kud da. ³² Ngam simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Ajjan yù tanakuán nga kanak ku nga arán naw ammu,” kun na. ³³ Á yáyù nga nakkaká-abbû yù ira tudduán na, á kinagi ra, “Egga panò yù minay nangiyawâ kuna?” kud da.

³⁴ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Yaw galâ ipakka-tolè yù pamalurò ku sù ure ni Namarò nga nad-dok nikán ána yù panuppál ku sù ipakuá na nikán. ³⁵ Ari panò nakagi nikayu ta aijan paga appátapulán áddè ta ággagaták? Ngam kagiak ku nikayu ta namegapungin yù paggagaták. Irípâ nawè yù ira tatolay nga umayin nikán. Meyárik ira ta ammay nga nalutu, nga máyâ magatágin kunangane, ta napanán iren nga umay manguruk nikán. ³⁶ Á yù ira nga mamatuttul nira, málâ da yù napiá nga bálâ da. Á yù ira nga patuttulad da nikán, málâ da yù kepáttole ra kê Namarò ta áddè ta áddè. Á yáyù nga mepagayáyâ ira, nga kunnay sù ira mammulá ána yù ira maggaták. ³⁷ Ta kuruk yù dán nga nakagi, nga ‘Aijan yù mammulá, á tanakuán yù umay maggaták.’ ³⁸ Á dobat takayu, ta en naw patuttulan yù ira tatolay nga arán naw sinudduán. Á aijan yù ira nangituddu nira nga napolu ánnè nikayu, tapè mesipâ kayu sù pabbal-inán na bannák na baggi ra.”

³⁹ Á aru yù ira nga taga Sikar nga nangikatalà kê Apu Kesu megapu sù kinagi nayù babay nira, nga kun na, “Kinagi na nikán yù ngámin nga kingn-guâ,” kun na. ⁴⁰ Á yáyù nga minay ira kê Apu Kesu. Á pakáddè da sù gián ni Apu Kesu, inigaggak da ta maggián bì nira. Á naggián si Apu Kesu nira ta duá nga ággaw. ⁴¹ Á kitáru yù ira nga nanguruk megapu sù ubobuk ni Apu Kesu. ⁴² Á kinagi ra sù babay, “Ari lâ yù kinagim yù ipanguruk mi kuna, ta gininná mi ngin gapay yù ubobuk na, á yáyù nga ammu mi ta kukurugán nga aggina yù iddanamát

tam nga Mangiyígù ta tolay ta dabbuno,” kud da.

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù Anâ nayù Tolay nga Kátannangán

⁴³ Á pappasá na duá nga ággaw, nánaw di Apu Kesu ta Sikar nga minay ta Galilia, nga nadakalán ni Apu Kesu. ⁴⁴ Á kinagi na ngaw ni Apu Kesu, “Pakimorayád da yù ábbilinán ni Namarò ta ngámin nga lugár. Ngam yù ira katangelián na, arád da pakimorayán,” kun na. ⁴⁵ Ngam ta labbè ni Apu Kesu ta Galilia, magayáyâ yù ira tatolay nga mamaddulò kuna, gapu ta nasingad da yù pinagaddátu na ta pakipiestá ra ngaw ta Jerusalem.

⁴⁶ Á keggá ni Apu Kesu ta Galilia, nanoli ta ili na Kana ta purubinsia na Galilia, nga gián na ngaw sù pamabbáli na sù danum ta binaráyáng. Á egga tán yù tolay nga kátannangán, nga mataki yù anâ na nga laláki ta bale ra ta ili na Kapernium. ⁴⁷ Pakaginná nayù tolay ta limibbè si Apu Kesu ta Kana, nga naggapu ta purubinsia na Judiya, minay laguk nga nakikomá kuna ta umay ta Kapernium, tapè pammapián na yù anâ na nga magisassay matay. ⁴⁸ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Nu arán naw masingan yù pagaddatuak ku nga makapállâ, egga panò yù ángguruk naw níkán?” kun na. ⁴⁹ “Apu,” kun nayù tolay, “et ten, ta kúragat ta yù arán na paga patay!” kun na. ⁵⁰ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Lubbè ken, ta nammapiá ngin yù anâ mu,” kun na. Á kinuruk nayù tolay yù kinagi ni Apu Kesu kuna, á nánaw, ta manoli sù gián na.

⁵¹ Á sù tádday ággaw, pallakák nayù tolay paga nga lubbè sù gián na ta Kapernium, nerapunán na ta dалан yù ira aripan na. Á kinagi ra ta nammapiá ngin yù anâ na. ⁵² Á iniyabbû na nira nu káni yù pammapiá na. Á kinagi ra kuna, “Kagabi ta pannarek na bilák ta púgák yù kári na kulikuk na,” kud da kuna. ⁵³ Á nanonò nayù tolay ta yáyù gapay yù oras nga pakkagi ni Apu Kesu kuna ta nammapiá ngin yù anâ na. Á aggira ngámin nga makkakábbalay, nanguruk ira kê Apu Kesu.

⁵⁴ Á ta keggá ni Apu Kesu paga ta Galilia nga naggapu ta Judiya, yawe yù mekaruá nga pina-gaddátu na nga makapállâ.

5

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù Toley nga Natay yù Gadduá na Baggi na

¹ Á kabalid da nappassiár ta ili na Kana, jimittál yù piestá nayù ira Kudio, á giminon di Apu Kesu ta ili na Jerusalem, tapè nakipiestá ira.

² Á aijan ta Jerusalem yù danum nga ájjigután nga mangngágan ta Betseda sù ággubobuk nga Kebru,* nga aranni ta puertá na ili nga ángngitallungád da ta karneru. Á nalepuanán yù danum ta límá nga állirumán nga nattutuppang. ³ Á kitáru yù ira tatolay nga gipeddán nga máttaki nga naggián tán, nga buling, pilay, áнна yù ira natay yù gadduá na baggi ra, ta iddi-iddagád da lâ yù

---

* **5:2** Á Kebru yù ággubobuk nayù ira ngaw Kudio, ta keggá ri Akup, áнна yù ira ngaw ábbilinán ni Namarò.

pappalung na danum. ⁴ Ta aijan kanu yù daroban ni Namarò nga en na ikáddagâ palapalungan yù danum. Á pappalung na danum, mammapiá yù mapolu nga tolay nga mabbassung kuna.

⁵ Á aijan tán yù tolay nga nataki ta tallupulu ta walu nga dagunin. ⁶ Á nasingan ni Apu Kesu, á ammu na ta nagiddá ta nabayágin. Á iniyabbû na laguk ni Apu Kesu kuna, “Ikáyâ mu ta mammapiá ka?” kun na. ⁷ Á simibbák yù mataki, á kinagi na kê Apu Kesu, “Wan, Apu, ngam awán ta mangipay nikán sù danum ta pappalung na. Á pakáddè ku ta danum, aijanin yù mapolu ánnè nikán,” kun na. ⁸ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Arâ, manáddak ka laguk. Apam mu yù dapam mu, á mallakák ka,” kun na. ⁹ Á dagarágâ nammapiá yù tolay, á inâ na yù dapan na, á nallakák nga nánaw. Á Sabadu yù pammapiá nayù tolay, nga ággibannák na Kudio.

¹⁰ Á gapu ta Sabadu yù pammapiá nayù tolay, kinagi nayù ira karakalán nga Kudio kuna, “Sabadu ággawo, nga mangilin nga ággaw. Á mekonará gemma sù tunung tam yù mangáttu ta ággaw nga ággibannák tam. Ngattá, ta káttuam mu yù dapam mu?” kud da. ¹¹ Á simibbák yù tolay, á kinagi na nira, “Yù tolay nga namammapiá nikán, aggina yù nakkagi nikán ta apak ku yù dapak ku ána mallakárà,” kun na. ¹² Á iniyabbû da kuna, “Asinni yù tolay nga naddok nikaw ta apam mu yù dapam mu ta mallakák ka?” ¹³ Ngam arán na garè ammu nayù tolay nu asinni yù namammapiá kuna, ta napakáru yù ira tatolay tán, á dagarágâ nga nánaw si Apu Kesu.

14 Á manganánnuán, narángnganán ni Apu Kesu yù tolai sù mangilin nga kapilliá, á kinagi na kuna, “Innam mè! Nammapiá ken! Ari ka laguk mamid-duá nga malliwâ, marakè mappanà yù mesimmu sangaw nikaw ánnè sù ngaw jigâ mu,” kun na.

15 Á pakasingan nayù tolai kê Apu Kesu, á nánaw laguk, á en na kinagi sù ira karakalán nga Kudio ta si Apu Kesu yù namammapiá kuna. 16 Á yáyù nga napporay yù ira karakalán nga Kudio kê Apu Kesu, á jinigirigâ da, gapu ta ággaw nga ággibannák da yù pamammapiá na sù mataki.

17 Ngam simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Si Namarò nga Ammò ku, uputan na paga yù pattarabáku na, maguray lâ nga ággaw. Á kunnian gapay nikán, mattarabákungà, ta uputak ku nga tuppálan yù ngámin nga ipakuá nayù Yámà nikán, maguray lâ nga ággaw,” kun na. 18 Á yáyù nga nappanà yù lusso nayù ira karakalán nga Kudio kê Apu Kesu, á inigagánge ra papatáyan, nga ari lâ megapu sù arán na kinuruk nga kustombare ra ta meyannung sù ággaw nga ággibannák da, ngam megapu paga ta pangigittá na sù baggi na kê Namarò, ta kinagi na ta si Namarò yù yáma na.

Yù Pakáwayyá nayù Anâ ni Namarò

19 Á gapu ta pamaliwâ nayù ira karakalán nga Kudio kê Apu Kesu, kinagi na laguk nira, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Arák ku mororay yù akkuák ku. Ngam yá lâ akkuák ku yù masingak ku nga akkuán ni Namarò nga Yámà. Á ngámin yù akkuán nayù Yámà, yáyù gapay akkuák ku, sikán nga Anâ na. 20 Ta ayatan nangà nayù

Yámà, á yáyù nga ipasingan na nikán yù ngámin nga akkuán na. Á ipakuá na paga sangaw nikán yù akka-akkuák ku nga makapállâ ánnè karannian nga kingnguâ, tapè mapállâ kayu sangaw.

²¹ “Á kunnayà kê Yámà, ta paginnanolayan na yù ira námmatay, áнна iddán na ira ta inángà tapè matolay ira. Á kunnian gapay yù akkuák ku, sikán nga Anâ na, ta paginnanolayak ku áнна tolayak ku yù ira nga ikáyâ ku tolayan. ²² Á ari yù Yámà yù mamanunnù ta tolay, nu ari lâ sikán nga Anâ na, ta inikatalà na nikán nga Anâ na yù mamanunnù ta ngámin, ²³ tapè dayáwad dangà nayù ira ngámin nga tatolay ta kunnay sù áddáyo ra kê Namarò nga Yámà. Á yù tolay nga ari maddáyaw nikán nga Anâ na, arán na gapay dayáwan yù Yámà nga naddok nikán.

²⁴ “Kukurugán nga kuruk yawe nga kagiak ku nikayu. Yù tolay nga magginná ta ubobuk ku áнна manguruk kê Namarò nga naddok nikán, mepatolay nga mepaggián kê Namarò ta áddè ta áddè. Á aringin mokum, ta napakomá ngin yù liwiliwâ na, á ásigurán nen ni Namarò, á apan na sangaw nga mesipà kuna ta áddè ta áddè. ²⁵ Á kuruk yù kagiak ku nikayu. Ngámin nga tatolay nga ari paga manguruk nikán, kunnay ta natay iren gapu ta nesinná ira kê Namarò. Ngam ajjanin yù awayyá ra kunangane nga makaginná ta pagágál ku, á yù ira nga magginná áнна manguruk nikán nga Anâ ni Namarò, mepattolay ira nga mesipà kê Namarò ta áddè ta áddè. ²⁶ Ta sigga-inángà si Ammò ku, nga manotolay. Á sikán gapay, sigga-inángakà, ta

iniyawâ ni Ammò ku nikán nga Anâ na yù awayyâ nga manotolay. ²⁷ Á iniyawâ na gapay nikán yù pakawayyâ nga mamanunnù ta ngámin, gapu ta sikán yù Kaká na ngámin na tatolay.

²⁸ “Ari kayu mapállâ sù kinagì, ta duttál sangaw yù pakádekán nga ággaw, á ngámin yù ira námmatay, maginná ra yù ngárál ku. ²⁹ Á pakaginná ra, mallawán ira sù tanam da. Á yù ira nga napiá yù kingngikingnuá ra ta keggá ra ta dabbuno, maginnanolay ira nga mepattolay kâ Namarò ta áddè ta áddè. Á yù ira nga narákè yù kingngikingnuá ra ta keggá ra ta dabbuno, mallawán ira gapay ta tanam da nga mekanâ sù pangukum ni Namarò, ta pagikaruan na ira,” kun ni Apu Kesu.

Yù ira Mangipakánnámmu kâ Apu Kesu

³⁰ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu, “Arák ku mororay yù akkuák ku, ta si Namarò nga Yámà yù naddok nikán, á ta kun na kagian nayù Yámà nikán, kunnian galâ yù pamanunnù ku. Á yáyù nga matunung yù ámmannunnù ku, ta ari yù urè yù tuttulak ku, nu ari galâ yù ure nayù Yámà.

³¹ “Á nu sikán lápay nakuan yù makkagi ta meyanung ta baggi, arán naw gemma kurugan yù kagiak ku. ³² Ngam ajjan yù tanakuán nga mangipakánnámmu ta meyanung nikán, nga yù Ammò ku, á ammù ta kuruk ngámin yù kagian na.

³³ “Á sikayu, jinok naw yù ira mangiyabbû kâ Kuan ta meyanung nikán, á kuruk gapay yù kinagi ni Kuan. ³⁴ Á arák ku gemma awágan yù tolay nga makkagi ta meyanung nikán, ngam ipanonò

ku nikayu yù kinagi ni Kuan, tapè meyígù kayu. ³⁵ Á meyárik si Kuan ta isingan nga maggatang, ta pannawagan na yù nonò na tolay. Á pakaginná naw ngaw sù pangilayalayâ ni Kuan, nagayáyâ kayu ta mabi. ³⁶ Ngam aijan yù makáwayyá nga mangipakánnámmu ta kuruk yù ubobuk ku, nga yù ira makapállâ nga pinagaddátù, nga inipakuá nayù Yámà nikán. Á danniaw nga inipakuá ni Ammò nikán yù makáwayyá ánnè sù pangilayalayâ ni Kuan. Danniaw yù ipanguruk naw ta si Namarò yù Yámà nga naddok nikán.

³⁷ “Á yù Yámà nga naddok nikán, aggina gapay yù mangipakánnámmu sù meyannung nikán. Ngam sikayu, arán naw bulubugá gininná yù ngárál na, á arán naw nasingan. ³⁸ Á arán naw inalawâ yù bilin na, ta arán nawà kurugan, nga jinok na. ³⁹ Á gigiámmuan naw yù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Namarò, gapu ta kagian naw ta yáyù pakálerán naw sù mannanáyun nga ipakka-tole naw. Á mássiki uputan naw nga bibbiran dannian nga netúrâ, arán naw tákkilalán ta sikán gemma yù kakágiad da. ⁴⁰ Ngattá, ta manakì kayu manguruk nikán, á sikán yù makáwayyá nga mantolay nikayu ta áddè ta áddè?” kun ni Apu Kesu sù ira Kudio.

⁴¹ Á kinagi na paga ni Apu Kesu sù ira karakalán nga Kudio, “Arák ku aleran yù paddáyo na tolay nikán. ⁴² Ngam ammù gemma yù nonò naw, á ammù ta awán ta ángngiddù naw kê Namarò. ⁴³ Á minayà nikayu ta pannakabaggi ni Namarò nga Yámà, ngam arán nawà alawatan. Á sangaw nu

ajjan yù tanakuán nga umay megapu sù ure na lápay, aggina laguk yù alawatan naw. ⁴⁴ Egga panò laguk yù awayyá naw nga manguruk nikán, gapu ta yá galâ aleran naw yù paddáyo nayù ira ikáttole naw, ngam manakì kayu mapalurò sù ipakuá ni Namarò nikayu tapè málâ naw yù paddáyo nayù táttádday nga si Namarò?

⁴⁵ “Á arán naw laguk kagian ta sikán yù mangikeká nikayu kâ Namarò nga Yámà. Ari sikán yù mangikeká, nu ari galâ si Moyses, nga nangiyawâ sù netúratán nga tunung nga iddanamán naw. Si Moyses yù mangikeká nikayu, ta arán naw kurugan yù inítúrâ na. ⁴⁶ Á nu kinuruk naw nakuan yù inítúrâ na ngaw ni Moyses, á kurugan nawà gapay nakuan, gapu ta sikán yù kakágian na sù inítúrâ na. ⁴⁷ Ngam nu arán naw kurugan yù inítúrâ na, á kunnasi laguk ta manguruk kayu sù kagiak ku nikayu?” kun na.

6

Yù Pamakán ni Apu Kesu ta Límáribu nga Tatolay Mattiu 14:13-21; Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17

¹ Pappasá na danniaw, ajjan di Apu Kesu áнна yù ira tudduán na nga nanoli ta purubinsia na Galilia. Á ta tádday ággaw, minay ira ta dammáng na Bebay na Galilia, nga mangngágan gapay ta Tiberio. ² Á ajjan yù ira magari nga tatolay nga jimináddán kâ Apu Kesu gapu ta nasingad da yù makapállâ nga pinagaddátu na ta pamammapiá na sù ira máttakì.

³ Á pakáddè di Apu Kesu áнна yù ira tudduán na ta dammáng, giminon ira ta puddul, á nagitubang

ira tán. ⁴ Á maddaggunin yù piestá na Kudio nga panaddamád da ta pattalebák nayù daroban ni Namarò.

⁵ Á pagitubang da, nerípâ ni Apu Kesu yù ira magaru nga tatolay nga mappángè nira. Á iniyabbû na laguk kê Pilippi, “Sisaw yù pangápát tam ta ipamakát tam sawe ira magaru nga tatolay?” kun na. ⁶ Á dán nga ammu ni Apu Kesu yù akkuán na sangaw, ngam yáyù iniyabbû na kê Pilippi, tapè mepasingan nakuan yù pangikatalà ni Pilippi kuna. ⁷ Á kinagi ni Pilippi kuna, “Á kunnasi laguk, Apu, ta napakáru ira. Á mássiki nu pígiá yù kuártu nga igátáng tam nakuan, á makúráng paga yù ipamakát tam sù ira tatolay, mássiki nu isinek tam ta ággibaddi nira,” kun na.

⁸ Á si Andares yù tádday sù ira makituddu kê Apu Kesu, nga wagi ni Simon Eduru. Á simibbák si Andares, á kinagi na kê Apu Kesu, ⁹ “Ajjan saw yù abbing nga egga kuna yù bálun na nga límá bullung nga pán ána duá nga baddi nga sirá. Ngam pígiá lâ kapúnu na yian sù ira magaru nga tatolay?” kun na.

¹⁰ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu nira, “Pagitubangan naw ira bì,” kun na. Á nagitubang ira laguk, gapu ta aláwa yù kakáddapán. Á límáribu támma yù biláng da nga lálláki, nu ari nebiláng yù ira bábbay ána ábbing ira. ¹¹ Á inâ na laguk ni Apu Kesu yù bálun nayù abbing. Á nakimállà kê Namarò megapu sù iniyawâ na nga pán ána sirá, á inipesinek na yù pán. Á nallabbuk yù pán ta pangisinek da sù ira tatolay. Á ta kunnay gapay

sù sirá, ta iniddád da ira ta gustu ra nga kanan. ¹² Á kiminán ira ta áddè ta kabattuk da. Á kabalid da kiminán, kinagi ni Apu Kesu sù ira tudduán na, “Unnuran naw yù buná ra, tapè ari metabbà,” kun na. ¹³ Á inunnuk da laguk yù buná ra, á mapulu duá yù lappi nga napannu sù buná ra.

¹⁴ Á pakasingan nayù ira tatolay sawe pina-gaddátu ni Apu Kesu, napállâ ira, á kinagi ra, “Ag-gina gemma yù ábbilinán ni Namarò nga initabbá na ngaw nga umay ta dabbuno!” kud da. ¹⁵ Á natagenà ni Apu Kesu yù nonò da, ta gaputad da nakuan nga puersán nga mappatul nira. Á yáyù nga nánaw nga naguroray nga giminon ta puddul.

*Yù Pallakák ni Apu Kesu ta Utun na Danum
Mattiu 14:22-33; Markus 6:45-52*

¹⁶ Á ta pajjibbà, minutù yù ira tudduán ni Apu Kesu ta aggik na bebay. ¹⁷ Á gapu ta gabingin ána awán paga si Apu Kesu nira, nappittà ira ta barangay, ta dumáki ira ta dammáng, nga manoli ta ili na Kapernium. ¹⁸ Á pattake ra ta barangay, jimittál yù masikan nga paddák, á nappalapalung yù danum. ¹⁹ Á pangilápák da sù barangay, annam nga kilometro támma yù kárayyu ra ta aggik. Á nasingad da si Apu Kesu nga mallakalakák sù utun na danum nga umay sù barange ra. Á nepallà yù assing da. ²⁰ Ngam kinagi ni Apu Kesu nira, “Sikán yaw. Ari kayu maganássing,” kun na. ²¹ Á ayatán ira nga namattakay kuna ta barangay, á dagarágâ ira nga nakáddè ta aggik.

Si Apu Kesu yù Manotolay nga Meyárik ta Kanan na Tolay

²² Á sù tádday ággaw, naggián lâ paga yù ira magaru nga tatolay nga nabattáng ta dammáng, nga magiddak kê Apu Kesu. Ta nasingad da yù páno nayù ira tudduán ni Apu Kesu sù táttádday nga barangay nga aijan tán, áнна ari nepattakay si Apu Kesu nira. Á yáyù nga iniddagád da lâ paga. ²³ Á ta pannawák, aru yù ira barangay nga jiminung nga naggapu ta Tiberio. Aranni yù áddungád da sù nakkákanán nayù ira tatolay ta pán ta kabalin ni Apu Kesu nabbalabálà kê Namarò. ²⁴ Á pakánnámmu nayù ira tatolay ta awán lâ awán si Apu Kesu áнна yù ira tudduán na, á nakipattakay ira laguk sù ira barangay nga naddagá tán, ta ed da aleran si Apu Kesu ta Kapernium.

²⁵ Á pakáddè nayù ira tatolay ta dammáng na bebay, nálek da si Apu Kesu. Á pakálek da kuna, kinagi ra, “Mesturu, káni yù ángem saw?” kud da. ²⁶ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Ari yá ipagalek naw nikán, gapu ta nasingan naw áнна kánnámmuán naw yù kebalinán nayù makapállâ nga pinagaddátù ta arubáng naw. Ngam yá lâ ipagalek naw nikán yù kabattuk naw ta pán. ²⁷ Ari kayu nakuan mabbannabannák nga magala-alek sù kanan nga mabì malabbak. Aleran naw galâ yù tanakuán nga ákkatole naw nga mannanáyun, tapè mepattolay kayu kê Namarò ta áddè ta áddè. Á sikán nga Kaká na ngámin na tatolay yù mangiyawâ sù ákkatole naw nga

mannanáyun, ta sikán yù neddán ni Namarò nga Yámà sù pakáwayyâ,” kun ni Apu Kesu nira.

²⁸ Á yáyù nga iniyabbû da laguk kê Apu Kesu, “Anni nakuan yù akkuám mi, tapè tuppálam mi yù ipakuá ni Namarò nikami?” kud da. ²⁹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Yawe lâ yù ipakuá ni Namarò nikayu, ta ikatalâ nawà, ta sikán yù jinok na saw,” kun na. ³⁰ Á pakaginná ra karannian, kinagi ra kuna, “Á anni laguk yù makapállâ nga ipasingam mu nikami, tapè manguruk kami nikaw? Anni laguk yù akkuám mu? ³¹ Yù ira ngaw naggaká nittam, gári ta keggá ra ta kalállammatán, kinád da yù inipamakán na nira ni Lákay Moyses nga mangngágan ta manna, ta aijan yù netúrâ nga, ‘Iniyawâ na nira yù kanad da nga naggapu ta lángì,’ ”* kud da kê Apu Kesu.

³² Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Kurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Tanakuán yù manna nga iniyawâ ni Moyses, nga ari yù kanan nga ubobugak ku. Yù Yámà yù mangiyawâ nikayu sù kuruk nga kanan nga ubobugak ku, nga maggapu ta lángì. ³³ Á yù kuruk nga kanan nga iyawâ ni Namarò nga maggapu ta lángì yù umay saw dabbuno nga manotolay ta tolay,” kun ni Apu Kesu. ³⁴ Á kinagi ra kuna, “Apu, ta keggá mi nga matolay ta utun na dabbun, sigídá iddák kami ngè sawe kanan,” kud da.

³⁵ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Sikán yù ubobugak ku nga kanan nga maggapu ta lángì. Sikán yù manotolay. Á yù ira nga umay makituddu

* **6:31** Exodo 16:4; Salmo 78:24

ánna mangikatalà nikán, ari iren kun na mabisin áanna mapangál, á ari iren bulubugá magala-alek. ³⁶ Ngam sikayu, máwák nga kagiak ku lâ má yù kinagì nikayu, ta mássiki nu masingan nawà, awán galâ ta ángnguruk naw nikán.

³⁷ “Ngam yù ira ngámin nga iyawâ nayù Yámà nikán, aggira yù umay mesipà nikán. Á alawatak ku yù ngámin ira nga umay makituddu nikán, nga arák ku bulubugá papanáwan. ³⁸ Á yá iniyángè saw nga maggapu ta lángì, ta arák ku tuppálan yù urè, nu ari galâ yù ngámin nga ure nayù Yámà nga naddok nikán. ³⁹ Á yawe yù ure nayù naddok nikán, ta ásigurák ku yù ira ngámin nga tatolay nga iniyawâ na nikán, tapè awán bulubugá ta meyawáwán, ngam paginnanolayak ku ira galâ ta panguriánán nga ággaw, tapè mepattolay ira kâ Namarò. ⁴⁰ Ta yáyù ure nayù Yámà, ta aggira ngámin nga makituddu áanna mangikatalà nikán nga Anâ na, aggira mannanáyun nga mepattolay kuna ta áddè ta áddè. Á sikán yù mamaginnanolay nira ta panguriánán nga ággaw.”

⁴¹ Á ta pakaginná nayù ira Kudio sù kinagi ni Apu Kesu, nga aggina yù kanan nga naggapu ta lángì, naddagaragim ira. ⁴² Á kinagi ra, “Ari panò aggina si Kesu nga anâ di Kusè, ta ammu tam gemma di ammò na kâ innò na!” kud da. “Á ngattá laguk, ta kagian na ta naggapu ta lángì?” kud da.

⁴³ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Mattukkâ kayin nga maddagaragim. ⁴⁴ Awán ta umay makituddu nikán nu arán na agálán nayù Yámà nga naddok nikán, á paginnanolayak ku ta

panguriánán nga ággaw. ⁴⁵ Ajjan yù netúrâ nga inipetúrâ ni Namarò sù ira ngaw ábbilinán na, nga kunniaw:

‘Aggira ngámin nga tatolay yù tudduán ni Namarò.’[†]

Á ngámin ira nga magginná ána manguruk sù ituddu nayù Yámà, aggira yù umay mangikatalà níkán.

⁴⁶ “Á arák ku kagian ta nasingan na tolay si Namarò nga Yámà. Awán gemma ta nakasingan kê Namarò nga Yámà, nu ari galâ síkán nga Anâ na nga naggapu ta gián na. ⁴⁷ Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku níkayu, ta mannanáyun nga mepattolay kê Namarò yù ira nga mangikatalà níkán.

⁴⁸ “Síkán yù áttotole na tolay. Síkán yù manotolay, á yá keyarigák ku yù kanan na tolay. ⁴⁹ Á yù ngaw ira naggaká níkayu, mássiki nu kinád da yù ngaw kanan nga manna, ta pallakalakák da túrin ta kalállammatán, ngam natay ira galâ. ⁵⁰ Ngam yù kanan nga ubobugak ku, yáyù yù maggapu ta lángì nga umay saw, tapè ajjan yù awayyá na tolay nga kumán kuna, ána ari matay. ⁵¹ Síkán yawe kanan nga maggapu ta lángì. Nu kumán yù tolay sawe kanan nga ubobugak ku, mannanáyun nga mepattolay kê Namarò ta áddè ta áddè. Á yù kanan nga iyawâ ku, yáyù yù baggì, nga metapil tapè matolay yù ira tatolay,” kun ni Apu Kesu.

⁵² Á pakaginná nayù ira Kudio sù ubobuk ni Apu Kesu, makkakápereperang ira ta ubobuk, á kinagi ra, “Kunnasi panò yù ángngipakán na ta baggì na

---

[†] 6:45 Isaya 54:13

nittam, nga ari gemma makán?” kud da. ⁵³ Á yáyù nga kinagi ni Apu Kesu nira, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, á ta ángngarigán, nu arán naw kanan yù baggi ána arán naw inuman yù dágà, awán bulubugá ta áttolè naw. ⁵⁴ Ngam yù ira ngámin nga kumán ta baggi ána ámminum ta dágà, mannanáyun nga mepattolay ira kê Namarò ta áddè ta áddè, á paginnanolayak ku ira ta panguriánán nga ággaw. ⁵⁵ Ta kuruk nga kanan yù baggi, ána kuruk nga inuman yù dágà.

⁵⁶ “Á yù tolai nga kumán ta baggi ána ámminum ta dágà, aggina yù mepaggián nikán, á sikán gapay yù mepaggián kuna. ⁵⁷ Á yù Yámà nga naddok nikán, aggina yù sigga-inángà nga manotolay, nga paggapuán nayù áttolè. Á yáyù nga matolayà megapu kuna. Á kunnian gapay sù ira ngámin nga kumán ta baggi, matolay ira megapu nikán. ⁵⁸ Ta sikán yù kanan nga naggapu ta lángì, nga dumá sù ngaw kinán nayù ira naggaká nittam, ta mássiki nu kinád da, ngam natay ira galâ. Ngam yù ira ngámin nga kumán sawe kanan nga ubobugak ku, mannanáyun ira nga mepattolay kê Namarò ta áddè ta áddè.”

⁵⁹ Yáyù kinagi ni Apu Kesu sù pangituddu na ta ággagammungán na Kudio ta ili na Kapernium.

Yù Meyannung sù Áttolay nga Awán ta Áddè na

⁶⁰ Á ta pakaginná nayù ira siminuttul kê Apu Kesu sù kinagi na, aru yù ira nga manakì sù kinagi na. Á naddagaragim ira, á kinagi ra, “Jikkù yù kagian na. Egga panò yù manguruk sù kagian

na?” kud da. ⁶¹ Á mássiki nu awán ta nakkagi kâ Apu Kesu, ngam ammu na lápáy ta maddagaragim ira. Á yáyù nga kinagi na nira, “Ngattá, ta manakì kayu sù kagiak ku? ⁶² Á anni laguk yù kagian naw sangaw nu masingan nawà nga umay ta lángì, nga manoli ta gián nga naggapuák ku? ⁶³ Yù Ikararuá ni Namarò yù manotolay ta tolay. Á yù sikan na baggi na tolay áнна yù pakáwayyá na, awán ta serbi ra. Yù bilin ni Namarò nga kinagì nikayu, yáyù yù manotolay nikayu ta áddè ta áddè megapu sù Ikararuá ni Namarò. ⁶⁴ Ngam ajjan nikayu yù ira nga ari manguruk,” kun na. Yáyù kinagi ni Apu Kesu nira, gapu ta áddè ngaw, dán nga ammu ni Apu Kesu yù ira nga ari manguruk kuna áнна yù tádday nga mappagápù kuna. ⁶⁵ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu nira, “Yáyù gapu na nga kinagì nikayu ta awán ta umay manguruk nikán nu arán na iyawâ nayù Yámà nira yù ángnguruk da,” kun na.

⁶⁶ Á gapu ta panakì da sù ubobuk ni Apu Kesu, aru yù ira nalurâ nga siminuttul kuna, á nánaw ira nga aringin nepulupulù kuna. ⁶⁷ Á kinagi ni Apu Kesu sù ira mapulu duá nga sinudduán na, “Á sikayu, ikáyâ naw nga mánaw gapay?” kun na. ⁶⁸ Á simibbák si Simon Eduru, á kinagi na, “Apu, asinni paga panò dumá nga pakiyápuám mi nakuan? Ta sikaw lâ yù makáwayyá nga mangipakánnámmu sù ubobuk ni Namarò nga manotolay ta tolay ta áddè ta áddè. ⁶⁹ Á kuruk nga manguruk kami nikaw, áнна ammu mingin ta kuruk nga sikaw yù Mangilin nga jinok ni Namarò,” kun ni Eduru.

⁷⁰ Á pakkagi ni Eduru karannian, simibbák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Ari panò sikayu yù mapulu duá nga piníli? Sikayu gemma, ngam aijan nikayu yù tádday nga nagunagán ni Satanas.”

⁷¹ Yáyù kinagi ni Apu Kesu ta meyannung kê Kudas, nga anâ ni Simon Iskariote, ta nebiláng sù ira mapulu duá nga sinudduán na, ngam aggina yù mangipagápù kuna.

7

Yù ira Wáwwagi ni Apu Kesu nga ari Manguruk kuna

¹ Á ta kabalin na yaw, naddagâ si Apu Kesu nga nangituddu sù ira ili ána babálay sù purubinsia na Galilia, ta molang na umay ta Judiya, gapu ta inigagánga ra papatáyan nayù ira karakalán nga Kudio tán. ² Á maddaggun yù piestá na Kudio nga mangngágan ta Piestá na Amíngán. ³ Á yù ira wáwwagi ni Apu Kesu, kinagi ra kuna, “Ngattá, ta maggián ka saw? Napiá nu mánaw ka nga umay ta Judiya, tapè masingan nayù makituddu nikaw yù akka-akkuám mu. ⁴ Ta yù tolai nga ikáyâ na nga meparámak, arán na gemma ilímak yù akkuán na. Umay ka laguk ta dakal nga ili, tapè mepasingan sù ira ngámin nga tatolay yù makapállâ nga akka-akkuám mu.” Yáyù kinagi nayù ira wáwwagi ni Apu Kesu. ⁵ Ta mássiki yù ira wáwwagi na, ari ira paga manguruk kuna.

⁶ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Ari paga jimittál yù oras nga pappásingak ku ta ili na Jerusalem. Ngam sikayu, maguray lâ nga ággaw yù pappasingan naw. ⁷ Ta ari sikayu yù ikalusso nayù ira

tatolay nga ari manguruk kê Namarò. Ngam sikán, ikalusso rangà, gapu ta sikán yù makkagi nira ta narákè yù akka-akkuád da. ⁸ Umay kayu lápay, ta aringà lábbi umay, gapu ta ari paga oras nga pappásingak ku,” kun na. ⁹ Á ta pakkagi na karannian, nabbattáng lábbi ta Galilia.

Yù Pakipiestá ni Apu Kesu ta Ili na Jerusalem

¹⁰ Á ta páno nayù ira wáwwagi ni Apu Kesu nga minay nakipiestá ta Jerusalem, minay gapay nakipiestá si Apu Kesu, nga naguroray nga awán ta kepulután na, tapè ari mappasingan. ¹¹ Á yù ira karakalán na Kudio, ala-alerad da si Apu Kesu ta áppiestán. Á iniyabbû da sù ira kábulud da, “Sisaw gián na?” kud da. ¹² Á magari yù ira tatolay nga makipiestá, á nakkaká-anasâ ira ta meyannung kê Apu Kesu. “Aggina yù napiá nga tolai,” kun nayù ira káruán. Á “Ari,” kud da gapay nayù ira káruán, “ta ilogò na yù ira tatolay,” kud da. ¹³ Ngam arád da lâ ipágginná yù ubobuk da nga meyannung kuna, gapu ta ikássing da sù ira karakalán na Kudio.

¹⁴ Á pattangngá nayù piestá, minay si Apu Kesu sù mangilin nga kapilliá, nga nangituddu sù ira tatolay nga aijan tán. ¹⁵ Á napállâ yù ira karakalán na Kudio sù pangituddu na, á kinagi ra, “Ari bu-lubugá naggigiámmu yane tolai! Á kunnasi laguk ta napakáru yù kánámmuán na?” kud da.

¹⁶ Á yáyù nga simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Yawe nga ituddù, ari nga mag-gapu sù nonò ku, ngam maggapu galâ sù nonò nayù naddok nikán. ¹⁷ Á nu italákkuruk nayù

tolay nga manuppál sù ipakuá ni Namarò kuna, kánnámmuán na nu si Namarò yù paggapuán nayù ituddù, onu maggapu galâ ta nonò ku. ¹⁸ Á nu ubobugan na tolai yù uru-ure na lápay, yá lâ ikáyâ na yù keparáyo na. Ngam yù tolai nga ikáyâ na ta meparáyaw yù naddok kuna, á kuruk ngámin yù kagian na, nga awán bulubugá ta siri na,” kun ni Apu Kesu.

¹⁹ Á kinagi na paga sù ira karakalán na Kudio, “Á ari panò sikayu yù iniddán na ngaw ni Moyses sù tunung ni Namarò? Ngam awán nikayu ta mamalurò sù tunung. Ngattá, ta igagánge nawà papatáyan?” kun ni Apu Kesu nira. ²⁰ Á simibbák yù ira magari, á kinagi ra kuna, “Maguyung ka! Asinni panò mangigagángay nga mamapátay nikaw?” kud da. ²¹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Tádday lâ yù pinagaddátù sù ággaw nga ággibannák, ta pinammapiâ yù tolai nga nataki, á mapállâ kayu. ²² Ngam sikayu, palurotan naw yù pakkugi naw sù ira ánâ naw ta mekawalu nga ággo ra, mássiki nu Sabadu nga ággibannák, gapu ta yáyù inituddu na ngaw ni Moyses nikayu. Ngam ari gemma si Moyses yù naggapuán nayù kustombare, nu ari galâ yù ira ngaw naggaká nittam. ²³ Á nu ángngarigán ta mabigarán yù baggi na tolai sù ággaw nga ággibannák tapè mapalurò yù tunung ni Moyses nga meyannung ta pakkugi na, ngattá laguk, ta mapporay kayu nikán nu pammapiák ku yù mataki sù ággaw nga ággibannák? ²⁴ Nu mamanannù kayu, arán naw nakuan panunnután ta meyannung ta ánninganán naw, nu arán naw bì iyabbû ta olu yù meyannung

ta kuruk, tapè kánnámmuán naw, áanna matunung yù ámmanunnù naw,” kun ni Apu Kesu nira.

Ari panò si Apu Kesu yù MakKiristu?

²⁵ Á yù ira tatolay ta Jerusalem, nakkaká-ubobuk ira laguk, á kinagi nayù ira káruán, “Ari panò aggina yù ala-alerad da, nga ikáyâ da papatáyan?

²⁶ Á innan nawè! Ajjanin nga magubobuk ta arubáng na ngámin na tatolay, ngam awán ta mamattukkâ kuna! Ammu ra panò ta kuruk nga aggina yù MakKiristu nga umay mammaguray nittam nga Israel? ²⁷ Ngam ari támma, ta ammu tam gemma yù naggapuán na, á nu duttál yù kuruk nga MakKiristu, awán ta makánnámmu sù paggapuán na,” kud da.

²⁸ Á ta pangituddu ni Apu Kesu paga sù mangilin nga kapilliá, inikáddagâ na laguk iniyássikan yù ubobuk na, á kinagi na sù ira tatolay, “Ammu nawà panò? Á ammu naw panò yù naggapuák ku? Ngam ari nga sikán yù maká-uray ta ángè saw, nu ari galâ si Namarò yù naddok níkán. Aggina yù kuruk nga napiá, á kuruk ngámin yù kagian na. Á aggina gapay arán naw ammu. ²⁹ Ngam sikán, ammù gemma, ta aggina yù naggapuák ku, á aggina yù naddok níkán,” kun ni Apu Kesu.

³⁰ Á ta pakaginná nayù ira karakalán na Kudio sù kinagi ni Apu Kesu, ikáyâ da gaputan. Ngam awán ta maggápù kuna, gapu ta ari paga yaw yù oras nga sinullà ni Namarò nga paggápù da kuna. ³¹ Ngam aru yù ira tatolay nga nanguruk kuna. Á kinagi ra, “Egga panò yù tanakuán nga MakKiristu nga iddagát tam? Á nu ángngarigán

ta duttál nakuan yù tanakuán nga MakKiristu, makapagaddátu panò ta makapállâ ánnè karanni-awe nga pinagaddátu na? Awán!” kud da.

Jinok da yù ira Magguárdiá ta Maggápù kê Apu Kesu

³² Á pakaginná nayù ira Parisio sù kagakagian nayù ira tatolay ta meyannung kê Apu Kesu, dagarágâ nga nattatádday ira sù ira kátannangán nga pári, á jinok da yù ira magguárdiá sù mangilin nga kapilliá, ta ed da gaputan si Apu Kesu. ³³ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu sù ira tatolay, “Makipaggiánà lábbì paga ta baddì nikayu, ta maddaggunakin mánaw nga manoli sù naddok nikán. ³⁴ Á sangaw nu awánakin saw, ala-aleran nawà, ngam arán nawà málek, ta ari kayu makángay sù giák ku,” kun ni Apu Kesu nira.

³⁵ Á pakaginná nayù ira karakalán na Kudio sù kinagi na, nakkaká-ubobuk ira, á kinagi ra, “Si-saw panò angayán na nga arát tam pakángayán? Umay panò sù ira ikáttole tam nga makipaggián ta arayyu nga lugár sù ira nga ari Kudio, tapè tudduán na gapay yù ira nga ari Kudio?” kud da. ³⁶ “Anni panò yaw nga kagian na, nga alerat tam, ngam arát tam málek áнна ari ittam makángay sù angayán na? Anni panò yù kebalinán na?” kud da.

Yù Kebalinán nayù Danum nga Manotolay

³⁷ Á ta kaporianán nga ággo nayù piestá, nga nanginá nga ággaw, nanáddak si Apu Kesu ta arubáng nayù ira tatolay, á iniyássikan na yù ubobuk na, á kinagi na, “Nu egga yù tolak nga mapangál, umay laguk nikán, tapè penumak ku. ³⁸ Ta

ajjan yù netúrâ sù bilin ni Namarò nga kunniaw: ‘Yù tolay nga mangikatalà nikán, ajjan yù kun na wek nga mallatuâ nga maggapu ta nonò na, nga manotolay ta áddè ta áddè,’* kun ni Apu Kesu. ³⁹ Á yawe nga wek nga inubobuk ni Apu Kesu, yá kebalinán na yù Ikararuá ni Namarò nga alawatad da sangaw nayù ira nga mangikatalà kuna. Ta ari paga neyawâ yù Ikararuá ni Namarò, gapu ta ari paga jimittál yù pangiparáyo ni Namarò kê Apu Kesu ta panoli na ta lángì.

Naddurú má yù Nonò nayù ira Tatolay ta Meyannung kê Apu Kesu

⁴⁰ Á ta pakaginná nayù ira tatolay sawe nga kinagi ni Apu Kesu, kinagi nayù ira káruán, “Yawe tolay yù kuruk nga ábbilinán ni Namarò nga iddi-iddagát tam,” kud da. ⁴¹ Á yù ira káruán, kinagi ra, “Aggina gemma yù MakKiristu nga jinok ni Namarò ta mammaguray nittam,” kud da. “Ari,” kun nayù ira káruán, “ta taga Galilia gemma, á Galilia panò yù paggapuán nayù MakKiristu? ⁴² Ari panò netúrâ sù dán nga bilin ni Namarò ta yù MakKiristu yù ginaká nayù ngaw Patul Dabid, á Anna Betlekem yù keyanatán na, nga ili ni Patul Dabid?” kud da. ⁴³ Á yáyù nga ari tangapareku yù nonò nayù ira tatolay ta meyannung kê Apu Kesu. ⁴⁴ Á yù ira káruán, ikáyâ da nakuan gaputan, ngam awán paga bulubugá ta maggápù kuna.

Ari Manguruk yù ira Karakalán na Kudio

⁴⁵ Á nanoli laguk yù ira magguárdiá sù ira naddok nira nga Parisio á Anna yù ira kátannagán nga

---

* **7:38** Isaya 58:11

pári. Á kinagi nayù ira Parisio nira, “Ngattá, ta arán naw ginápù, nga iyánge naw nakuan saw?” kud da. ⁴⁶ Á simibbák yù ira magguárdiá, á kinagi ra nira, “Awán ta tolay nga magubobuk ta kunnay sù ággubobuk na! Awán bulubugá ta kagittá na nga mangituddu!” kud da.

⁴⁷ Á kinagi nayù ira Parisio nira, “Nelogò kayu gapay ngam! ⁴⁸ Egga panò nikami nga karakalán ána yù ira Parisio yù manguruk kuna, mássiki nu tádday? Awán. ⁴⁹ Danniaw ira nga magaru nga tumuttul kuna, ari ira naggigiámmu, á arád da ammu yù tunung ni Moyses, á yáyù nga mokum ira laguk,” kud da.

⁵⁰ Á ajjan gapay nira si Nikudemu, nga Parisio gapay, nga minay ngaw kê Apu Kesu ta tangngá na gabi. Á pakaginná ni Nikudemu sù kinagi nayù ira kábulun na nga Parisio, simibbák, á kinagi na nira, ⁵¹ “Nu kurugat tam yù tunung ni Moyses, arát tam nakuan panunnután ána pagikaruan yù tolay, nu arát tam bì olu nga ginnán yù kagian na, tapè ammu tam yù akka-akkuán na,” kun na.

⁵² Á simibbák yù ira kábulun ni Nikudemu, á kinagi ra kuna, “Taga Galilia ka panò gapay?” kud da. “Bibbiram mu laguk ta napiá yù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Namarò, tapè kánámmuám mu gapay ta awán bulubugá ta ábbilinán ni Namarò nga duttál nga maggapu ta Galilia,” kud da. ⁵³ Á kabalid da nagubobuk, nallalabbè ira nga katággitádday ta bale na.

Yù Babay nga Makikarallaw

¹ Ta páno nayù ira Parisio ána yù ira karakalán na Kudío sù mangilin nga kapilliá, nánaw gapay si Apu Kesu nga minay ta puddul na Olibo. ² Á ta alippánnawák, nanoli si Apu Kesu sù mangilin nga kapilliá. Á minay nga naggagammung yù magaru nga tatolay, á nagarimummungád da si Apu Kesu. Á nagitubang si Apu Kesu nga nangituddu nira.

³ Á ta pangituddu ni Apu Kesu nira, minay yù ira mesturu ta tunung na Kudío ána yù ira nga Parisio, á iniyánge ra kuna yù babay nga ginápù da gapu ta narángnganád da nga nakiruruk sù arán na atáwa. Á iniyarubáng da yù babay sù ira tatolay. ⁴ “Mesturu,” kud da kâ Apu Kesu, “narángnganam mi yawe babay nga nakiruruk sù arán na atáwa. ⁵ Á ajjan netúrâ sù tunung tam yù kinagi ni Moyses nga meyannung sù pamagikáru tam sù kunniaw nga babay, ta payapayangat tam nakuan ta batu, tapè matay. Á sikaw, anni laguk yù urem kuna?” kud da. ⁶ Yáyù kinagi ra kâ Apu Kesu, gapu ta parubád da, ta ikáyâ da nu ajjan nakuan yù ipamaliwâ da kuna nga meyannung sù itabbák na nira. Ta nu kagian na nakuan ta arád da papatáyan, kontarán na yù tunung ni Moyses. Ngam nu kagian na nakuan ta palurotad da yù tunung ni Moyses, á mekontará laguk sù tunung nayù patul nga taga Roma. Á yáyù nga maguray lâ yù itabbák na, yáyù ipangikeká ra kuna. Á nakkummak lâ si Apu Kesu, á nattúrâ ta amassisiddu na ta dabbun.

⁷ Á gapu ta mangupù ira nga mangiyabbû kuna, á gimikkáng si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Yù

tolay nikayu nga awán bulubugá ta liwâ na, aggina yù olu nga mamayang sù babay,” kun na. ⁸ Á nagitubang nga nakkummak má, nga nangupù nga nattúrâ ta amassisiddu na ta dabbun. ⁹ Á ta pakaginná ra sù kinagi na, nappasirán ira ngámin, á nassisínù ira nga nánaw. Napopolu yù kalakalákayád da, á jimináddán ira ngámin. Á nabattáng lâ si Apu Kesu ána yù babay. ¹⁰ Á sinánguk na laguk ni Apu Kesu yù babay, á kinagi na kuna, “Sisaw ine ra? Awán panò ta mamayang nikaw ta batu?” ¹¹ “Awánin, Apu. Nánaw iren,” kun nayù babay. Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Á sikán gapay, arát taka pagikaruan. Mánaw ken laguk, ngam arám mu ngin pidduán yù malliwâ,” kun ni Apu Kesu kuna.

Si Apu Kesu yù Mamannawák ta Nonò na Tolay

¹² Á manganánuán, ta pangituddu na mángin ni Apu Kesu sù ira magaru nga tatolay, kinagi na nira, “Sikán yù meyárik ta nawák, ta sikán yù mamannawák ta nonò na tol原因. Á yù tol原因 nga umay makituddu níkán, ari bulubugá magawáwán nga kunnay sù mallakák ta gabi nga awán ta tulu na, nga makkarakarárà sù kallà. Ta sikán yù mepulù kuna, sikán nga mamannawák ána manotolay ta áddè ta áddè,” kun ni Apu Kesu.

¹³ Á ta pakaginná nayù ira Parisio sù kinagi ni Apu Kesu nga meyannung ta baggi na, kinagi ra kuna, “Awán gemma ta manguruk nikaw, ta táttádday ka lápay nga makkagi ta meyannung ta baggim. Á yáyù nga ari kuruk yù kagam mu,” kud da kuna. ¹⁴ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi

na nira, “Mássiki nu sikán lápay yù makkagi, á kuruk yù kagiak ku gapu ta ammu yù naggapuák ku áнна yù angayák ku. Ngam sikayu, arán naw gemma ammu yù naggapuák ku áнна yù angayák ku. ¹⁵ Á sikayu, nu mamanunnù kayu, á kun-nay ta ánninganán na tolay yù ámmanunnù naw. Ngam sikán, awán ta panunnuták ku. ¹⁶ Á ta ángngarigán nu sikán yù mamanunnù, matunung yù ámmanunnù ku, ta aringà maguroray nga mamanunnù, nu ari galâ sikami nga duá kâ Yámà nga naddok nikán. ¹⁷ Á ajjan yù netúrâ sù tunung naw, ta nu egga duá nga naggittá yù kagiad da, á kuruk laguk yù kagiad da. ¹⁸ Á kunnian gemma nikami, ta duá kami nga makkagi ta meyanung nikán, ta sikán yù tádday, á yù mekaruá yù Yámà nga naddok nikán,” kun ni Apu Kesu nira.

¹⁹ Á yáyù nga kinagi nayù ira Parisio kâ Apu Kesu, “Sisaw gián nayù yámam?” kud da. Á sim-ibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Arán naw kami ammu, sikami áнна yù Yámà. Nu ammu nawà, ammu nawin gapay nakuan yù Yámà,” kun na. ²⁰ Yáyù kinagi ni Apu Kesu ta pangituddu na sù mangilin nga kapilliá, sù lágum nga ággianán nayù kakon nga pangipayyád da ta kuártu nga inilimù nayù ira tatolay. Ngam awán ta minay naggápù kuna, gapu ta arán na paga oras nga kagápù na nga sinullà ni Namarò.

Awán ta Makángay sù Angayán ni Apu Kesu

²¹ Á manganánnuán, pidduán na nakkagi ni Apu Kesu sù kinagi na nira, “Mánawakin sangaw, á alalalan nawà, ngam arán nawà málek, ta matay

kayu nga ari paga napakomá yù liwâ naw. Á yáyù nga ari kayu makángay sù angayák ku,” kun na. ²² Á yáyù nga nakkaká-ubobuk yù ira karakalán na Kudio, á kinagi ra, “Anni panò yù kagian na nga ari ittam makángay sù angayán na? Papatáyan na panò sangaw yù baggi na?” kud da. ²³ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Sikayu, taga dabbuno kayu, á nonopan naw lâ yù egga ta dabbuno. Ngam sikán, túrin ta lángì yù naggapuák ku, á yáyù nga nonopak ku ána ubobugak ku yù meyannung ta lángì. ²⁴ Á yáyù nga kinagi nikayu ta matay kayu nga ari paga napakomá yù liwâ naw, ta nu arán naw kurugan yù kinagi nga sikán gemma, á sangaw nu matay kayu, maggián nikayu yù ikáru naw nga liwâ, á mesinná kayu kâ Namarò ta áddè ta áddè,” kun ni Apu Kesu nira.

²⁵ Á yáyù nga iniyabbû nayù ira karakalán nga Kudio kâ Apu Kesu, “Á sikaw, asinni ka laguk?” kud da. Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Sikán pá gemma aggina nga kinagi nikayu áddè ngaw pamegapu na pangituddù. ²⁶ Á aru paga yù kagiak ku nakuan nikayu nga meyannung sù akka-akkuán naw nga narákè, ána aru yù ággangnguá naw nga panunnuták ku nakuan. Ngam yá lâ kagiak ku sù ira tatolay sawe dabbuno yù naginná nga kinagi nayù naddok nikán, á kuruk gemma yù ngámin nga kagian na,” kun ni Apu Kesu nira. ²⁷ Ngam arád da nánámmuán ta si Namarò yù ubobugan na, nga Yáma na.

²⁸ Á yáyù nga kinagi ni Apu Kesu nira, “Sangaw nu ipotun nawà ta kurù, nga Kaká na ngámin

na tatolay, á yáyù pakánnámmuán naw ta sikán gemma. Á kánnámmuán naw gapay ta awán ta akkuák ku megapu sù urè, ngam ubobugak ku galâ yù inituddu nayù Yámà nikán. ²⁹ Á mannanáyun nga mepulù nikán yù Yámà nga naddok nikán. Arán nangà bulubugá pagurorayan, ta akkuák ku lâ yù ipakuá na nikán,” kun ni Apu Kesu nira. ³⁰ Á pagubobuk na karanniw, aru yù ira tatolay nga nanguruk kuna.

Yù Kuruk nga Bilin ni Namarò yù Mamalubbáng sù ira Makiaripan ta Liwâ

³¹ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu sù ira Kudio nga nanguruk kuna, “Nu uputan naw yù panguruk naw sù ituddù nikayu, á sikayu yù kuruk nga makituddu nikán. ³² Á ipakánnámmù nikayu yù kuruk nga maggapu kâ Namarò, tapè mapalubbáng kayu sù mangaripan nikayu,” kun ni Apu Kesu nira.

³³ Á simibbák ira, á kinagi ra kuna, “Sikami yù ginaká ni Kákay Abrakam! Awán bulubugá ta mangaripan nikami áddè ngaw ta áddè kunangane! Ngattá, ta kagiam mu nikami ta mapalubbáng kami sù mangaripan nikami?” kud da. ³⁴ Á simibbák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Ngámin yù ira malliwâ, aripanan na ira na liwâ. ³⁵ Á ari mannanáyun nga maggián yù aripan ta bale nayù yápu na. Ngam yù kuruk nga anâ na tolai, mannanáyun nga maggián kuna. ³⁶ Á yáyù nga kagiak ku nikayu laguk, nu yù Anâ ni Namarò yù mamalubbáng nikayu, á kukurugán nga napalubbáng kayin!

³⁷ “Ammù gemma ta ginaká na kayu ni Abrakam. Ngam igagánge nawà papatáyan, gapu ta arán naw alawatan yù ituddù nikayu. ³⁸ A ituddù lâ yù ipasingan nayù Yámà nikán. Ngam sikayu, akkuán naw yù kagian nayù yáma naw nikayu,” kun ni Apu Kesu nira. ³⁹ Á simibbák yù ira Kudio, á kinagi ra, “Si Kákay Abrakam yù yáma mi,” kud da. Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Nu kuruk nga ginaká nakayu ni Abrakam, párigán naw nakuan yù napiá nga kingnguá na ngaw ni Abrakam. ⁴⁰ Ngam ari gemma kunnay sù akkuán naw yù kingnguá na ngaw ni Abrakam. Ta sikayu, aleran naw yù awayyá naw nga mamapátay nikán, mássiki nu sikán yù makkagi nikayu ta kuruk nga kinagi ni Namarò nikán.

⁴¹ “Á naggittá galâ yù akka-akkuán naw sù ággangnguá nayù yáma naw,” kun ni Apu Kesu nira. Á kinagi ra kuna, “Ari kami labbuák. Ajjan táttádday nga yáma mi nga si Namarò,” kud da. ⁴² Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Nu kukurugán nga yáma naw si Namarò, iddukan nawà nakuan laguk, ta si Namarò gemma yù naggapuák ku, á yáyù gapu na nga minayà saw. Ta arák ku uray yù ángè saw, ngam si Namarò galâ yù naddok nikán.

⁴³ “Ngattá, ta arán naw kánámmuán yù kagiak ku nikayu? Wan, yáyù gapu na nga arán naw kánámmuán, gapu ta kun na kitul kayu, nga man-akì nga magginná sù kagiak ku. ⁴⁴ Ánâ na kayu ni Satanas nga yáma naw, á yá lâ ikáyâ naw nga akkuán yù ipakuá na nikayu. Á minámmapátay si Satanas ta áddè ngaw nga pamegapu na ngámin,

á arán na ammu yù kuruk, ta awán bulubugá ta kuruk sù nonò na. Sirisiri galâ yù kagian na, ta negagángay ta nonò na yù passirisiri na. Aggina yù minássirisiri ána yù paggapuán na ngámin na siri. ⁴⁵ Ngam sikán, kuruk lâ yù kagiak ku, á yáyù nga arán nawà kurugan.

⁴⁶ “Asinni nikayu yù makkagi ta aijan liwâ ku? Awán! Á nu kagiak ku yù kuruk, ngattá, ta arán nawà kurugan! ⁴⁷ Yù ira ánâ ni Namarò, ginniginnád da yù bilin ni Namarò. Ngam sikayu, arán naw ginnán yù ubobuk ni Namarò. Á yáyù nga arán na kayu anâ,” kun ni Apu Kesu nira.

Yù Meyannung kê Apu Kesu ána si Abrakam

⁴⁸ Á pakkagi ni Apu Kesu ta arán na ira ánâ ni Namarò, simibbák yù ira Kudio, á kinagi ra kuna, “Kuruk yù kagam mi, nga taga Samaria ka, ta makikontará ka nikami nga taga Israel! Á nagunagán naka na anitu!” kud da. ⁴⁹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Aringà nagunagán na anitu. Ngam iparáyò galâ yù Yámà megapu sù akkuák ku. Á sikayu, pakkakagián nawà. ⁵⁰ Á arák ku aleran yù keparáyò. Ngam aijan yù tádday nga magalek sù ira maddáyaw nikán. Á aggina yù mamanunnù. ⁵¹ Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Yù tolai nga manguruk sù kagiak ku, ari bulubugá matay, mássiki ta áddè ta áddè,” kun ni Apu Kesu.

⁵² Á kinagi nayù ira Kudio kuna, “Á ammu mi ngin ta maguyung ka, nga nagunagán na anitu! Ta natay si Kákay Abrakam ána natay gapay yù ngaw ira ngámin nga ábbilinán ni Namarò. Ngattá, ta

kagiam mu ta ari bulubugá matay yù ira nga manguruk sù kagiam mu? ⁵³ Makáwayyá ka panò ánnè sù ngaw Kákay Abrakam nga naggaká nikami? Ta natay gemma, á natay gapay yù ngaw ira ngámin nga ábbilinán ni Namarò. Asinni ka panò laguk?” kud da.

⁵⁴ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Ta ángngarigán nu dayáwak ku yù baggi nakuan, awán ta serbi na. Ngam yù Yámà yù mangiparáyaw nikán. Aggina si Namarò, nga kagian naw nga Yápu naw. ⁵⁵ Arán naw bulubugá ammu si Namarò. Ngam sikán, ammu. Á nu ángngarigán ta kagiak ku nakuan ta arák ku ammu si Namarò, mepárigà nakuan nikayu nga massiri. Ngam kuruk nga ammu gemma, á palurotak ku yù ngámin nga ubobuk na. ⁵⁶ Á si Abrakam, nga káke naw, nagayáyâ sù ngaw pagiddanáma na ta masingan na sangaw yù ángè sawe dabbuno. Á nasingan nen yù dattál ku saw, á nepallà yù pagayáyâ na,” kun ni Apu Kesu nira.

⁵⁷ Á gapu ta natay ta nabayágin si Abrakam, kinagi nayù ira Kudio kê Apu Kesu, “Awán ka paga ta límápu lu nga dagun. Nasingam mu panò si Kákay Abrakam?” kud da. ⁵⁸ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Gári, lage na neyanâ paga ni Abrakam, dán nga aijanakin,” kun ni Apu Kesu. ⁵⁹ Á pakaginná ra sù kinagi na, minay ira nangâ ta batu, ta payangad da nakuan. Ngam nattuttù si Apu Kesu, á nallamang nga nánaw laguk sù mangilin nga kapilliá.

9

Yù Pamakasingan ni Apu Kesu sù Tolay nga Buling yù Nakeyanakán na

¹ Á pallakalakák di Apu Kesu, nasingad da yù tolai nga buling nakeyanakán na. ² Á yù ira makituddu kâ Apu Kesu, iniyabbû da kuna, “Mes-turu, asinni yù nakaliwâ, nga gapu na nga buling nakeyanakán na? Megapu panò ta liwâ na lápay, onu megapu galâ ta liwâ nayù ira darakal na?” kud da. ³ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Ari megapu sù liwâ na ána ari megapu sù liwâ nayù ira darakal na, ngam buling galâ tapè mepasingan yù pakáwayyá ni Namarò megapu kuna. ⁴ Á kunangane yù ággo na pattarabáku tam ta keggá tam paga ta utun na dabbun, tapè paluro-tat tam yù ipakuá nayù naddok nikán. Awán ta makatarabáku sangaw nu gabingin. Á kun-niû gapay nittam, ta nu natay ittamin, awánin ta awayyá tam nga mattarabáku. ⁵ Á keggá paga ta dabbuno, sikán yù mamannawák, á pannawagak ku yù nonò nayù ira tatolay.”

⁶ Á kabalin ni Apu Kesu nakkagi karannian, nilutábán na yù dabbun. Á inikiruk na yù luták na ta dabbun, ta paddayan na ta lupè. Á yáyù inâ na nga inileruk na ta matá nayù buling. ⁷ Á kinagi na sù buling, “Arà! E ka magámmuâ ta danum nga ájjigután nga mangngágan ta Silowam.” Á “Narok” yù kebalinán na “Silowam.” Á minay laguk nagámmuâ yù buling ta Silowam. Á pagámmuâ na, nakasinganin, á limibbè ta balay.

⁸ Á labbè nayù tolay, nasingan nayù ira karúbá na áнна yù ira nga nakasingan kuna ngaw nga nakilimù, á kinagi ra, “Ari panò aggina yù tolay nga magitubang nga makilimù?” kud da. ⁹ “Wan, aggina,” kun nayù ira káruán. Á yù ira káruán, kinagi ra, “Ari, ngam kagittá na lâ,” kud da. Ngam yù tolay, kinagi na, “Sikán yù tolay nga buling ngaw,” kun na. ¹⁰ Á kinagi ra kuna, “Anni má ta makasingan ken?” kud da. ¹¹ Á simibbák yù tolay, á kinagi na nira, “Yù tolay nga mangngágan ta Kesu, inâ na yù dabbun nga binasá na ta luták na, á inileruk na ta matâ. Á kinagi na nikán ta ek ku magámmuâ ta Silowam. Á yáyù kinuruk ku. Á ta pagámmuâ ku, makasinganakin,” kun na. ¹² Á kinagi ra kuna, “Sogián nen?” kud da. “Arák ku ammu. Arák ku ammu yù ine na,” kun na nira.

Yù Pamestigá nayù ira Parisio sù Tolay nga Buling Ngaw

¹³ Á yù ira karúbá na, inituluk da laguk sù ira Parisio yù tolay nga buling ngaw. ¹⁴ Á Sabadu yù pappadde ni Apu Kesu ta lupè áнна pamammapiá na sù buling, nga ággo na ággibannák. ¹⁵ Á yáyù nga iniyabbû da má nayù ira Parisio sù ngaw buling nu anni yù inipammapiá na. Á kinagi na nira gapay, “Inileruk na sù matâ yù dabbun nga binasá na ta luták na, á nagámmuákà, á makasinganakin,” kun na.

¹⁶ Á yáyù nga kinagi nayù ira káruán nga Parisio, “Ari naggapu kê Namarò, ta arán na ngilinan yù ággibannák tam nga Sabadu,” kud da. Ngam yù ira káruán, kinagi ra, “Nu makaliwâ nakuan, ari

makapagaddátu ta kunniawe nga makapállâ,” kud da. Á naddurúmá yù nonò da ta meyannung kê Apu Kesu. ¹⁷ Á yáyù nga iniyabbû da má nayù ira Parisio sù tolay nga buling ngaw, “Á gapu ta kagiam mu ta aggina yù namakasingan nikaw, á anni laguk yù kagiam mu nga meyannung kuna?” kud da. Á kinagi na nira, “Aggina yù ábbilinán ni Namarò,” kun na.

¹⁸ Á danniaw ira nga karakalán na Kudio, arád da kinuruk ta buling ngaw yù tolay nga makasinganin. Á yáyù nga inipágál da yù ira darakal na. ¹⁹ Á iniyabbû da nira, “Kuruk panò nga aggina yù anâ naw nga kagian naw ta nakeyanakán na yù buling na? Á ngattá laguk, ta makasinganin?” kud da.

²⁰ Á simibbák yù ira darakal na, á kinagi ra, “Wan, kuruk nga aggina yù anâ mi, á kuruk nga neyanâ nga buling. ²¹ Ngam arám mi ammu nu kunnasi pakasingan nen. Á arám mi gapay ammu nu asinni yù namakasingan ta matá na. Iyabbû naw galâ sù anâ mi, ta dakalin gemma, á awayyá nen nga kagian nikayu,” kud da. ²² Yáyù kinagi nayù ira darakal na, ta maganássing ira sù ira karakalán na Kudio. Ta nattatádday yù ira karakalán ta nonò da ta papanáwad da ta kapillíá áнна arád da bulubugá patallungan yù tolay nga makkagi ta si Kesu yù MakKiristu. ²³ Á yáyù nga kinagi nayù ira darakal na ta aggina lâ yù pangiyabbutád da, “ta dakalin gemma, á awayyá nen nga kagian nikayu,” kud da.

²⁴ Á pakaginná nayù ira Parisio sù kinagi nayù

ira darakal na, pinidduá ra nga inipágál yù tolay nga buling ngaw. Á kinagi ra kuna, “Kagiam mu yù kuruk ta arubáng ni Namarò, ta ammu mi ta nakaliwâ yù tolay nga namammapiá nikaw,” kud da. ²⁵ Á simibbák yù tolay, á kinagi na nira, “Arák ku ammu nu nakaliwâ, onu ari. Yá lâ ammù, ta bulingà ngaw gemma, á makasinganakin,” kun na. ²⁶ Á iniyabbû da kuna, “Anni yù kingnguá na nikaw? Kunnasi yù pamakasingan na sù matám?” kud da. ²⁷ Á simibbák, á kinagi na nira, “Yáyù gemma kinagi nikayu gangù nga arán naw gininná. Ngattá garè, ta itotoli naw nga iyabbû? Ikáyâ naw panò nga makituddu gapay kuna?” kun na.

²⁸ Á pakaginná ra sù initabbák nayù tolay nga buling ngaw, napporay ira. Á nakkakagiád da, á kinagi ra kuna, “Sikaw yù tumuttul kuna! Ngam sikami, si Moyses yù tuttulam mi! ²⁹ Ta ammu mi ta nakiubobuk si Namarò kâ Moyses. Ngam yane tolay, arám mi ammu yù naggapuán na,” kud da.

³⁰ Á simibbák yù tolay nga buling ngaw, á kinagi na, “Yawe yù kuruk nga makapállâ lagugam! Ta pinammapiá na yù matâ, ngam arán naw paga ammu yù naggapuán na! ³¹ Ammu tam gemma ta arán na ginnán ni Namarò yù kagian nayù ira malliwâ. Ngam ginnán na yù tolay nga makimoray kuna áнна manuppál ta ure na. ³² Á áddè ngaw sù kaparò na dabbuno ta áddè kunangan, awán bulubugá ta narámak nga namakasingan ta tolay nga nakeyanakán na yù buling na! ³³ Á nu ari naggapu kâ Namarò, awán bulubugá ta makuá

na nga kunniaw,” kun na nira. ³⁴ Á napporay yù ira karakalán na Kudio, á simibbák ira, á kinagi ra kuna, “Minálliwâ ka gemma áddè ngaw lage na keyaná mu, á tudduám mu kami panò?” kud da. Á pinapáno ra ta kapilliá, nga arád den bulubugá patallungan.

³⁵ Á nakarámak si Apu Kesu ta napapánaw yù ngaw buling sù kapilliá, á en na laguk inalek. Pakálek na, iniyabbû na kuna, “Kurugán nga manguruk ka panò sù Kaká na ngámin na tatolay?” kun ni Apu Kesu kuna. ³⁶ Á simibbák yù tolay nga buling ngaw, á kinagi na kuna, “Asinni, Apu, tapè mangurugà kuna?” kun na. ³⁷ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Masingam mu ngin, ta aggina yù makiubobuk nikaw,” kun na. ³⁸ Á kinagi nayù tolay, “Apu, mangurugà,” kun na. Á dagarágâ nga namalittúkak nga makimoray kê Apu Kesu. ³⁹ Á kinagi ni Apu Kesu laguk, “Minayà sawe dabbuno, tapè mesinná yù ira tatolay nga manguruk kê Namarò sù ira nga ari manguruk kuna. Á yù ira nga kun na buling gapu ta arád da kánammuan yù kuruk, á pannawagak ku yù nonò da, tapè manguruk ira. Ngam yù ira nga kagiad da ta makasingan ira, ngam manakì ira nga mangikatalà nikán, mabbáli ira ta kun na buling,” kun na.

⁴⁰ Á yù ira káruán nga Parisio tán, naginná ra yù kinagi ni Apu Kesu. Á iniyabbû da kuna, “Anni yane nga kagam mu? Kagam mu panò ta kun na buling kami gapay?” kud da. ⁴¹ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Ta ángngarigán nu kuruk nga buling kayu nakuan, nga arán naw paga ammu yù bilin

ni Namarò, á awán laguk ta pakaliwatán naw. Ngam gapu ta kagian naw ta makasingan kayu, maggián lâ paga nikayu yù ikáru naw megapu sù pakaliwatán naw.”

10

Meyárik si Apu Kesu sù Mináppárák ta Karneru

¹ Á nagángngarigán laguk si Apu Kesu, á kinagi na, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Nu ángngarigán ta umay yù tolay ta ággianán na karneru, á ari tullung ta puertá na, ngam mag-alek ta tanakuán nga pattallungán na, aggina yù minákkokò ána tulisán. ² Ngam yù tullung ta puertá, aggina yù mináppárák sù ira karneru. ³ Á yù magguárdiá ta puertá, bukatán na, tapè tullung yù mináppárák. Á yù ira karneru na, tákkilalád da yù ngárál nayù yápu ra. Á agálán na ira, á ingagánán na ira nga kukuá na nga katággítádday, tapè ilawán na ira. ⁴ Á ta kabalin na nangilawán sù ira ngámin nga kukuá na, mallakák nga mapolu nira, á tuttulad da, gapu ta ammu ra yù ngárál na. ⁵ Á nu ángngarigán ta umay yù tanakuán nga tolay nga magágál nira, ikarerád da, gapu ta arád da ammu yù ngárál na,” kun ni Apu Kesu. ⁶ Yáyù inistoriá ni Apu Kesu sù ira tatolay, ngam arád da nánámmuán yù kebalinán na. Arád da kánámmuán ta yù ira nga manguruk kê Apu Kesu yù meyárik ta karneru na, á aggina yù meyárik ta mináppárák nga manaron nira.

Yù Meyannung sù Áttallungán nga Mappángè kê Namarò

7 Á gapu ta arád da kánnámmuán yù pagángngarigán na, yáyù nga kinagi ni Apu Kesu nira, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Sikán yù meyárik ta puertá nga áttallungán nayù ira karneru ta ággianád da. 8 Á yù ira ngámin nga minay nga napolu ánnè nikán, kunnay ta minákkokò ira áнна tulisán, gapu ta kagiad da ta tanakuán yù meyárik ta áttallungán. Ngam yù ira tatolay nga manguruk nikán, arád da ira gininná. 9 Sikán yù meyárik ta áttallungán. Á yù ira nga tullung megapu nikán, meyígù ira. Á napiá yù ánnarok ku nira, nga kunnay ta karnerù nga makatallung áнна makalawán nga umay magáarak. 10 Á yù tulisán, yá lâ iyánge na yù makkokò áнна mamapátay áнна manarál. Ngam sikán, minayà manotolay ta tolai, tapè mepattolay ira kê Namarò ta áddè ta áddè, áнна nepallà yù piá nayù áttolè ra,” kun ni Apu Kesu.

Si Apu Kesu yù Napiá nga Minánnaron

11 Á kinagi ni Apu Kesu, “Sikán yù napiá nga minánnaron, nga meyárik sù napiá nga mináppárak ta karneru, nga itapil na yù baggi na megapu sù ira karneru na, tapè meyígù ira. 12 Á yù minángngallu, ari kuruk nga mináppárak, gapu ta arán na kukuá yù ira karneru. Á ta ángngarigán nu masingan na yù simaron nga ayám nga umay mangguá sù ira karneru, ikarerán na áнна panawán na ira. Á umay yù simaron nga ayám, á akkuán na yù ira karneru, á mawwarawarâ ira. 13 Á yá ipattálo nayù minángngallu, gapu ta awán ta ákkengá na sù ira karneru, ta arán na ira kukuá. 14 Sikán yù napiá

nga minánnaron, á ammù yù ira ngámin nga kukuâ. Á yù ira kukuâ, ammu rangà gapay. ¹⁵ Á kunniû gapay nikami kê Yámà, ta ammu nangà, á ammù yù Yámà. Á itapil ku yù baggi megapu sù ira nga meyarík ta karnerù, tapè meyígù ira.

¹⁶ “Á ajjan paga yù ira káruán nga kukuâ, nga meyarík ta karnerù nga ari paga námung. Aggira gapay itallung ku paga, á ginnád da yù ngárál ku, tapè mepattatádday yù ira ngámin nga kukuâ, nga kun na tangapangan, á táttádday lâ yù minánnaron nira. ¹⁷ Á yáyù nga iddukan nangà nayù Yámà, gapu ta itapil ku yù baggi megapu sù ira kukuâ, tapè maginnanolayà sangaw. ¹⁸ Awán ta makapapátay níkan nu arák ku uray, ngam mabbaluntáriungà nga mangitapil ta baggi. Ta síkán galâ yù makáwayyá nga mangitapil ta baggi, á síkán lággapay yù makáwayyá nga mamaginnanolay ta baggi, ta yáyù ipakuá na níkan nayù Yámà,” kun ni Apu Kesu.

¹⁹ Á pakaginná nayù ira Kudio karannian nga kinagi ni Apu Kesu, naddurúamá yù nonò da ta meyannung kuna. ²⁰ Aru nira yù ira nga nakkagi, nga kud da, “Nagunagán áanna maguyung! Ngattá, ta ginniginnán naw yù kagian na?” kud da. ²¹ Á yù ira káruán, kinagi ra, “Nu nagunagán, ari kunniaw nakuan yù ággubobuk na. Á makapammapiá panò yù anitu ta matá na buling?” kud da.

Yù Panakì nayù ira Kudio kê Apu Kesu

²² Á ta kalummin na tiempu, jimittálin yù piestá nga panaddamán nayù ira Kudio sù ngaw pamoli da sù mangilin nga kapilliá ta Jerusalem. ²³ Á

ajjan si Apu Kesu sù mangilin nga kapilliá, nga nallakalakák sù balkon nga ingágad da ta Balkon nayù ngaw Patul Solomon. ²⁴ Á yù ira karakalán na Kudío, nagarimummungád da si Apu Kesu, á kinagi ra kuna, “Anni ikabayák mu nga ipeddak nikami? Nu kuruk nga sikaw yù MakKiristu nga sinullà ni Namarò ta mammaguray nikami, á kagiam mu laguk nikami nga daretu,” kud da.

²⁵ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Yáyù kinagikin nikayu, ngam arán naw kurugan. Á yù makapállâ nga akka-akkuák ku megapu sù pakáwayyá nayù Yámà, danniaawe nakuan yù ipanguruk naw nikán. ²⁶ Ngam sikayu, ari kayu mebiláng sù ira nga kun na karnerù, ta ari kayu manguruk. ²⁷ Yù ira tatolè, meyárik ira ta karnerù, á ginnád da yù kagiak ku nira. Á ammù ira nga taggitádday, á tuttulad dangà. ²⁸ Á totolayak ku ira tapè mepattolay ira kê Namarò ta áddè ta áddè. Ari ira bulubugá mesinná kê Namarò, á awán ta makagubâ nira, gapu ta tangngalák ku ira. ²⁹ Á yù Yámà yù nangiyawâ nira nikán. Aggina yù kotunán, nga makáwayyá ta ngámin. Á awán ta makagubâ sù ira tatolè gapu ta yù Yámà yù manangngal nira. ³⁰ Sikami kê Yámà, tádday kami lâ,” kun ni Apu Kesu.

³¹ Á pakaginná nayù ira karakalán na Kudío karannian nga kinagi ni Apu Kesu, minay ira nangâ ta batu, tapè payapayangad da. ³² Ngam kinagi ni Apu Kesu nira, “Aru yù napiá nga kingngik-ingnguâ nga inipakuá nayù Yámà nikán megapu sù pakáwayyá na. Anni yù ipamayáng naw nikán?”

kun na nira. ³³ Á simibbák yù ira Kudio, á kinagi ra kuna, “Ari yù napiá nga kingnguám yù ipamayáng mi nikaw, nu ari galá yù pamotum kê Namarò. Ta tolay ka lâ gemma, á pattáddiosam mu yù baggim!” kud da. ³⁴ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Arán naw panò binibbik yù netúrâ sù tunung naw nga kinagi na ngaw ni Namarò sù ngaw ira gillakalakayán naw, nga kunniaw: ‘Kinagi nikayu ta kunnay ta dios kayu gapay.’” ³⁵ Á ammu tam ta ari gemma mapatalián yù netúrâ nga ubobuk ni Namarò. Á nu kinagi ni Namarò ta kunnay ta dios yù ira ngaw karakalán naw nga nangiyawatán na sù ubobuk na, ³⁶ á nepatalugáring nikán nga sinullà nayù Yámà áнна jinok na ta umay ta dabbuno!

“Ngattá laguk ta kagian naw ta potuák ku si Namarò gapu ta kinagi ta sikán yù Aná na? ³⁷ Á ta ángngarigán nu arák ku nakuan akkuán yù ipakuá nayù Yámà nikán, á arán nawà laguk kurugan. ³⁸ Ngam nu akkuák ku yù ipakuá nayù Yámà nikán, mássiki nu arán naw kurugan yù kinagi, kemámmatán naw laguk yù kingngikingnguâ, tapè ammu naw áнна kánnámmuán naw ta ajjan yù Yámà nikán áнна ajjanà gapay kê Yámà,” kun ni Apu Kesu.

³⁹ Á yù ira Kudio, pakaginná ra sù kinagi ni Apu Kesu, gaputad da nakuan, ngam arád da nagápù gapu ta nallilli nira nga nánaw.

⁴⁰ Á páno ni Apu Kesu ta Jerusalem, minay nanoli ta dammáng na danum na Jordan, nga nanigután na ngaw ni Kuan, á naggián lâ tán. ⁴¹ Á

---

* **10:34** Salmo 82:6

aru yù tatolay nga minay kuna. Á nakkaká-ubobuk ira, á kinagi ra, “Awán bulubugá ta pinagaddátu na ngaw ni Kuan, ngam kuruk yù ngámin nga kinagi na nga meyannung sawe tolay,” kud da. ⁴² Á aru yù ira tatolay tán nga lugár nga nanguruk kâ Apu Kesu.

11

Yù Pate ni Lasaru

¹ Á naggián ta ili na Bitania yù ira tallu nga mawwawági, di Lasaru ána yù ira bábbay, di Maria kâ Marta. Á natakì si Lasaru. ² Á si Maria, aggina yù nangipay ta bábbanguk sù takki ni Apu Kesu, á pinunatán na sù duddù na. Á si Lasaru nga wagi na yù natakì. ³ Á di Maria kâ Marta, nabbilin ira ta umay kâ Apu Kesu, á kinagi na, “Apu, mataki yù kopum mu nga ayatam mu.”

⁴ Á pakarámak ni Apu Kesu, kinagi na, “Arán na ipate ni Lasaru yawe takì na. Ngam mesimmu galâ tapè maddáyaw yù ira tatolay kâ Namarò. Á sikán gapay, nga Anâ ni Namarò, meparáyawà gapay megapu sù takì ni Lasaru,” kun na. ⁵ Á kurugán nga iniddù ni Apu Kesu yù ira mawwawági, di Marta kâ Maria kâ Lasaru. ⁶ Á mássiki nu ammu ni Apu Kesu ta mataki si Lasaru, ini-pappáná na lâ ta duá nga ággaw yù páno na sù gián na.

⁷ Á pappasá na duá nga ággaw, kinagi ni Apu Kesu sù ira tudduán na, “Mánaw ittam laguk, ta manoli ittam ta Judiya,” kun na. ⁸ Á kinagi ra kuna, “Mesturu, gangù lâ mággè pinayáng daka nayù ira

karakalán na Kudio tán! Á manoli ka panò paga tán?” kud da kuna. ⁹ Á simibbák si Apu Kesu nga nagángngarigán, á kinagi na nira, “Ári kayu maburung. Ari panò mapulu duá nga oras nga manawák ta tangággaw? Á ajjan yù awayyá tam paga nga palurotan yù ipakuá ni Namarò nittam, nga kunnay ta tolay nga mallakák ta kanawák, nga ari mesiddúkal, gapu ta masingan na yù pal-lakarán na. ¹⁰ Ngam yù tolay nga mallakák ta gabi, mesiddúkal gapu ta kallà garè,” kun na.

¹¹ Á kabalin ni Apu Kesu nakkagi karannian, kinagi na laguk sù ira tudduán na, “Si Lasaru nga koput tam, makkaturugin. Et tamin, ta luk-agak ku,” kun na. ¹² Á kinagi ra kuna, “Apu, nu makkaturugin si Lasaru, mammapiá ngin sangaw,” kud da. ¹³ Yáyù kinagi ra gapu ta kagiad da ta makkaturuk lâ si Lasaru nga magibannák. Ngam inubobuk ni Apu Kesu yù pate na nga kunnay ta pakkaturuk na.

¹⁴ Á gapu ta arád da nánámmuán yù kinagi na, yáyù nga kinagi na nira nga daretiu, “Natayin si Lasaru. ¹⁵ Á magayáyákà, gapu ta awánà ta gián na sù pate na, tapè ajjan yù awayyá naw sangaw nga manguruk. Et tamin laguk sù gián na,” kun ni Apu Kesu nira. ¹⁶ Á si Tomâ nga iningágad da ta Jiping, nakiubobuk sù ira kábulun na nga makituddu kâ Apu Kesu, á kinagi na nira, “Á et tamin laguk, ta nu papatáyad da si Mesturu tam, á sittam ngámin yù mekanakanâ kuna nga matay gapay,” kun na.

Si Apu Kesu yù Manotolay nga Mamaginanolay sù ira Námmatay

17 Á ta labbè di Apu Kesu ta Bitania, nánámmuád da ta appâ ta ággawin nga ajjan si Lasaru ta tanam. 18 Á aranni ta Jerusalem yù bárriu na Bitania. Tallu kilometro lâ yù kárayyu na. 19 Á aru yù ira Kudio nga taga Jerusalem nga minay manganna-annay kári Marta kê Maria, tapè mabannáyán ira sù pate nayù wagi ra. 20 Á si Marta, pakarámak na ta umayin si Apu Kesu, en na jinápun. Ngam si Maria, naggián lâ nga nagitubang sù bale ra.

21 Á pakáddè ni Marta kê Apu Kesu, kinagi na kuna, “Apu, nu egga ka nakuan saw, ari nakuan natay yù wagi. 22 Á mássiki nu natayin, ammuKin ta iyawâ ni Namarò nikaw yù maguray lâ nga kiddawam mu,” kun ni Marta. 23 Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Maginnanolay yù wagin,” kun na. 24 Á kinagi ni Marta kuna, “Wan, Apu, ammù ta mepaginnanolay sù ira námmatay ta panguriánán nga ággaw,” kun na.

25 Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na kuna, “Sikán yù sigga-inángà nga mamaginnanolay sù ira námmatay. Sikán yù manotolay nira. Á yù tolay nga mangikatalà nikán, mássiki nu matay, á matolay. 26 Á ngámin yù ira nga matolay nga mangikatalà nikán, ari ira bulubugá mesinná kê Namarò ta áddè ta áddè.” Á iniyabbû na laguk kê Marta, “Kurugam mu panò yaw?” kun na. 27 Á kinagi ni Marta kuna, “Wan, Apu. Mangurugà ta sikaw yù MakKiristu, nga Anâ ni Namarò nga iddagám mi nga umay mammaguray ta dabbuno,” kun na.

Yù Karaddam ni Apu Kesu sù Pate ni Lasaru

²⁸ Kabalin ni Marta nga nakkagi karanniaw, limibbè ta bale na. Á en na iniyanasâ nga kinagi kê Maria, “Ajjanin yù Mesturu, á ipágál na ka,” kun na. ²⁹ Pakaginná ni Maria ta limibbè si Apu Kesu, dagarágâ nga limikkâ nga nánaw, ta umay sù gián na. ³⁰ Ta ari paga nakáddè si Apu Kesu ta babále ra, ngam naggián lâ paga ta nanapunán ni Marta kuna. ³¹ Á yù ira Kudio nga aijan ta bale ra, nga manganna-annay kê Maria, pakasingad da ta ikáddagâ lâ yù páno ni Maria, siminuttul ira kuna, ta kagiad da ta umay makkulè sù tanam nayù wagi na.

³² Á pakáddè ni Maria sù gián ni Apu Kesu, namalittúkak ta arubáng na, á kinagi na kuna, “Apu, nu aijan ka lâ nakuan saw, ari nakuan natay yù wagi mi,” kun na. ³³ Á pakasingan ni Apu Kesu sù ira Kudio nga nepakkulè kári Maria, nakalò yù daddam na áнна nepallà yù allà na nira. ³⁴ Á iniyabbû na nira, “Sisaw nangitanamán naw kuna?” kun na. Á kinagi ra kuna, “Apu, et tam ta em mu innan,” kud da. ³⁵ Á nepakkulè gapay nira si Apu Kesu. ³⁶ Á yáyù nga nakkaká-ubobuk yù ira Kudio, á kinagi ra, “Innan nawè! Nepallà yù ayâ na kuna,” kud da. ³⁷ Ngam yù ira káruán, kinagi ra, “Aggina yù mamammapiá ta matá na buling. Á ngattá garè, ta arán na pinammapiá si Lasaru, tapè ari nakuan natay?” kud da.

Yù Pamaginnanole ni Apu Kesu kê Lasaru

³⁸ Á jimikkì ta tanam si Apu Kesu, nga nakalò má laguk yù daddam na. Á kuebá yù nangitanamád

da, nga naserrán ta mallakay nga batu. ³⁹ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Irián naw yù batu,” kun na. Á si Marta nga wagi nayù natay, kinagi na, “Apu, nabuyukin garè, ta appâ tangággawin nga netanam,” kun na. ⁴⁰ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Arák ku panò kinagi nikaw gangù tanu mangikatalà ka, masingam mu sangaw yù pakáwayyá ni Namarò nga makapállâ?” kun na.

⁴¹ Á yáyù nga iniriád da yù batu. Á sinánguk ni Apu Kesu yù lángi, á kinagi na, “Ammò, mag-ayáyákà ta gininnám yù kinagi nikaw. ⁴² Á ammù gemma ta tángngagam mu ngámin yù kagiak ku nikaw, ngam yaw lâ yù kagiak ku megapu sawe ira tatolay, tapè manguruk ira ta sikaw yù naddok nikán,” kun na. ⁴³ Á kabalin na nakkagi sawe, nakkátol, á kinagi na, “Lasaru, mallawán ka saw,” kun na. ⁴⁴ Á dagarágâ nga nallawán, nga na-putápután ta sinnun áddè ta takki na áddè ta limá na áanna mammang na gapay. Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Bullarán naw, tapè lubbekin,” kun na.

Yù Pangigagéngé ra nga Mamapátay kê Apu Kesu

Mattiu 26:1-5; Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2

⁴⁵ Á aru yù ira Kudio nga mamulun kári Maria, á nasingad da yawe nga kingnguá ni Apu Kesu, á yáyù nga aru nira yù manguruk kuna. ⁴⁶ Ngam yù ira káruán, nanoli ira ta Jerusalem, ta ed da iránuk yù kingnguá ni Apu Kesu sù ira Parisio nga malussaw kuna.

⁴⁷ Á yáyù nga naggagammung yù ira Parisio áanna yù ira kátannangán nga pári sù ira karakalán

na Kudio. Á kinagi ra, “Anni yù akkuát tam sù tolay? Ta aru garè yù makapállâ nga pagaddatuan na. ⁴⁸ Á nu paguráyát tam tapè uputan na yù kunniaw nga akkuán na, á manguruk sangaw yù ira ngámin nga tatolay kuna. Á mappanà yù ággiát tam sangaw, gapu ta marámak da sangaw nayù ira kátannangán nga taga Roma, á umay ira laguk saw giát tam, á darálad da yù mangilin nga kapilliá áнна sittam ngámin áнна yù ira ili tam,” kud da.

⁴⁹ Ngam yù tádday nira si Kayapas, nga kamo-tungán na pári tán nga dagun, á simibbák, á kinagi na nira, “Sikayu, awán ta ammu naw, ⁵⁰ ta arán naw kánnámmuán yawe, nga más mapiá nu metapil yù tádday nga tolay megapu nit-tam, tapè ari ittam ngámin mámmatay, nga tangapáddabbunán nga Kudio,” kun na. ⁵¹ Á yù kinagi ni Kayapas, ari naggapu ta nonò na. Ngam gapu ta aggina yù kamotungán na pári tán nga dagun, á yáyù nga inipakkagi ni Namarò kuna yawe nga meyannung sù ketapil na sangaw ni Apu Kesu megapu sù ira tangapáddabbunán nga Kudio. ⁵² Á yù ketapil ni Apu Kesu, ari lâ megapu sù ira Kudio, nu ari galâ megapu sù ira ngámin nga mangikatalà kuna, tapè pattatáddayan ni Namarò yù ira ngámin nga makkakerumá nga ánâ na nga nesinisinek ta ngámin nga tatolay ta dabbuno.

⁵³ Á áddè sù paggagammung nayù ira kátannangán na Kudio, yáyù pamegapu ra nga mangigagángay sù ámmapáte ra kê Apu Kesu.

⁵⁴ Á yáyù gapu na nga ari mappasapasingan si Apu Kesu sù ira tatolay sù purubinsia na Judiya. Nánaw laguk di Apu Kesu áнна yù ira tudduán na,

á minay ira ta babálay na Epraim nga aranni ta kalállammatán. Á nakipaggián ira tán.

⁵⁵ Á naddaggunin nga duttál yù Piestá na Kudio, nga panaddamád da sù pattalebák nayù daroban ni Namarò. Á aru yù ira Kudio nga naggapu ta arayyu nga minay ta Jerusalem, ta ed da tuppálan yù kustombare ra nga mappakarenu ta baggi ra lage na piestá, tapè dán nga naporán ira sù pamegapu na. ⁵⁶ Á ala-alerad da si Apu Kesu. Á ta paggagammung da ta mangilin nga kapilliá, nakkaká-ubobuk ira, á kinagi ra, “Anni kagian naw? Ari támma umay makipiestá?” kud da. ⁵⁷ Á yù ira kátannangán nga pári áнна yù ira Parisio, kinagi ra sù ira tatolay tanu aijan yù makánnámmu sù gián ni Apu Kesu, á ipakánnámmu na bì nira, tapè gaputad da.

12

Yù Pangibubbù ni Maria ta Denu nga Nabanguk sù Takki ni Apu Kesu

Mattiu 26:6-13; Markus 14:3-9

¹ Á annam paga yù ággaw pángè na pamegapu na piestá. Á minay di Apu Kesu ta Bitania, ta gián ni Lasaru nga pinaginnanole ni Apu Kesu. ² Á pinarád di Lasaru yù pamúgák di Apu Kesu. Á si Marta yù nasserbi nira, á si Lasaru yù tádday nga nepallálláng kê Apu Kesu. ³ Á inâ ni Maria yù tangaboteliá nga bábbanguk nga nanginá, nga denu na nardu, á inibubbù na sù takki ni Apu Kesu, á pinunatán na yù takki na sù duddù na. Á limingngák yù aguk nayù bábbanguk sù balay.

⁴ Á aijan si Kudas Iskariote, nga tádday sù ira mapulu duá nga makituddu kê Apu Kesu, á matakì yù nonò na ta pakasingan na sù kingnguá ni Maria. Yawe Kudas yù mappagápù sangaw kê Apu Kesu. Á kinagi ni Kudas, ⁵ “Ngattá, ta ari neláku yawe bábbanguk ta tallu gatù, tapè ilimù tam yù pagá na sù ira magáwák?” kun ni Kudas. ⁶ Á ari kuruk nga mangikállà si Kudas sù ira magáwák, ngam áppè lâ yù kinagi na, gapu ta aggina yù minákkokò, á aggina yù manangngal ta kuártu ra nga kokokotan na lâ. ⁷ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Paguráyám mu si Maria. Iyanugù mu kuna, tapè paránan na yù baggì ta ketanam ku. ⁸ Ta aijan nga mannanáyun nikayu yù ira magáwák. Ngam sikán, mabíkà lâ maggián nikayu,” kun na.

Yù Pangigagánge ra ta Ámmapáte ra kê Lasaru

⁹ Á pakarámak nayù ira magariu nga Kudio ta aijan si Apu Kesu ta Bitania, minay ira sù gián na, ta ed da innan. Á ari lâ si Apu Kesu yù ikáyâ da nga innan, ngam si Lasaru gapay nga pinaginnanole na. ¹⁰ Á yáyù nga inigagánge ra nga papatáyan nayù ira kátannangán nga pári si Lasaru gapay, ¹¹ ta aggina yù gapu na nga aru yù ira Kudio nga manguruk kê Apu Kesu, nga likuránád da yù ira kátannangád da.

Yù Paddáyo nayù ira Magaru kê Apu Kesu sù Pakáddè na ta Ili na Jerusalem

Mattiu 21:1-11; Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40

¹² Á sù tádday nga ággaw, aijan yù ira magariu nga tatolay nga minay nakipiestá, á narámak da ta

umayin si Apu Kesu ta Jerusalem. ¹³ Á nangâ ira ta palákkay, ta ed da jinápun, tapè dayáwad da. Á nagaragiák ira, á kinagi ra,

“Dayáwat tam si Namarò.

Dayáwat tam yawe nga jinok ni Namarò ta umay mammaguray nittam.

Dayáwat tam yù Patul na Israel!”* kud da.

¹⁴ Á inikko ni Apu Kesu yù kígo na kabáyu nga dongki, nga natakayán na. Á yáyù nga napalurò yù inipalappâ ni Namarò nga inipetúrâ na sù dán nga libru nga kunniaw:

¹⁵ “Sikayu nga taga Jerusalem, ari kayu mag-anássing.

Ajjanin yù patul naw nga umay nikayu, nga mattakay ta kígo na dongki.”†

¹⁶ Á yù ira sinudduán ni Apu Kesu, arád da nánámmuán yù kebalinán nayù netúrâ. Ngam ta kabalín na naginnanolay nga limibbè ta lángì, ninonò da laguk ta yáyù kapalurò nayù dán nga netúrâ nga meyanung sù pattake na ta dongki nga minay ta Jerusalem.

¹⁷ Á yù ira magari nga tatolay nga nakasingan kê Apu Kesu sù pagágál na kê Lasaru ta tanam na ta pamaginnanole na kuna, kinagi ra yù nasingad da sù ira tatolay ta Jerusalem. ¹⁸ Á yáyù nga minay yù ira magari nga tatolay nga jiminápun kê Apu Kesu, ta narámak da yù makapállâ nga pinagaddátu na. ¹⁹ Á nakkaká-ubobuk laguk yù ira Parisio, á kinagi ra laguk, “Ye, innan nawè!

---

* **12:13** Salmo 118:25-26 † **12:15** Sakariâ 9:9

Awán garè ta awayyá tam, ta siminuttul ngámin nga tangapáddabbunán kuna!” kud da.

Yù Ánge nayù ira ari Kudio kê Apu Kesu

²⁰ Á ajjan gapay yù ira nga ari Kudio nga taga Garesia nga minay makipiestá ta Jerusalem, tapè makimoray ira gapay kê Namarò. ²¹ Á minay ira laguk kê Pilippi, nga taga Betseda sù purubinsia na Galilia, ta ed da kagian kuna, “Apu, ikáyâ mi makiammu kê Apu Kesu,” kud da. ²² Á en na kinagi ni Pilippi kê Andares, á nappulù ira, ta ed da kagian kê Apu Kesu.

Yù Pagubobuk ni Apu Kesu ta Meyannung sù Pate na

²³ Á pakkagi di Andares ta ajjan yù ira umay nga taga Garesia, simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Duttálin yù ággo na keparáyò, nga kepotuk ku sangaw ta lángì, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay. ²⁴ Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Máwák nga matayà sangaw ána metanamà, tapè aru yù ira meyígù. Á yaw keyarigán na, yù tangabullung nga bini. Nu ari memulá ta dabbun, táttádday lâ nga ari umaru. Ngam nu memulá ta dabbun nga kunnay ta natay, á mattubbu, á mabbáli ta aru. ²⁵ Á kunnian gapay yù keyarigán nayù tolay nga tángngagan na lâ yù ákkatole na ta baggi na sawe dabbuno, ta lonán na ngámin ta pate na sangaw ána mesinná kê Namarò ta áddè ta áddè. Ngam yù tolay nga máyâ nga mamalurò sù ipakuâ kuna, mássiki nu lonán na ngámin yù ikáyâ na sawe dabbuno, ngam meyígù, á málâ na yù áttole na kê Namarò nga awán ta áddè

na. ²⁶ Á yù tolay nga máyâ nga makiaripan nikán, máwák na tumuttuttul nikán, tapè maguray lâ yù giák ku, ajjan lâ nikán yù aripak ku. Á iparáyo nayù Yámà ngámin yù ira nga makiaripan nikán,” kun na.

²⁷ Á inupù ni Apu Kesu nga kinagi, “Á duttálin yù jigâ ku, á maburungà nga mapábbaw. Anni laguk ipakimállà ku kê Yámà? Makimállakà nakuan panò kuna ta ililli nangà sù jigâ nga duttál nikán sangaw? Ngam ari gemma, ta yáyù iniyángè saw, tapè attamáku yù jigâ,” kun na. ²⁸ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu kê Namarò, “Ammò ku, meparáyaw yù ngágam mu ta arubáng nayù ira tatolay megapu nikán,” kun na. Á dagarágâ ajjan yù ngárál nga naggapu ta lánghi, á kun na, “Neparáyawin yù ngágak ku nga kamotungán, á meparáyaw paga sangaw,” kun na.

²⁹ Á yù ira magari nga tatolay nga nanáddak ta aranni kuna, naginná ra yù ngárál, á kagiad da ta nagalittúgaw. Á yù ira káruán, “Ari,” kud da, “ngam nagubobuk yù daroban ni Namarò kuna,” kud da.

³⁰ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Yane ngárál nga naginná naw, ari nagubobuk megapu nikán, nu ari galâ megapu nikayu, tapè manguruk kayu. ³¹ Á duttálin yù pamegapu nayù pamanunnù ni Namarò sù ira tatolay sawe dabbuno, ána duttálin yù káppù ni Satanas, ána yù ketabbà na. ³² Á sikán, sangaw nu mepotunà, agálák ku yù ira tatolay ta ngámin nga lugár, á abbágák ku ira, tapè umay ira mangikatalà nikán,” kun na. ³³ Á yáyù

kinagi ni Apu Kesu, tapè ipakánnámmu na nira yù ipate na nga mepátà ta kurù nga mapatáddak.

³⁴ Á yáyù nga simibbák yù ira magari nga tatolay, á kinagi ra kuna, “Naginná mi yù binibbik da nga netúrâ sù tunung tam, nga matolay yù MakKiristu ta áddè ta áddè nga mammaguray nit-tam. Ngattá laguk, ta kagam mu ta mepotun nga mepátà ta kurù yù Kaká na ngámin na tatolay? Ari panò aggina yù mammaguray nga mangngágan ta Kiristu? Asinni laguk yù Kaká na ngámin na tatolay nga kum mu?” kud da.

³⁵ Á yáyù nga kinagi na laguk ni Apu Kesu nira, “Maggiánà paga nikayu ta mabì. Á keggâ lâ paga nga mamannawák ta nonò naw, tuttulán nawà, tapè ari kayu sangaw mepárik sù tolay nga mag-abíyán. Ta yù tolay nga mallakák ta kallà, mag-awáwán gapu ta arán na ammu yù angayán na. ³⁶ Á ta keggâ paga ta dabbuno nga mamannawák ta nonò na tolay, ikatalà nawà, tapè manawagán yù nonò naw nga mepagittá ta nonò ku,” kun ni Apu Kesu nira.

Yù Panakì nayù ira Kudìo nga Manguruk

Á kabalin ni Apu Kesu nagubobuk sù ira magari nga tatolay, nánawán na ira, á nattuttù nira. ³⁷ Ta mássiki nu aru yù pinagaddátu na nga makapállâ ta arubáng da, nanakì ira nga manguruk kuna. ³⁸ Á yáyù nga napatuppál yù inítúrâ na ngaw ni Lákay Isaya, nga ábbilinán ni Namarò, nga kunniaw:

“Apu, awán ta manguruk sù kinagi mi nira nga meyannung nikaw.

Á awán gapay ta makánnámmu sù inipalappâ mu
nga ámmagaddátum!”‡

³⁹ Á gapu ta ari ira manguruk, kinagi na paga
nayù ngaw Lákay Isaya yù meyanung sù ipanaki
da, ta kinagi na,

⁴⁰ “Pinabbalin na ira ni Namarò ta kun na buling,
ánna pinataggâ na yù nonò da.

Yáyù nga arád da kemámmatán yù mepasingan
nira

ánna arád da kánnámmuán yù mepalappâ nira.

Ta kinagi ni Namarò,

‘Nu mabbabáwi ira nakuan ánna umay ira
nikán,

á pakomák ku ira, ’kun na.”§

⁴¹ Yáyù kinagi na ngaw ni Lákay Isaya sù ngaw
gári, gapu ta nasingan na yù dalingárang nayù
MakKirstu, á kinagi na yù meyanung kuna. ⁴² Á
mássiki nu ari nanguruk yù ira káruán nga Kudio,
aru yù ira nga makáwayyá nga Kudio nga mangu-
ruk kê Apu Kesu. Ngam inilímak da yù ángnguruk
da gapu ta maganássing ira sù ira Parisio, marakè
palawanad da ira sù ággagammungád da. ⁴³ Ta
ikáyâ da yù paddáyo nayù ira ikáttole ra ánnè sù
paddáyo ni Namarò nira.

*Si Apu Kesu yù Mangiyígù sù ira Mangikatalà
kuna*

⁴⁴ Á uliotturu nga pangituddu ni Apu Kesu,
iniyássikan na yù ubobuk na, á kinagi na, “Yù tolay
nga manguruk nikán, ari lâ sikán yù kurugan na,
nu ari gapay si Namarò nga naddok nikán. ⁴⁵ Á yù

‡ 12:38 Isaya 53:1 § 12:40 Isaya 6:10

tolay nga maningan nikán, imámmatán na gapay yù naddok nikán. ⁴⁶ Sikán yù meyárik ta nawák, á minayà ta dabbuno nga mamannawák ta nonò na tolay, tapè ari maggián ta kallà yù ira nga mangikatalà nikán. ⁴⁷ Á nu aijan yù tolay nga mak-aginná sù kagiak ku, ngam ari manguruk, á ari sikán yù mamanannù kuna. Ta aringà minay nga mamanannù ta tolay, ngam minayà ta dabbuno tapè sikán yù mangiyígù nira.

⁴⁸ “Ngam aijan yù mamanannù sù ira tatolay nga manakì nikán áнна ari manguruk sù kinagì, ta mokum ira sù pagáddekán na ággaw. Á yá ikokum da yù ubobuk ku nga arád da kinuruk. ⁴⁹ Ta aringà magubobuk megapu sù pakáwayyâ, nu ari galâ megapu sù pakáwayyá nayù Yámà nga naddok nikán. Ta inibilin na nikán ngámin yù kagiak ku áнна ituddù. ⁵⁰ Á ammù gemma ta manotolay yù taddán nayù Yámà ta tolay ta áddè ta áddè. Á yáyù nga kagiak ku yù ngámin nga inibilin nayù Yámà nikán.”

13

Yù Pangituddu ni Apu Kesu ta Keggá na ta Jerusalem

¹ Á maddaggunin yù Piestá na panaddamád da ta pattalebák nayù daroban ni Namarò, á ammu ni Apu Kesu ta duttálin yù ággaw nga páno na ta dabbuno, nga manoli sù Yáma na ta lánghì. Á aijan yù ángngiddù ni Apu Kesu sù ira tatole na ta utun na dabbuno ta áddè ngaw pamegapu na ngámin. Á

yáyù nga inipasingan na yù ángngiddù na nira nga napasigaggà ta áddè ta áddè.

² Á ta púgágin, nakkakálálláng nga namúgák di Apu Kesu ána yù ira tudduán na. Á kinuríru nen ní Satanas yù nonò ni Kudas nga anâ ni Simon Iskariote, ta ipagápù na si Apu Kesu sù ira malus-saw kuna. ³ Á ammu ni Apu Kesu ta inikatalà nayù Yáma na kuna yù pakáwayyá na ta ngámin, ána ammu na gapay ta si Namarò yù naggapuán na ána labbetán na sangaw.

⁴ Á kabalid da kiminán, gimikkáng laguk si Apu Kesu, á inirián na yù latuk na barawási na, á inibarakà na yù tuállíá. ⁵ Á inâ na yù palanggána nga piniyyán na ta danum, á pinegapuanán na nga binaggawán yù takki nayù ira tudduán na ána pinunatán na ira sù tuállíá nga inibarakà na.

⁶ Á pabbaggo ni Apu Kesu paga ta takki ra, jimikkí kâ Simon Eduru, tapè baggawán na yù takki na. Ngam nanakí si Eduru, á kinagi na kuna, “Apu, sikaw panò yù mamaggaw ta takki?” kun na. ⁷ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Arám mu kánámmuán yawe nga akkuák ku kunangan, ngam kánámmuám mu sangaw,” kun na. ⁸ Á kinagi ni Eduru kuna, “Apu, ari nakuan sikaw yù mamaggaw ta takki. Arák ku bulubugá ipabbag-gaw nikaw yù takki,” kun na. Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Nu arát taka baggawán, ari ka mesipà nikán,” kun na. ⁹ “Apu,” kun ní Simon Eduru kuna, “nu kunniû laguk, ari lâ yù takki yù baggawám mu, nu ari gapay yawe limâ ira ána ulù,” kun na. ¹⁰ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Yù tolay nga

najjigukin, ari má majjigù, ngam yù lâ takki na yù mabaggawán, tapè pareku nga marenu yù baggi na. Á sikayu, napakarenuán kayin, ngam ari sikayu ngámin,” kun na. ¹¹ Ta ammu ni Apu Kesu yù tolai nga mappagápù kuna, á yáyù gapu na nga kinagi na ta ari ira ngámin yù napakarenuán.

¹² Á kabalin ni Apu Kesu namaggaw ta takki ra, inâ na yù barawási na, á nanoli sù nagitubangán na. Á kinagi na nira, “Kánnámmuán naw panò yù kebalinán nayù kingnguâ nikayu? ¹³ Makimesturu kayu ána makiyápu kayu níkan, á yáyù kustu, ta sikán gemma yù kukurugán nga yápu naw. ¹⁴ Á nu sikán, nga yápu naw ána mesturu naw, yù mamaggaw ta takki naw, á sikayu gapay nakuan laguk yù makkakábaggaw ta takki naw. ¹⁵ Á inipasingak ku yawe nga kingnguâ nikayu, tapè kánnámmuán naw ta tumulù nakuan yù nonò naw, ána párigán naw gapay yù akkuák ku. ¹⁶ Ta kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Ari makáwayyá yù aripan ánnè sù yápu na. Á kunniû gapay, ari makáwayyá yù ábbilinán ánnè sù maddok kuna. ¹⁷ Á nu kánnámmuán naw yawe nga ituddù nikayu, magayáyâ kayu laguk nu kurugan naw.”

*Yù Pamalappâ ni Apu Kesu sù Mappagápù kuna
Mattiu 26:20-25; Markus 14:17-21; Lukas 22:21-23*

¹⁸ Á kinagi ni Apu Kesu paga, “Yawe nga kinagì nikayu, ari nga sikayu ngámin yù keyannungán

na, ta ammu yù ira nga pinìli. Ngam egga yù mappagápù nikán, tapè mapalurò yù dán nga netúrâ nga kunniaw:

‘Yù kapulupulù ku nga nepakkákán nikán, aggina yù mappagápù nikán.’*

¹⁹ Yáyù nga kagiak ku nikayu kunangane pángè na kesimmu na, tapè sangaw nu mesimmu, manguruk kayu nikán, ta sikán yù Mangiyígù. ²⁰ Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Yù tolay nga mangalawâ sù ira nga dobak ku, kunnay ta sikán gapay yù alawatan na. Á yù tolay nga mangalawâ nikán, kunnay ta alawatan na gapay yù naddok nikán.”

²¹ Á kabalin ni Apu Kesu nakkagi, mapábbaw yù nonò na, á kinagi na, “Kuruk yù kagiak ku nikayu. Ajjan nikayu yù mappagápù nikán,” kun na. ²² Á yù ira tudduán na, nakkakálipilipay ira, ta arád da ammu nu asinni yù kagian na. ²³ Á ajjan yù tádday nira nga nagitubang ta taging ni Apu Kesu. Aggina yù kuruk nga iddukan na. ²⁴ Á inisenias ni Simon Eduru ta iyabbû na kê Apu Kesu nu asinni yù kagian na. ²⁵ Á yù tolay nga iddukan ni Apu Kesu, nga namerik kuna, iniyabbû na kuna. “Apu, asinni yù kagam mu nga mappagápù nikaw?” kun na. ²⁶ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Yù iddák ku ta pán nga itunnà ku ta jigu,” kun na. Á pangitunnà na sù pán, iniyawâ na kê Kudas nga anâ ni Simon Iskariote.

²⁷ Á pangalawâ ni Kudas sù pán, dagarágâ nga simillung si Satanas kuna. Á kinagi na laguk ni

---

* **13:18** Salmo 41:9

Apu Kesu kâ Kudas, “Mabì ka lâ sù akkuám mu,” kun na. ²⁸ Á awán bulubugá sù ira nepakkákán ta makánnámmu nu anni yù ipangapurá ni Apu Kesu kâ Kudas. ²⁹ Á gapu ta ammu nayù ira tudduán ni Apu Kesu ta si Kudas yù minánnangngal ta pitáka, kagian nayù ira káruán ta nonò da ta kinagi ni Apu Kesu kuna ta umay bì gumátáng ta kanan nga awágad da ta piestá, onu jinok na támma ta umay mangilimù sù ira magáwák. ³⁰ Á pakálâ ni Kudas sù pán, nallowán nga nánaw. Á gabi ngin yù páno na.

Yù Bagu nga Tunung ni Apu Kesu

³¹ Á kapállikuk ni Kudas nga nánaw, kinagi ni Apu Kesu, “Mepalappákin yù keparáyò, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay. Á meparáyaw gapay si Namarò megapu nikán. ³² Á ta pangipalappâ ku sù keparáyo ni Namarò, ipalappâ na gapay yù keparáyò. Á dagarágâ yù pangipalappâ na sù keparáyò,” kun ni Apu Kesu.

³³ “Sikayu nga makituddu nikán, sikayu yù ánâ ku,” kun na gapay ni Apu Kesu. “Á mabíkà lâ paga maggián nikayu. Á aleran nawà sangaw. Ngam kagiak ku gapay nikayu yù kun na kinagì gangù sù ira karakalán na Kudío, ta ari kayu makángay sù angayák ku. ³⁴ Á yáyù nga kagiak ku nikayu yù bagu nga tunung ku, ta makkaká-iddù kayu. Á kunnay sù ángngiddù ku nikayu, kunnian gapay yù ángngiddù naw sù ira kábulun naw. ³⁵ Ta yáyù pakánnámmuán nayù ira ngámin na tatolay ta sikayu yù kuruk nga makituddu nikán, nu masingad da yù pakkaká-iddù naw.”

Yù Pamalappâ ni Apu Kesu sù Panájji ni Eduru kuna

Mattiu 26:31-35; Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34

³⁶ Á iniyabbû na laguk ni Simon Eduru kâ Apu Kesu, “Apu, sisaw angayám mu?” kun na. Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Ari ka lábbi makatuttul níkán sù angayák ku kunangane, ngam tumuttul ka galâ noka níkán,” kun na. ³⁷ Á kinagi ni Eduru kuna, “Apu, anni má, ta aringà mepulù níkaw kunangane? Ta naparánakin, mássiki nu metapil yù baggi megapu níkaw,” kun ni Eduru. ³⁸ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Naparán ken panò nga metapil megapu níkán? Ngam kuruk galâ yawe nga kagiak ku níkaw. Sangaw nu ari paga nagittarákkò yù manù, namillu ken nga nakkagi ta arám mà ammu,” kun ni Apu Kesu kâ Eduru.

14

Si Apu Kesu yù Mangiyángay nittam kâ Namarò

¹ Gapu ta kunnian, kinagi ni Apu Kesu paga, “Ari kayu mabbagal ta nonò naw megapu sù kinagi. Ikatalà naw si Namarò, á ikatalà nawà gapay. ² Ta ajjan yù kitáru nga paggianán na tatolay sù gián ni Ammò ku. Nu ari kuruk yian, arák ku gemma nakuan kagian níkayu. Á ek ku paránan yù paggianán naw. ³ Á kabalik ku mamarán sangaw sù paggianán naw, manolingà saw ta et takayu apan, tapè ilabbè takayu ta balè, á mepaggián kayu níkán. ⁴ Á ammu naw yù angayák ku ána yù dалан nga makáddè tán,” kun ni Apu Kesu.

⁵ Á si Tomâ, kinagi na kuna, “Apu, arám mi gemma ammu yù angayám mu. Á kunnasi laguk pakánnámmu mi ta dálan?” kun na. ⁶ Á kinagi ni Apu Kesu, “Sikán yù meyarik ta dálan nga mappángè kê Namarò, ta sikán yù mangipakánnámmu ta kuruk, ána sikán yù manotolay. Awán bulubugá ta makángay kê Ammò Namarò nu ari nga mangikatalà níkan. ⁷ Nu kuruk nga ammu nawà, ammu naw gapay yù Yámà. Á kunnangane, ammu nawin yù Yámà ána nasingan nawin,” kun ni Apu Kesu.

⁸ Á pakaginná ni Pilippi karannian, kinagi na, “Apu, ipasingam mu níkami yù Yámam, tapé makáppak kami laguk,” kun na. ⁹ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Nabayágà nga nepulupulù níkayu, Pilippi, á arán nawà paga ammu? Yù tolay nga nakasingan níkan, nemámmatán na gapay yù Yámà. Ngattá ta kagiam mu níkan ta ipasingak ku bì níkayu yù Yámà? ¹⁰ Arám mu paga kurugan ta aijanà sù Yámà, á aijan gapay yù Yámà níkan? Á ari nga naggapu ta urè yù ngámin nga ubobugak ku, nu ari galâ naggapu ta ure nayù Yámà. Ta maggián yù Yámà níkan, á aggina yù mangipakuá ta ngámin nga akkuák ku. ¹¹ Manguruk kayu laguk megapu sù kinagi níkayu nga aijanà sù Yámà ána aijan gapay yù Yámà níkan. Á mássiki nu arán naw kurugan yù kinagi níkayu, ngam kurugan naw galâ megapu sù pinagaddátù nga makapállâ nga nasingan naw,” kun ni Apu Kesu.

¹² Á kinagi ni Apu Kesu paga, “Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku níkayu. Yù tolay nga

manguruk nikán, akkuán na gapay yù kunnay sù kingnguâ. Á napakáru paga yù makapállâ nga akkuán na ánnè sù kingnguâ, gapu ta manolingà sù Yámà. ¹³ Á maguray lâ yù ipakimállâ naw sù Yámà megapu ta panguruk naw nikán, á yáyù akkuák ku tapè meparáyaw yù Yámà megapu nikán. ¹⁴ Nu ajjan yù ipakimállâ naw megapu sù pangikatalà naw nikán, yáyù akkuák ku,” kun ni Apu Kesu.

Yù Mangilin nga Ikararuá nga Mepaggián nga Mangabbák sù ira Manguruk

¹⁵ Á kinagi ni Apu Kesu, “Nu kuruk nga iddukan nawà, á tuppálan naw yù taddák ku nikayu. ¹⁶ Á makimállakà sù Yámà, ta iyawâ na nikayu yù tanakuán nga mangabbák nikayu, nga mepulupulù nikayu ta áddè ta áddè. ¹⁷ Aggina yù Ikararuá ni Namarò, á ipakánnámmu na nikayu yù kuruk nga meyanung kâ Namarò. Á yù ira tatolay nga ari manguruk, arád da málawâ gapu ta arád da ammu ánnà arád da kánnámmuán. Ngam sikayu, ammu naw, ta sigídá mepulupulù nikayu ánnà maggián ta nonò naw.

¹⁸ “Á mássiki nu panawát takayu, arát takayu táttájjíán nga kun na ulilá, ta manolingà sangaw nikayu. ¹⁹ Á sangaw nu manganánnuán, arád dangà masingan nayù ira nga ari manguruk. Ngam sikayu nga manguruk, masingan nawà. Á gapu ta sikán yù sigga-inángà nga manotolay, mepattolay kayu gapay nikán ta áddè ta áddè. ²⁰ Á sangaw nu duttál yù Ikararuá ni Namarò nikayu, yáyù nga pakánnámmuán naw ta ajjanà kâ

Yámà. Á kánámamuán naw gapay ta netádday kayu níkán, nga kunnay ta ajjanà gapay nga netádday níkayu. ²¹ Á yù tolay nga magginná sù bilik ku áanna tángngagan na yù ipakuâ kuna, aggina yù mangiddù níkán. Á yù tolay nga mangiddù níkán, iddukan nayù Yámà. Á síkán gapay yù mangiddù kuna, á ipakánammù kuna yù ngámin nga meyan-nung níkán,” kun ni Apu Kesu.

²² Á si Kudas nga tanakuán, nga ari MagIskariote, iniyabbù na laguk kê Apu Kesu, “Apu, ngattá, ta síkami yù pangipalappátám mu sù nonò mu, ngam ari sù ira ngámin nga tatolay?” kun na.

²³ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Yù tolay nga mangiddù níkán, tuppálan na yù bilik ku. Á aggina yù iddukan nayù Yámà. Á síkami kê Yámà yù umay makipaggián kuna. ²⁴ Ngam yù tolay nga ari mangiddù níkán, arán na tuppálan yù bilik ku. Á yù bilik ku nga ginnán naw, ari nga síkán yù paggapuán na nu ari galâ nga naggapu sù Yámà nga naddok níkán.

²⁵ “Á kagiak ku níkayu ngámin danniauw ta keggâ paga níkayu. ²⁶ Ngam dohan na sangaw nayù Yámà yù Mangilin nga Ikararuá nga umay níkayu nga pannakabaggi nga mangabbák níkayu. Á aggina yù mangituddu níkayu sù ngámin nga napiá áanna ipanonò na gapay níkayu yù ngámin nga kinagi níkayu.

²⁷ “Á gapu ta panawát takayu sangaw, ibattáng ku níkayu yù ággimammà ku nga maggapu sù nonò ku. Á yù ággimammà ku nga iyawâ ku níkayu, awán ta kárik piá na sawe dabbuno. Ari kayu

laguk mabburung, áanna ari kayu maganássing.
²⁸ Naginná nawin yù kinagì gangù nikayu, nga mánawakin, á manolingà sangaw nikayu. Nu kuruk nga iddukan nawà, magayáyâ kayu laguk, gapu ta umayà sù Yámà, á makáwayyá yù Yámà ánnè nikán. ²⁹ Á kinagikin yù pánò nikayu lage na kesimmu na, tapè sangaw nu mesimmu ngin, manguruk kayu laguk. ³⁰ Á aringakin mabbayák nga makiubobuk nikayu, ta umay sangaw yù mammaguray sù ira narákè ta dabbuno. Awán gemma ta awayyá na nga mammaguray nikán. ³¹ Ngam meyanugù yù akkuán na, tapè ipasingak ku ta ngámin nga tolay ta iddukak ku yù Yámà, áanna tuppálak ku ngámin yù ipakuá na nikán,” kun ni Apu Kesu nira. Á kabalin na nakkagi karannian, kinagi na nira, “Arà! Gumikkáng kayu laguk, ta mánaw ittamin,” kun na.

15

Yù Keyarigán ni Apu Kesu yù Nemulá nga Úbas

¹ Á nagángngarigán si Apu Kesu, á kinagi na sù ira tudduán na, “Sikán yù meyárik sù napiá nga nemulá nga úbas,* á meyárik yù Yámà ta manaron sù nemulá. ² Á tappángan na yù ira pangapangá na nga ari mabbungá, áanna pakarenuán na yù ira pangapangá na nga mabbungá, tapè mapakáru yù bungá ra. ³ Á kunnay gapay nikayu, ta napakarenuán kayin megapu sù kuruk nga bilin nga inipakánnámmù nikayu. ⁴ Maggián kayu laguk

---

* **15:1** Yù ira ginaká ni Israel yù meyárik ta úbas nga inimulá ni Namarò. Innam mu Salmo 80:8-18; Isaya 5:1-2, 7

nga mepattatádday nikán, á maggiánà gapay nga mepattatádday nikayu. Á ta ángngarigán, nu ari maggián yù pangá nayù nemulá sù pun na, ari gemma makapabbungá. Á kunnay gapay nikayu, tanu arán nawà ikatalà nga mangabbák nikayu, arán naw makuá yù napiá nga ipakuâ nikayu.

⁵ “Sikán yù kun na pun na úbas nga nemulá, á sikayu yù kun na pangapangá na. Á nu napasigaggà yù ángngikatalà naw nikán, maggiánà nikayu nga mangabbák, á aru yù napiá nga akkuán naw. Ngam nu mesinná kayu nikán, awán bulubugá ta makuá naw nga napiá. ⁶ Á yù tolay nga ari maggián nikán, meyárik ta pangá nga natappáng. Á yù ira pangapangá nga natappáng, monnuk ira nga metabbà ta api nga matuggi.

⁷ “Ngam sikayu, nu napasigaggà yù ángngikatalà naw nikán áanna nepittà ta nonò naw yù bilik ku, á maguray lâ yù ipakimállà naw kê Yámà, yáyù mapalurò megapu nikayu. ⁸ Á ta kunnian, meparáyaw yù Yámà megapu sù aru nga napiá nga akka-akkuán naw, áanna mepasingan ta kuruk nga sikayu yù makituddu nikán. ⁹ Iddukat takayu. Á kunnay sù ángngiddù nayù Yámà nikán, kunniû gapay yù ángngiddù ku nikayu. Arán nawà laguk ikalurá. Maggián kayu galâ nikán, nga mesipà sù ángngiddù ku nikayu. ¹⁰ Nu kurukurugan naw yù itaddák ku nikayu, mesipà kayu sù ángngiddù ku nikayu. Á kunnian gapay nikán, ta kurukurugak ku yù kagian nayù Yámà nikán, áanna mesipakà sù ángngiddù na nikán. ¹¹ Á kagiak ku dannia-awe nikayu, tapè mepagayáyâ kayu nikán áanna

mepallà yù ággayáyâ naw nga awán kárik piá na. ¹² Á yawe yù itaddák ku nikayu, ta makkaká-iddù kayu ta kunnay sù ángngiddù ku nikayu.

¹³ “Nu mabbaluntáriu yù tolay nga mangitapil sù baggi na megapu sù ira kopun na, awán ta nepallà nga ángngiddù ánnè sawe. ¹⁴ Á sikayu yù kopuk ku nu tuppálan naw yù itaddák ku nikayu.

¹⁵ Arát takayin laguk ingágan ta aripak ku, gapu ta arán na gemma ammu nayù aripan yù akkuán nayù yápu na. Ingágat takayin ta kopuk ku, gapu ta inipakánnámmù nikayu yù ngámin nga kinagi nayù Yámà níkán. ¹⁶ Á ari sikayu yù nappíli níkán, nu ari galâ ta síkán yù nappíli nikayu. Sinullà takayu tapè umay kayu mamalurò sù aru nga napiá nga ipakuâ nikayu, áanna mannanáyun yù napiá nga akka-akkuán naw. Á yáyù nga maguray lâ yù kiddawan naw sù Yámà ta pannakabaggi, yáyù iyawâ na nikayu. ¹⁷ Á yaw itaddák ku nikayu, ta makkaká-iddù kayu.”

Malussaw yù ira ari Manguruk sù ira Manguruk kâ Apu Kesu

¹⁸ Á kinagi ni Apu Kesu, “Ari kayu mapállâ nu malussaw nikayu yù ira tatolay nga ari manguruk níkán, ta ammu naw gemma ta síkán yù kegapuánán nayù kalusso ra nikayu. ¹⁹ Á ta ángngarigán nu naggigittá yù nonò naw ta nonò da, ayatad da kayu nakuan. Ngam ari ngin negittá yù nonò naw ta nonò da, gapu ta piníli takayu ta manguruk níkán, á yáyù nga ikalusso ra kayu. ²⁰ Manonò naw yù kinagi nikayu, nga ari notun yù aripan ánnè sù yápu na. Nu jinigirigâ dangà, nga Yápu naw,

jigirigátad da kayu gapay sangaw. Nu sinángngák da yù kinagì nira, tángngagad da gapay yù kagian naw. ²¹ Á ikalusso ra kayu ána jigirigátad da kayu, gapu ta pangikatalà naw nikán, ta arád da garè ammu yù naddok nikán.

²² “Á nu aringà nakuan minay saw nga umay mangituddu nira, awán ira nakuan ta liwâ. Ngam minayà gemma nangituddu nira, á ari ira mangu-ruk. Á yáyù nga ari ira makalilli sù ikáru ra nga liwâ. ²³ Á yù tolay nga malussaw nikán, ikalusso na gapay yù Yámà. ²⁴ Nu arák ku nakuan pina-gaddátu ta arubáng da yù makapállâ nga arán na makuá na tanakuán nga tolay, awán ira nakuan ta liwâ. Ngam nasingad da yù akka-akkuák ku, á ikalusso ra kami kê Yámà. ²⁵ Á nesimmu yaw, tapè mapalurò yù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Namarò nga kunniawe:

‘Ikalusso rangà, nga awán ta gapu na.’† ”

²⁶ “Á dobak ku sangaw ta umay saw nikayu yù Mangabbák nga maggapu kê Yámà. Aggina yù Mangilin nga Ikararuá, nga mangipakánnámmu ta ngámin nga kuruk nga meyanung kê Namarò, á ipakánnámmu na yù meyanung nikán. ²⁷ Á sikayu gapay yù makkagi ta kuruk nga meyan-ning nikán, gapu ta sikayu yù mepulupulù nikán áddè ngaw pamegapu na pangituddù,” kun ni Apu Kesu.

16

¹ Á kinagi na paga ni Apu Kesu sù ira tudduán na, “Kinagì nikayu ngámin danniauw nga panigirigá

† 15:25 Salmo 35:19; 69:4

da nikayu nayù ira nga ari manguruk, tapè arán naw likuránán yù ángngikatalà naw nikán, mássiki nu anni yù mesimmu sangaw nikayu. ² Ta yù ira kábulun naw nga Kudío nga manangngal sù tunung, papanáwad da kayu sangaw ta kapilliá ra, á arád da kayu patallungan. Á nu ajjan yù mamapátay nikayu, kagian na ta arán na liwâ, nu ari galâ ta passerbi na kê Namarò. ³ Á kunnian yù akkuád da nikayu, gapu ta arád da ammu yù Yámà. Á sikán, arád dangà ammu gapay. ⁴ Á kagiak ku danniaw nikayu kunangan, tapè sangaw nu duttál yù panigirigâ da nikayu, manonò naw laguk yù kinagì nga meyannung sù akkuád da.

Yù Tarabáku nayù Mangilin nga Ikararuá

“Arák ku ngaw kinagì nikayu, gapu ta ajjanà paga nikayu. ⁵ Ngam mánawakin sangaw, á manolingà sù Yámà nga naddok nikán. Á awán nikayu ta mangiyabbú nu sisaw angayák ku. ⁶ Ta nakalò yù daddam naw gapu ta kinagì nikayu yù pánò. ⁷ Á kuruk yù kagiak ku nikayu, ta mammapiá yù ággián naw nu panawát takayu. Ta nu arát takayu nakuan panawán, ari nakuan umay yù Ikararuá ni Namarò nga mangabbák nikayu. Ngam nu mánawà sangaw nikayu, dobak ku laguk yù Mangilin nga Ikararuá ta umay maggián nga mangabbák nikayu.

⁸ “Á tappì nayù Mangilin nga Ikararuá saw nikayu, ipakánnámmu na sù ira tatolay ta dab-buno yù meyannung ta liwâ da. Á ipakánnámmu na yù meyannung sù kuruk nga matunung, ána yù meyannung ta pangukum ni Namarò sù ira

nga ari manguruk. ⁹ Á gapu ta pangituddu nayù Ikararuá ta meyannung ta liwâ da, á yáyù nga kánnámmuád da ta yá pakaliwâ da kê Namarò yù panakì da nikán, ta arád dangà ikatalà. ¹⁰ Á ta meyannung ta katunungán, ipakánnámmu nayù Ikararuá gapay ta sikán yù matunung, gapu ta pinalurò ku ngámin yù inipakuá nayù Yámà nikán, á mánawakin nga umay sù Yámà, á arán nawà masingan. ¹¹ Á ipakánnámmu na gapay yù meyannung ta pangukum ni Namarò sù ira nga ari manguruk nikán, gapu ta dán nga naporán yù ángngukum ni Namarò kê Satanas, nga mammaguray sù ira nga ari manguruk nikán ta dabbuno.

¹² “Á ajjan paga aru nga arák ku makagi, gapu ta arán naw paga kánnámmuán. ¹³ Ngam sangaw nu umay saw yù Ikararuá ni Namarò, ituddu na nikayu yù ngámin nga kuruk. Á ari yù ure na lápay yù paggapuán nayù ipakánnámmu na, ta ipakánnámmu na lâ yù kuruk nga maginná na kê Namarò. Á ipalappâ na gapay nikayu yù duttál noka. ¹⁴ Á aggina yù mangiparáyaw nikán, gapu ta ipakánnámmu na nikayu yù kuruk nga maggapu nikán. ¹⁵ Ta kukuâ ngámin yù kukuá nayù Yámà. Á yáyù nga kinagi nikayu ta ipakánnámmu na nikayu yù kuruk nga maggapu nikán,” kun ni Apu Kesu.

Yù ira Maraddam nga Mabbáli ta Magayáyâ Sangaw

¹⁶ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Sangaw, á arán nawà masingan. Á ari mabayák, á masingan nawà má,” kun na. ¹⁷ Á nakkaká-ubobuk yù ira káruán nga tudduán na, á kinagi ra, “Anni yawe nga

kagian na nittam, nga arát tam sangaw masingan, á ari mabayák, á masingat tam má? Á yù kinagi na paga, nga ‘Manolingà sù Yámà’? ¹⁸ Anni panò yù kebalinán nayù kinagi na nittam, nga ‘sangaw’ áнна ‘ari mabayák’? Arát tam kánnámmuán yù kagian na,” kud da.

¹⁹ Á ammu ni Apu Kesu yù ikáyâ da nga iyabbû nakuan kuna, á yáyù nga kinagi na nira, “Yawe panò yù ikáyâ naw nga iyabbû nikán, nu anni yù kebalinán nayù kinagi gangù, nga ‘Sangaw, á arán nawà masingan, á ari mabayák, á masingan nawà má sangaw’? ²⁰ Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Sangaw nu arán nawà masingan, makkulukulè kayu, ta nerallà yù daddam naw. Ngam yù ira nga ari manguruk nikán, magayáyâ ira. Á mepallà yù daddam naw. Ngam mapatalián yù daddam naw ta pagayáyâ naw, sangaw nu masingan nawà má. ²¹ Á yá keyarigán naw yù babay nga maganá, nga mabagal sù jigâ na ta paganâ na. Ngam ta pallawán nayù abbing, arán nen manonò yù jigâ na gapu ta ayâ na sù anâ na. ²² Á kunnay gapay nikayu, ta nakalò yù daddam naw sangaw. Ngam masingat takayu má sangaw, á mepallà yù pagayáyâ naw, á awán ta makári ta pagayáyâ naw.

²³ “Á sangaw nu duttál yù ággaw nga pakkakásingat tam má, aringin sikán yù pakkiddawán naw, nu ari galâ yù Yámà. Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu, makkiddaw kayu ta pannakabaggi, á maguray lâ yù kiddawan naw sù Yámà, yáyù iyawâ na

nikayu megapu sù pangikatalà naw nikán. ²⁴ Á ta áddè kunangan, ari kayu paga minay nga pannakabaggi nga makkiddaw sù Yámà. Makkiddaw kayu laguk megapu sù pangikatalà naw nikán, tapè málawâ naw, áнна mepallà yù pagayáyâ naw,” kun ni Apu Kesu.

Yù Pangappù ni Apu Kesu kâ Satanas

²⁵ Á kinagi ni Apu Kesu paga nira, “Pangituddù nikayu, yá ángngituddù nikayu yù pagángngarigán. Ngam sangaw arák ku iyángngarigán yù kagiak ku, ngam ibukalák ku nikayu nga daretiu yù meyan-nung sù Yámà. ²⁶ Á dattál nayù ággaw, ari ngin sikán yù makimállà sù Yámà megapu nikayu, nu ari galâ sikayu nga pannakabaggi yù makkiddaw sù Yámà. ²⁷ Ta ayatan na kayu lággapay nayù Yámà, gapu ta ayatan nawà áнна kurugan naw ta sikán yù naggapu kuna. ²⁸ Á si Namarò nga Yámà yù naggapuák ku, á minayà sawe dabbuno. Á mánawakin sangaw ta dabbuno nga manoli sù Yámà.”

²⁹ Á pakaginná ra sù kinagi ni Apu Kesu, nga umayin sù Yámà na, kinagi nayù ira tudduán na, “Á kánnámmuám mi ngin yù kagam mu, ta malitáwin, gapu ta arám min iniyángngarigán. ³⁰ Á ammu mi ngin ta sikaw yù makánnámmu ta ngámin. Á mássiki nu awán ta mangiyabbû nikaw, ammun yù ajjan ta nonò mi. Á yáyù nga mangu-ruk kami ngin ta sikaw yù naggapu kâ Namarò,” kud da kuna.

³¹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Ku-ruk panò nga manguruk kayin? ³² Duttál sangaw

yù oras, á makkáttuay kayu nga mallalabbè ta bale naw, á sikán lâ mabattáng. Ngam aringà maguro-ray, ta aijan lâ nikán yù Yámà. ³³ Á kinagì yaw nikayu, tapè magimammà yù nonò naw megapu sù ketádde naw nikán. Ta keggá naw ta dabbuno, marigirigâ kayu. Pataggatan naw lâ yù nonò naw, ta ippù kin si Satanas, nga pakiyápuán nayù ira nga ari manguruk nikán.”

17

Yù Pakimállà ni Apu Kesu megapu sù ira nga Manguruk kuna

¹ Á ta kabalin ni Apu Kesu nagubobuk karanian, nattánguk ta lángì, á nakimállà kê Namarò, á kinagi na, “Ammò, jìmittálin yù ággò. Iparáyom laguk yù Anâ mu, tapè iparáyo taka gapay. ² Ta iniyawâ mu nikán yù pakáwayyâ sù tolay, tapè iyawâ ku sù ira ngámin nga tatolè yù áttole ra nga awán ta áddè na. ³ Á yawe yù áttole ra nga awán ta áddè na, ta pakánnámmuád da ta kuruk nga sikaw si Namarò nga táttádday, ána sikán yù MakKiristu, nga jinok mu ta dabbuno. ⁴ Á meparáyaw ka sawe dabbuno megapu nikán, ta sinuppál kin ngámin yù inipakuám nikán. ⁵ Ammò, ipotum mà bì laguk ta arubáng mu, tapè metoli nikán yù dalingárang nayù keparáyò, nga aijan ngaw nikán sù keggá paga nikaw lage na kaparò na dabbuno.

⁶ “Sikaw yù inipakánnámmù sù ira tatolay ta dabbuno nga iniyawâ mu nikán. Tatolem ira gemma, á iniyawâ mu ira nikán, á kinuruk da yù bilim mu. ⁷ Á nánnámmuád da ta sikaw yù paggapuán nayù ngámin nga kingnguâ. ⁸ Ta initudù

nira yù ngámin nga bilim mu nikán, á kinuruk da. Á ammu ra ta kuruk nga sikaw yù naggapuák ku ána sikaw yù naddok nikán.

⁹ “Á Ammò ku, aggira yù ipakimállà ku. Arák ku ipakimállà yù ira ngámin ta dabbuno, nu ari galâ yù ira nga iniyawâ mu nga mangikatalà nikán, ta tatolem ira gemma. ¹⁰ Ngámin yù ira tatolè, tatolem ira gemma, ána ngámin nga kukuám, kukuâ ira gapay. Á meparáyawà megapu nira.

¹¹ “Á mánawà sangaw ta dabbuno, nga umay nikaw. Ngam mabattáng paga ta dabbuno yù ira tatolay nga iniyawâ mu nikán, gapu ta lubbekakin nikaw. Ammò nga Mangilin, ásigurám mu yù ira tatolè nga iniyawâ mu nikán, megapu sù pakáwayyám ta ngámin, tapè maggigittá yù nonò da nga kunnay ta nonò ta. ¹² Á ta keggâ paga nira, sikán yù pannakabaggim nga manaron nira. Inásigurák ku yù ira ngámin nga iniyawâ mu nikán, tapè awán ta magawáwán nira, ngam yù tádday lâ, tapè mattuppál yù dán nga netúrá nga bilim mu.

¹³ “Á lubbekakin nikaw, Ammò. Ngam kagiak ku yawe ta keggâ paga nira, tapè maginná ra ána mesipà ira sù pagayáyâ ku. ¹⁴ Inikatalà ku nira yù bilim mu, á manguruk iren. Á yáyù nga aggira yù ikalusso nayù ira nga ari manguruk, gapu ta kunnay nikán, ari ira mepulù sù ira nga ari manguruk.

¹⁵ “Á yawe lâ ipakimállà ku nikaw, ta arám mu ira ipánaw ta dabbuno, ngam taronám mu ira, tapè arán na ira melogò ni Satanas. ¹⁶ Ta aggira yù kunnay nikán nga ari gemma mepulù

sù ira nga ari manguruk, ta ari negittá yù nonò da. ¹⁷ Pakarenuám mu laguk yù nonò da megapu sù bilim mu, tapè mabbáli ira ta tatolem nga mangilin. Ta kuruk gemma yù bilim mu. ¹⁸ Á kunnay ta paddok mu nikán ta umay sù ira tatolay ta dabbuno, dobak ku ira ta umay ira ta ngámin nga lugár, tapè ipakánnámmu ra yù bilim mu sù ira nga ari paga nakaginná. ¹⁹ Á gapu ta ángngiddù ku nira, itulù ku yù baggi nikaw, nga metapil megapu nira, tapè mabbáli ira ta tatolem megapu sù bilim mu,” kun ni Apu Kesu sù Yáma na.

²⁰ “Á ari lâ yawe ira yù ipakimállà ku, Ammò, nu ari gapay yù ira ngámin nga manguruk nikán noka megapu sù pangituddu ra. ²¹ Á yá ipakimállà ku, Ammò, ta naggigittá ngámin yù nonò da, nga kunnay nitta nga naggigittá yù nonò ta, tapè mesipà ira nitta. Á yáyù ipakimállà ku, tapè kurugan nayù ira tatolay ta dabbuno ta sikaw yù naddok nikán. ²² Á iniparáyò ira gapay nga kunnay sù pangiparáyom nikán, tapè mepaggittá yù nonò da nga kunnay ta naggittá nga nonò ta. ²³ Á ajjanà nira, nga kunnay ta ajjan ka nikán, tapè kuruk nga napiá yù áttatádde na nonò da. Á ta kunnian, kánnámmuán nayù ira nga ari manguruk ta sikaw yù naddok nikán, ána ammu ra ta iddukam mu yù ira nga mangikatalà nikán ta kunnay ta ángngiddù mu nikán,” kun na.

²⁴ “Ammò, iniyawâ mu nikán ta tatolè yù ira nga manguruk nikán. Á ikáyâ ku ta mesipà ira gapay noka nikán ta paggianák ku ta lángì, tapè masingad da yù keparáyò ána yù dalingáráng

ku nga iniyawâ mu nikán sù arán na paga kaparò na dabbuno megapu sù ángngiddù mu nikán. ²⁵ Ammò, napiá yù nonò mu nga awán kárik piá na. Á yù ira tatolay nga ari manguruk, arád da ka ammu. Ngam sikán, ammu taka. Á yù ira tatolè nga iniyawâ mu nikán, ammu ra ta sikaw yù naddok nikán. ²⁶ Á sikaw yù inipakánnámmù nira, á aringà mattukkâ nga mangipakánnámmu nikaw, tapè maggiánà nira áanna makkaká-iddù ira. Á kunnay sù ángngiddù mu nikán, kunnian gapay yù ángngiddù da sù ira kábulud da.”

18

Yù Paggápù da kê Apu Kesu

Mattiu 26:47-56; Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53

¹ Á kabalin ni Apu Kesu nakimállà sù Yáma na, nánaw di Apu Kesu áanna yù ira tudduán na ta Jerusalem. Á minay ira sù kamulán ta dammáng na danum na Kidron. ² Á si Kudas, nga nabbalin ta mappagápù kê Apu Kesu, ammu na gapay yawe lugár nga angayád da, ta yáyù ággangayád da kári Apu Kesu. ³ Á inipulù ni Kudas yù ira tangapangan nga suddálu áanna yù ira magguárdiá nga jinok nayù ira kátannangán nga pári áanna yù ira Parisio. Á minay ira nga konsu ármás áanna tulu sù giád di Apu Kesu.

⁴ Á pakáranni nayù ira nagármás sù giád di Apu Kesu ta kamulán, á mássiki nu ammu ni Apu Kesu yù mesimmu kuna sangaw, en na ira jinápun. “Asinni aleran naw?” kun na nira. ⁵ Á simibbák

ira, á kinagi ra, “Si Kesu nga taga Nasaret,” kud da. “Sikán yaw,” kun ni Apu Kesu nira. Á aijan nga nepulù nira si Kudas, nga mangituddu kê Apu Kesu nira.

⁶ Á pakkagi ni Apu Kesu nira, “Sikán yaw,” á nassanuk ira, á natombá ira. ⁷ Á pidduá ni Apu Kesu nangiyabbù nira, á kinagi na, “Asinni aleran naw?” kun na. “Si Kesu nga taga Nasaret,” kud da má. ⁸ Simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Sikán, kuk ku pá gangù. Á nu sikán lâ aleran naw, paguráyán naw yawe ira kábuluk ku, tapè mánaw ira,” kun na. ⁹ Yáyù kinagi na tapè mapalurò yù ngaw kinagi na sù Yáma na, nga kun na, “Yù ira tatolay nga iniyawâ mu nikán, awánà bulubugá ta máwáwán nira.”

¹⁰ Á aijan kê Simon Eduru yù badáng na nga konsu alák. Á inásù na, á kittak na yù talingá nayù aripan nayù kotunán na pári, á nalasápán yù jiwánán nga talingá na. Á si Malkus yù ngágan nayù aripan. ¹¹ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu kê Eduru, “Iyalák mu yù badáng mu. Kagam mu panò ta arák ku meyangngà yù jigâ ku nga sinullà nayù Yámà nikán?” kun na.

Iyarubáng da si Apu Kesu kê Annas

¹² Á yù ira suddálu ána yù kapatás da, ána yù ira magguárdiá, ginápù da laguk si Apu Kesu, á bináluk da. ¹³ Á napolu iniyánge ra kê Annas, nga katugángán ni Kayapas nga kotunán na pári tán nga dagun. ¹⁴ Si Kayapas yù nanabarang sù ira

Kudio ta más napiá nu metapil yù tádday nga tolay megapu sù ira ngámin nga tatolay.*

Yù Panáji ni Eduru kê Apu Kesu

Mattiu 26:69-70; Markus 14:66-68; Lukas 22:55-57

¹⁵ Á paggápù da kê Apu Kesu, aijan yù ira duá nga sinudduán ni Apu Kesu, di Simon Eduru ána yù tádday paga nga siminuttul nira ta pangituluk da kuna sù kotunán na pári. Á yù kabbulun ni Eduru, ammu na yù kotunán na pári, á yáyù nga nepulù kê Apu Kesu nga simillung sù nálitukán nga námмуák na bale na pári. ¹⁶ Ngam naggián lâ si Eduru ta puertá nayù alitù. Á minay laguk yù kabbulun na nga nakkagi sù babay nga manaron ta puertá, ta patallungan na gapay si Eduru ta námмуák nayù balay.

¹⁷ Tallung ni Eduru, iniyabbû nayù babay kuna, “Ari gapay sikaw yù tádday nga makituddu sù tolay nga ginápù da?” kun na. “Ari sikán,” kun ni Eduru. ¹⁸ Á gapu ta malummin yù gabi, nappagad-dul yù ira aripan ána yù ira magguárdiá ta bága, á nanáddak ira nga naggirínu. Á nepaggirínu gapay si Eduru nira.

Yù Pamestigá nayù Kotunán na Pári kê Apu Kesu

Mattiu 26:59-66; Markus 14:55-64; Lukas 22:66-71

¹⁹ Á paggirínu ni Eduru ta námмуák, aijan ta balay yù kotunán na pári, á binestigá na si Apu Kesu ta meyannung sù ira sinudduán na ána yù meyannung sù ituddu na. ²⁰ Á simibbák si

---

* **18:14** Kuan 11:49-50

Apu Kesu, á kinagi na kuna, “Sinudduák ku yù ira tatolay ta arubáng na tangapáddabbunán, sù ira kapilliá ra ána sù mangilin nga kapilliá, nga paggagammungán na ngámin na Kudio, á awán bulubugá ta inilímak ku. ²¹ Ngattá, ta sikán yù pangiyabbutám mu? Iyabbû mu lâ sù ira tatolay nga nakaginná sù inituddù, ta ammu ra gemma yù kinagì nira,” kun na.

²² Pakkagi na karannian, á lippák nayù tádday nga magguárdiá si Apu Kesu. Á kinagi nayù magguárdiá kuna, “Ngattá, ta kunnian ákkitabbák mu sù kotunán na pári?” kun na. ²³ Á simibbák si Apu Kesu sù magguárdiá, á kinagi na, “Nu nakaliwaták ku nakuan yù ákkitabbák ku kuna, kagiam mu yù liwâ ku. Ngam nu kuruk yù kinagì, ngattá, ta lippák mà?” kun na. ²⁴ Á yáyù nga nipabáluk ni Annas si Apu Kesu, á inipeyánge na laguk kâ Kayapas, nga kamotungán na pári.

Yù Pillu nga Panáji ni Eduru kâ Apu Kesu

Mattiu 26:71-75; Markus 14:69-72; Lukas 22:58-62

²⁵ Á nepattáddak lâ paga si Simon Eduru nga mepaggirínu nira. Á kinagi ra kuna, “Ari sikaw gapay yù tádday nga tudduán na?” kud da. “Ari sikán,” kun ni Eduru. ²⁶ Á aijan yù tádday nga aripan nayù pári, nga kakanáyun nayù tolay nga kittak ni Eduru, á iniyabbû na kâ Eduru, “Ari sikaw yù nasingak ku gangù nga kabbulun na túrin ta kamulán?” kun na. ²⁷ Á nilímak na má ni Eduru. “Ari,” kun na. Á dagarágâ nagittarákkò yù manù.

Yù Pamestigá ni Gubinador Pilatto kâ Apu Kesu Mattiu 27:1-2, 11-14; Markus 15:1-5; Lukas 23:1-5

²⁸ Á ta alippánnawák, lage na lussáng yù bilák, inipáno ra si Apu Kesu ta palásiu ni Kayapas, á ed da iniyángay sù palásiu nayù gubinador nga taga Roma. Ngam yù ira Kudio nga nangiyángay kuna, ari ira simillung sù palásiu, ta nu tullung ira nakuan sù bale na ari Kudio, á ari ira meyanugù nga kumán sù Piestá na panaddamád da ta pattalebák nayù daroban ni Namarò, gapu ta mebiláng ira ta marapingán. ²⁹ Á yáyù nga nallawán si Gubinador Pilatto nira, á iniyabbù na sù ira Kudio, “Anni ipangikeká naw sawe tolay?” kun na. ³⁰ Á simibbák ira, á kinagi ra kuna, “Nu awán ta liwâ na, arám mi nakuan ikeká nikaw,” kud da.

³¹ Á kinagi ni Gubinador Pilatto nira, “Apan naw laguk, ta sikayu mabbestigá kuna ta meyanung sù tunung na Kudio,” kun na. Á kinagi nayù ira Kudio kuna, “Awán ta awayyá mi nga mamagikáru kuna ta patay, ta sikayu lâ nga taga Roma yù makáwayyá nga mamagikáru ta tolay ta pate na ta kurù,” kud da. ³² Á nesimmu yaw, tapè mat-tuppál yù kinagi ni Apu Kesu nga meyanung sù ámmapáte ra kuna.

³³ Á simillung si Pilatto laguk sù palásiu na, á inipágál na si Apu Kesu, á iniyabbù na kuna, “Sikaw panò yù patul nayù ira Kudio?” kun na. ³⁴ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Asinni nakaginnám mu? Naggapu panò ta nonò mu, onu egga panò yù nakkagi nikaw?” kun

na. ³⁵ Á simibbák si Pilatto, á kinagi na, “Kudiongà panò? Yù ira ikáttolem nga Kudio ána yù ira kátannangán nga pári yù mangikeká nikaw. Anni panò kingnguám nga ipangikeká ra nikaw?” kun na. ³⁶ Simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Tanakuán yù pammagurayák ku, nga ari saw dabbuno. Nu saw dabbuno nakuan yù pammagurayák ku, makigerrá nakuan yù ira tatolè, tapè arád dangà magápù nayù ira Kudio. Ngam ari saw dabbuno yù pammagurayák ku,” kun na.

³⁷ Á kinagi ni Pilatto kuna, “Á kuruk nga patul ka lagugam?” kun na. Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Sikaw yù nakkagi ta patulà. Á yawe inikeyaná ku ta dabbuno, tapè ituddù yù meyanung sù kuruk. Á yù ira tatolay nga makánámmu sù kuruk, magginná ira sù kagiak ku,” kun na. ³⁸ Á kinagi ni Pilatto kuna, “Anni panò yù kuruk?” kun na.

Kabalin na nagubobuk karanniaw, minay si Pilatto sù gián nayù ira Kudio ta lawán, á kinagi na nira, “Awán bulubugá ta ammù nga liwâ na,” kun na. ³⁹ “Ngam aijan yù kustombare naw nga palubbángak ku yù tádday nga nebáluk megapu sù piestá na panaddamán naw ta pattalebák nayù daroban. Gustu naw ta palubbángak ku yawe Patul na Kudio?” kun ni Pilatto nira. ⁴⁰ Ngam nagagga-aggay ira, á kinagi ra, “Ari yawe tolay, ngam si Barabas yù palubbángam mu,” kud da. Á tulisán si Barabas.

19

Karagatán ni Pilatto nga Mamalubbáng kê Apu

Kesu

Mattiu 27:15-31; Markus 15:6-20; Lukas 23:13-25

¹ Á gapu ta piníli nayù ira Kudio si Barabas ta mapalubbáng, yáyù inipapaligà na laguk ni Gubinador Pilatto si Apu Kesu. ² Á yù ira suddálu, nilubik da yù sî nga pidde ra ta kun na kuroná, nga pine ra sù ulu na. Á binarawasiád da ta ujjojjin nga kun na barawási na patul. ³ Á jimikkì ira kuna, á inuyoyungád da. Kinagi ra kuna, “Maráyaw ka, sikaw nga patul na Kudio!” kud da. Á lippilippák da.

⁴ Á minay laguk si Pilatto ta lawán sù ira Kudio, ta en na má kinagi nira, “Iyarubáng ku nikayu, tapè kánnámmuán naw ta awán ta ammu nga liwâ na,” kun na. ⁵ Á yáyù nga nallawán si Apu Kesu nga neyarubáng nira, nga nakuronán paga ta sî ána nabbarawási ta ujjojjin nga kun na patul. Á kinagi ni Pilatto nira, “Ye! Innan nawè yawe tolay!” kun na.

⁶ Á yù ira kátannangán nga pári na Kudio ána yù ira magguárdiá sù mangilin nga kapilliá, pakasingad da kê Apu Kesu, nga napaligà ána nakuronán ta sî, nagagga-aggay ira, á kinagi ra, “Papatáyam mu! Ipepátà mu ta kurù!” kud da. Á kinagi ni Pilatto nira, “Apan naw laguk, ta sikayu lággapay mangipátà kuna, ta awán ta ammu nga liwâ na,” kun na. ⁷ Á simibbák yù ira Kudio, á kinagi ra kê Pilatto, “Ajjan yù tunung na Kudio nga makkagi ta mepángngà nu mapagikáru ta patay yawe tolay, gapu ta pabbalinan na ta dios yù baggi na, ta kinagi na ta aggina yù Anâ ni Namarò,” kud da.

⁸ Pakaginná ni Pilatto sù kinagi ra nga meyan-nung kê Apu Kesu, nga aggina yù Anâ ni Namarò, nakalò yù assing ni Pilatto. ⁹ Á simillung sù palásiu na, á iniyabbû na kê Apu Kesu, “Naggapuám mu?” kun na. Ngam arán na bulubugá ni Apu Kesu sin-abbák. ¹⁰ Á kinagi ni Pilatto kuna, “Ngattá, ta arám mà tabbagan?” kun na. “Arám mu panò ammu ta egga yù pakáwayyâ nga mamalubbáng nikaw? Á egga gapay yù pakáwayyâ nga mangipepátà nikaw ta kurù,” kun ni Pilatto. ¹¹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na kuna, “Awán nakuan ta pakáwayyám nikán nu arán na iniyawâ ni Namarò nikaw. Á yáyù nga narámmà yù liwâ nayù mangikekâ nikán ta arubáng mu ánnè sù liwâ mu,” kun ni Apu Kesu.

¹² Pakaginná ni Pilatto sù kinagi ni Apu Kesu, á nappaná yù pakkaragâ na nga mamalubbáng kuna. Ngam yù ira Kudio, pine ra má nagagga-aggay, á kinagi ra, “Nu palubbángam mu yawe tolay, arán na ka kopun ni Patul Sisar.* Ta kinagi nayù tolay ta aggina yù patul, á yáyù nga kontarán na si Patul Sisar nga patul tam,” kud da.

¹³ Pakaginná ni Pilatto karannian, pinalawán na má si Apu Kesu. Á minay si Pilatto nagitubang sù ággitubangán na kues. Naratagán ta batu nga nalínis yù gián nayù ággitubangán na, nga Gabbata yù ngágan na ta ággubobuk nga Kebru.

¹⁴ Á pagitubang ni Pilatto nga mamestigá kê Apu Kesu, mággè tangngá na ággawin, nga ággaw nayù

---

* **19:12** Si Patul Sisar yù kotunán nga mammaguray ta Roma. Á aru yù purubinsia sù mammagurayán na. Á sinullà na si Gubinador Pilatto ta mammaguray ta purubinsia na Judiya.

papparán nayù ira Kudio ta piestá ra. Á kinagi ni Pilatto nira, “Innan nawè yawe patul naw!” kun na. ¹⁵ Á nagagga-aggay yù ira Kudio, á kinagi ra, “Ipepánom! Ipapátem! Ipepátà mu ta kurù!” kud da. Á kinagi ni Pilatto nira, “Yawe yù patul naw! Ngattá, ta ipepátà ku nakuan ta kurù yù patul naw?” kun na. Á simibbák yù ira kotunán nga pári, á kinagi ra, “Awán ta patul mi nu ari lâ si Patul Sisar túrin ta Roma!” kud da. ¹⁶ Á yáyù nga iniyawâ na laguk ni Pilatto nira, ta ipepátà da ta kurù.

Yù Pangipátà da kê Apu Kesu ta Kurù

Mattiu 27:32-44; Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43

¹⁷ Á yáyù nga inâ nayù ira suddálu si Apu Kesu, á inipakáttu ra kuna yù kurù nga pangipátakád da sangaw kuna. Á iniyánge ra ta puddul nga mangngágan ta Golgota sù ággubobuk nga Kebru, á yù kebalínán na yù Gián na Balakábâ.

¹⁸ Á pakáddè da ta gián na Golgota, inipátà nayù ira suddálu si Apu Kesu ta kurù. Á inipátà da gapay yù duá nga tolay ta kurù, nga pinatáddak da. Á pine ra si Apu Kesu ta tangngá ra. ¹⁹ Á inipetúrâ ni Pilatto yù panákkilalán nga pine ra ta utun na kurù, nga kunniaw yù kinagi na, “Yawe si Kesu nga taga Nasaret, yù Patul na Kudio,” kun nayù inipetúrâ na. ²⁰ Yáyù inipetúrâ na ta tallu nga makkakerumá nga ággubobuk, yù ággubobuk na Kudio, áнна yù Latin nga ággubobuk na taga Roma, áнна yù ággubobuk na Gareko gapay. Á aru yù ira

Kudio nga nabbibbik sù netúrâ, ta aranni ta ili yù nangipátakád da kuna.

²¹ Á yù ira kátannangán nga pári na Kudio, kinagi ra kê Pilatto, “Arám mu nakuan itúrâ, ‘Yù Patul na Kudio.’ Kunniawe lâ nakuan itúrâ mu, ‘Yawe tolay, kinagi na ta aggina yù Patul na Kudio,’” kud da. ²² Á simibbák si Pilatto, á kinagi na nira, “Yù inítúrâ ku, netúrákin. Aringin mapatalián,” kun na.

²³ Á kabalid da nangipátà nayù ira suddálu kê Apu Kesu, inâ da yù gagámì na ta baggi na, á pinakkáppâ da sù pabballe ra. Ngam yù apaddu nga barawási na, arád da pinakkáppâ, ta inabal nga ari naragè. ²⁴ Á yáyù nga nakkaká-ubobuk ira, á kinagi ra, “Arát tam pisilan yawe, ngam mabbib-innúnù ittam bì, tapè ammu tam yù makálâ kuna,” kud da. Yáyù nesimmu tapè mapatuppál yù dán nga netúrâ sù libru nga ubobuk ni Namarò, nga kunniaw:

“Nabbaballáyád da yù gagámì ku, á nabbibin-nunutád da yù barawási.”†

Á yáyù kingnguá nayù ira suddálu.

²⁵ Á aijan tán di yená ni Apu Kesu nga nanáddak ta aranni ta kurù, aggira ána yù wagi na yená ni Apu Kesu nga babay, á si Maria nga atáwa ni Kalopas, ána si Maria Maddala. ²⁶ Á pakasingan ni Apu Kesu kári innò na ána yù sinudduán na nga iddukan na, kinagi ni Apu Kesu sù innò na, “Innò, anâ mu yù tolay nga kataging mu,” kun na. ²⁷ Á kinagi na laguk sù sinudduán na, “Yená min yane,”

---

† 19:24 Salmo 22:18

kun na. Á yáyù nga inâ na yù yená ni Apu Kesu ta makipaggián kuna ta bale na tán nga ággaw.

Yù Pate ni Apu Kesu

Mattiu 27:45-56; Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49

²⁸ Á ta kabalin na yaw, ammu ni Apu Kesu ta nabalinin ngámin. Á kinagi na laguk, “Makenumà,” kun na. Yáyù kinagi na tapè mapalurò yù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Namarò. ²⁹ Á ajjan tán yù angáng nga napannu ta binaráyáng, nga náppà nga inuman nayù ira suddálu. Á nisoso ra yù áttabbatabbúrù kuna, á pine ra ta tuppák na káyu. Á inigawâ da ta simù na. ³⁰ Á pakakákkâ ni Apu Kesu kuna, kinagi na, “Netuppálin ngámin!” kun na. Á nakkummagin, á nagattâ yù ináng na.

Yù Pamíká nayù Suddálu ta Bikà ni Apu Kesu

³¹ Á gapu ta ággo nayù papparád da ta piestá, minay yù ira Kudio, á kinagi ra kê Pilatto ta ipakattu na yù tuláng na takki nayù ira nepátà, tapè mabì ira matay áнна mári ira sù kurù, ta ari mepángngà nu naggián yù pate ra ta kurù ta pappiestá ra, gapu ta mangilin nga ággaw na Sabadu. ³² Á yáyù nga minay yù ira suddálu, á kittu ra yù tuláng na takki nayù ira duá nga kábulun ni Apu Kesu nga nepátà. ³³ Ngam pakáddè da kê Apu Kesu, nasingad da ta natayin, á arád da kittu yù takki na. ³⁴ Ngam yù tádday nga suddálu, piníká na yù bikà ni Apu Kesu, á dagarágâ nallawán yù dága áнна danum.

³⁵ Á yù tolay nga nakasingan sù kesimmu na ngámin karanniw, aggina yù nangitúrâ sawe, á kuruk ngámin yù inistoriá na, ta ammu na gemma

yù nesimmu. Á kuruk ngámin yù kinagi na, tapè manguruk kayu gapay. ³⁶ Nesimmu danniaw tapè mapalurò yù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Namarò nga kunniaw:

“Awán bulubugá ta makattu nga tuláng na.”‡

³⁷ Á ajjan gapay yù netúrâ nga kunniaw:

“Inni-innad da yù piníká ra.”§

Yù Pangitanam da kê Apu Kesu

Mattiu 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56

³⁸ Á ajjan yù tádday nga makituddu kê Apu Kesu, si Kusè nga taga Arimatia. Ngam inilímak ni Kusè yù ángnguruk na gapu ta assing na sù ira karakalán na Kudio. Á pakarámak ni Kusè ta natayin si Apu Kesu, minay kê Pilatto, ta en na kiddawan yù baggi ni Apu Kesu, tapè itanam na. Á inanugù ni Pilatto, á en na inâ yù baggi ni Apu Kesu, nga inipáno na.

³⁹ Á nepulù kê Kusè si Nikudemu. Si Nikudemu yù nallammang ngaw sù ánge na kê Apu Kesu ta gabi. Á inipulù na yù bábbanguk nga mirrá ána álo nga nekiruk, nga límápu lu nga kílo yù kárammà na.

⁴⁰ Á pangâ da sù baggi ni Apu Kesu, pinatáputád da ta puraw nga sinnun nga napayyán sù bábbanguk ta kun na kustombare na Kudio. ⁴¹ Á ajjan tán yù kamulán nga aranni sù nangipátakád da kê Apu Kesu. Egga sù kamulán yù kuebá nga kapákkokkok lâ paga nga pangitanamád da nakuan, ngam awán paga bulubugá ta netanam tán. ⁴² Á gapu ta maddaggunin yù nangingá nga ággaw na Sabadu,

‡ 19:36 Salmo 34:20 § 19:37 Sakariâ 12:10

nga ággibannák na Kudio, áнна aranni yù kuebá sù nangipátakád da ta kurù, á yáyù nga inikúrák da nga initanam tán yù baggi ni Apu Kesu.

20

Matolay si Apu Kesu!

Mattiu 28:1-8; Markus 16:1-8; Lukas 24:1-12

¹ Pappasá na ággibannák da, á ta alippánnawák na Liggu, minay di Maria Maddala sù tanam ni Apu Kesu. Labbè da ta kuebá, nasingad da ta náringin yù dakal nga batu nga iniserrá ra ta puertá na kuebá nga nangitanamád da kuna. ² Á nakkarerá si Maria nga minay kári Simon Eduru áнна yù tádday nga sinudduán ni Apu Kesu nga iddukan na. Á kinagi ni Maria nira, “Iniriád da si Apu sù tanam, á arám mi ammu yù nangikuád da kuna,” kun na.

³ Á pakaginná ra sù kinagi ri Maria, dagarágâ nga minay di Eduru áнна yù tádday nga sinudduán ni Apu Kesu nga iddukan na, nga nappángè sù tanam. ⁴ Nakkarerá ira, á napolu nga nakáddè sù kuebá yù tádday, nga kabbulun ni Eduru. ⁵ Á nakkummak, á nilákkawán na yù unak na tanam. Á nasingan na ta awánin si Apu Kesu. Nasingan na lâ yù sinnun nga neputápù nga kimibbà, ta awánin ta mayán na. Ngam ari simillung.

⁶ Á pakáddè na gapay ni Simon Eduru ta puertá na kuebá, dagarágâ nga inoluán na yù kabbulun na nga simillung sù unak na tanam, á nasingan na gapay yù sinnun nga nabattáng, ⁷ áнна yù gámì nga inibubbud da ngaw ta mammang na, nga náringin nga nakappil áнна nesinná ta baddì sù káruán na

sinnun. ⁸ Á yù tádday nga sinudduán ni Apu Kesu nga napolu sù tanam na, simillung gapay ta en na iningan. Pakasingan na ta awánin, nangurugin ta naginnanolayin. ⁹ Ta mássiki nu nepalappâ sù dán nga netúrâ nga ubobuk ni Namarò yù meyannung sù máwák ni Apu Kesu nga matay áнна maginnanolay, arád da paga nánámmuán yù dán nga netúrâ. ¹⁰ Á pakasingad da ta awán ta baggi ni Apu Kesu tán, nánaw ira laguk nga limibbè ta bale ra.

Yù Pappasingan ni Apu Kesu kâ Maria Maddala Mattiu 28:9-10; Markus 16:9-11

¹¹ Ngam si Maria Maddala, naggián lâ nga nakkulè ta lawán na tanam. Pakkulè na, nakkum-mak nga iningan na yù unak na kuebá. ¹² Á pallákkò na ta unak, nasingan na yù duá nga daroban ni Namarò nga nabbarawási ta puraw, nga nagitubang sù naggianán na gangù na baggi ni Apu Kesu. Naggián yù tádday nga daroban sù uluán na, á naggián yù mekaruá sù kiddanán na.

¹³ Á pakasingan nayù ira daroban kâ Maria, kinagi ra kuna, “Anni ipakkulè mu?” kud da kuna. Á kinagi na nira, “Inâ da garè si Yápù, á inipáno ra, á arák ku ammu yù nangipeddád da kuna,” kun na.

¹⁴ Á kabalin ni Maria nakiubobuk sù ira daroban, nallipay, á nasingan na si Apu Kesu nga nanáddak tán, nga arán na tákkilalán. ¹⁵ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Abè, anni ipakkulè mu?” kun na. “Asinni aleram mu?” kun na. Á kagian ni Maria ta yù minámmulá yù makiubobuk kuna, á yáyù kinagi na kuna, “Tíyu, nu sikaw yù nangâ kuna, kagam mu bì yù nangipeddám mu kuna, ta ek

ku apan,” kun na. ¹⁶ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Maria,” kun na. Nallipay si María, á kinagi na kuna sù ággubobuk nga Kebru, “Rabboni!” kun na. Á yù kebalinán na, “Mesturu!”

¹⁷ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu kuna, “Arám mà igaggak, ta aringà paga minay ta lánì sù Yámà. Ngam em mu bì kagian sù ira wáwwagì ta umayakin ta lánì sù gián nayù Yámà, nga Yáma naw gapay. Aggina yù Yápu nga pakimorayák ku ána yù Yápu naw gapay nga pakimorayán naw,” kun na. ¹⁸ Á nánaw laguk si Maria Maddala, á en na kinagi sù ira sinudduán ni Apu Kesu, “Nasingak ku si Apu!” kun na. Á kinagi na nira yù ngámin nga kinagi ni Apu Kesu kuna.

Yù Pappasingan ni Apu Kesu sù ira Sinudduán na
Mattiu 28:16-20; Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49

¹⁹ Á ta gabi na Ligu, naggagammung yù ira sinudduán ni Apu Kesu ta lágum na balay. Nelitù yù puertá na, ta maganássing ira sù ira karakalán na Kudio. Á limittuák laguk si Apu Kesu sù giád da. Á kinagi na nira, “Ajjawà saw. Mapagimammà yù nonò naw,” kun na nira. ²⁰ Á inipasingan na laguk nira yù limá na ána yù bikà na. Á ayatán ira ta pakasingad da sù Yápu ra. ²¹ Á pidduán na laguk ni Apu Kesu yù kinagi na nira, “Mabannáyán kayin ána mapagimammà yù nonò naw. Dobat takayin ta kunnay sù paddok nayù Yámà nikán, ta umay kayu mangipakánnámmu nikán,” kun na. ²² Á pakkagi na karannian, inisù na ira, á kinagi na

nira, “Alawatan nawin yù Mangilin nga Ikararuá. ²³ Á nu pakomán naw yù liwâ nayù ira tatolay, pakomán ni Namarò ira gapay. Ngam nu arán naw pakomán yù liwâ da, arán na ira gapay pakomán ni Namarò,” kun na.

Yù Pappasingan ni Apu Kesu kê Tomâ

²⁴ Á pappasingan ni Apu Kesu sù ira sinudduán na, awán lâ si Tomâ, nga tádday sù ira mapulu duá nga iningágad da ta Jiping. ²⁵ Á yáyù nga kinagi nayù ira káruán nga sinudduán ni Apu kuna, “Nasingam mi si Apu,” kud da. Ngam kinagi ni Tomâ nira, “Nu arák ku masingan yù pilâ nga napátakán ta limá na, áнна nu arák ku karápan gapay yù pilâ ta limá na áнна yù bikà na nga piníká ra, á arák ku kurugan,” kun na.

²⁶ Á pappasá na walu nga ággaw, sù tádday Liggu, naggagammung yù ira sinudduán ni Apu Kesu mángin sù balay. Á aijanin gapay nira si Tomâ. Nelitù yù puertá. Á limittuák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Mabannáyán kayin, áнна mapagimammà yù nonò naw,” kun na. ²⁷ Á kinagi na laguk kê Tomâ, “Innam mu yù pilâ na limâ. Á em mu ira karápan áнна yù bikà ku nga piníká ra, tapè ari ka mabbábáng nga manguruk,” kun na.

²⁸ Á simibbák si Tomâ, á kinagi na kuna, “Sikaw yù Yápù! Sikaw yù Pakimorayák ku,” kun na. ²⁹ Á kinagi ni Apu Kesu, “Tomâ, napiá ta manguruk ka gapu ta pakasingam mu níkán. Á mepallà yù pagayáyâ nayù ira nga manguruk, mássiki arád dangà masingan,” kun na.

Netúrâ Yawe Libru tapè Manguruk kayu

³⁰ Á aru paga yù makapállâ nga pinagaddátu ni Apu Kesu ta arubáng nayù ira sinudduán na, nga ari netúrâ sawe libru. ³¹ Á netúrâ danniaawe, tapè kurugan naw ta si Apu Kesu yù MakKiristu nga Anâ ni Namarò nga Makáwayyá nga Mangiyígù. Ta nu kurugan naw áanna ikatalà naw, mepattolay kayu kuna ta áddè ta áddè.

21

Yù Pappasingan ni Apu Kesu sù ira Pitu ta Aggik na Bebay

¹ Ta kabalin na yaw, nappasingan má si Apu Kesu sù ira sinudduán na ta keggá ra ta aggik na bebay na Tiberio. Nesimmu ta kunniawe. ² Nappupúlù di Simon Eduru, áanna si Tomâ nga iningágad da ta Jiping, si Nataniel nga taga Kana sù purubinsia na Galilia, yù ira duá nga ánâ ni Sebedo, áanna duá ira paga nga sinudduán ni Apu Kesu. ³ Á kinagi ni Simon Eduru nira, “Ek ku magissirá.” Á kinagi ra kuna, “Á em mi sikaw bulunan,” kud da kê Eduru. Á minay ira nappittà ta barangay. Á tangatangagabi ira nga nanígay, ngam awán bulubugá ta nálâ da.

⁴ Á ta alippánnawák, ajjan si Apu Kesu nga nanáddak ta aggik na bebay, ngam arád da natákkilalán nayù ira sinudduán na. ⁵ Á kinatolán ni Apu Kesu ira, á iniyabbû na, “Kopun, egga panò yù nálâ naw?” kun na. “Awán,” kud da kuna. ⁶ Á kinagi na nira, “Itán naw lâ ta jiwánan na barangay, ta yá pakálapán naw,” kun na. Á yáyù

initád da, á arád den mákkâ gapu sù napakáru nga inâ na.

⁷ Á yáyù nga kinagi na laguk kê Simon Eduru nayù tádday nga sinudduán ni Apu Kesu nga id-
dukan na, “Ye, si Apu!” kun na. Á pakaginná
ni Eduru ta kuruk nga si Apu, inisillong na yù
barawási na, ta nagilongán nga mattarabáku, á
nakkassú sù danum ta umay ta aggik. ⁸ Á yù ira
káruán nga nabattáng sù barangay, naporían ira
nga umay ta aggik, á ginuggud da yù sígay nga
napannu ta sirá. Aranni ira lâ ta aggik, ta magatù
nga metro lâ támma yù kárayyu ra.

⁹ Á pakáddè da ta aggik, gimitták ira, á nasingad
da yù bága na api ána yù dán nga nesuppá nga
sirá ána pán gapay. ¹⁰ Á kinagi ni Apu Kesu nira,
“Mangâ kayu bì sù sirá nga inâ naw, á iyánge naw
saw,” kun na.

¹¹ Á yáyù nga minay si Simon Eduru ta
barangay, á inigon na yù sígay ta kannak, nga
napannu ta darakal nga sirá. Magatù ta límápulu
tallu yù biláng na sirá. Á mássiki nu aru yù nálâ
na, ngam ari napsil. ¹² Á kinagi na laguk ni Apu
Kesu nira, “Umay kayu bì kumán,” kun na. Á awán
nira ta nakeyabbû kuna nu asinni, ta ammu ra ta
si Apu. ¹³ Á en na laguk inâ ni Apu Kesu yù pán, á
bille na nira. Á kunnay gapay sù sirá, bille na nira.
¹⁴ Á yane yù mekatallu nga pappasingan ni Apu
Kesu sù ira sinudduán na áddè sù paginnanole na.

Yù Kinagi ni Apu Kesu kê Simon Eduru

15 Á kabalid di Apu Kesu kiminán, iniyabbû na laguk ni Apu Kesu kê Simon Eduru, “Simon, nga anâ ni Kuan, nepallà panò yù ángngiddù mu nikán ánnè karannian?” kun na. Á kinagi ni Eduru kuna, “Wan, Apu, ammum ta ayatat taka,” kun na. Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Taronám mu laguk yù ira mangikatalà nikán, ta meyárik ira ta kígò,” kun na. 16 Á pidduán ni Apu Kesu nga iyabbû kê Eduru, nga kun na, “Simon, nga anâ ni Kuan, egga panò yù ángngiddù mu nikán?” kun na. Á kinagi na má ni Eduru kuna, “Wan, Apu. Ammum ta ayatat taka,” kun na. Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Taronám mu laguk yù ira tatolè nga meyárik ta karnerù,” kun na.

17 Á pillu ni Apu Kesu nga iyabbû kê Eduru, “Simon, nga anâ ni Kuan, egga panò yù ayâ mu nikán?” kun na. Á maraddam si Eduru gapu ta namillu si Apu Kesu nga nangiyabbû kuna. Á kinagi ni Eduru kuna, “Apu, ammum ngámin. Ammum ta ayatat taka,” kun na. Á kinagi na laguk ni Apu Kesu kuna, “Taronám mu yù ira tatolè nga meyárik ta karnerù. 18 Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikaw. Áddè sù ngaw kabagitolem, sikaw lággapay yù mamarawási ta baggim ána sikaw lággapay yù maguray ta angayám mu. Ngam nu mallakalákay ka noka, á tanakuán yù mabbáluk ta baggim. Á sonnatam mu yù limám, á iyánge naka ta arám mu ikáyâ nga angayán,” kun na. 19 Yáyù kinagi ni Apu Kesu ta ipakánnámmu na yù áppate ni Eduru noka tapè meparáyaw si Namarò. Á kabalín na nakkagi ni Apu Kesu karannian,

kinagi na laguk kê Eduru, “Tuttulam mà,” kun na.

Yù Kinagi ni Apu Kesu nga Meyannung sù Sinudduán na nga Iddukan na

²⁰ Á nallipay si Eduru laguk, á nasingan na ta likuk da yù tádday nga tumuttuttul nira. Aggina yù sinudduán ni Apu Kesu nga iddukan na, nga kataging na ngaw sù pakkákád da lage na pate na. Á aggina yù nangiyabbû kê Apu nu asinni yù mappagápù kuna. ²¹ Á pakasingan ni Eduru sù kabbulun na ta likuk da, kinagi na kê Apu Kesu, “Apu, anni panò yù mesimmu sangaw sawe tolay?” kun na. ²² Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Á ta ángngarigán nu ikáyâ ku ta matolay yane tolay ta dabbuno ta áddè ta panoli saw, sikán lâ yù makánnámmu. Paguráyám mu lápay. Tumuttul ka níkán!” kun na. ²³ Á yáyù nga neparámak sù ira kábulud da nga makituddu kê Apu ta ari matay yane sinudduán na. Ngam arán ni Apu Kesu kinagi ta ari matay. Yá lâ kinagi na, “Ta ángngarigán nu ikáyâ ku ta matolay yane tolay ta dabbuno ta áddè ta panoli saw, sikán lâ yù makánnámmu,” kun na kê Eduru. ²⁴ Á yane sinudduán ni Apu Kesu nga ubobugan na, aggina yù mangipakánnámmu karanniaw nga nesimmu. Á aggina yù nangitúrâ, á ammu mi ta kuruk yù ngámin nga kinagi na.

²⁵ Á aru paga yù kingngikingnguá ni Apu Kesu. Á nu metúrâ nakuan ngámin, ari mopù. Á ta urè, ari támma mekárgá yù paketúratán na ta tan-gapáddabbunán.

**Yù bilin ni Namarò nga meyannung kê Apu
Kesu Kiristu: Yù bagu nga tarátu ni Namarò
sù ira nga mangikatalà kê Apu Kesu Kiristu
New Testament in Atta, Pamplona**

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Pamplona Atta (Atta, Pamplona)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Atta, Pamplona

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

b48ec929-782f-5e43-b9b5-5ce8e5d5989a